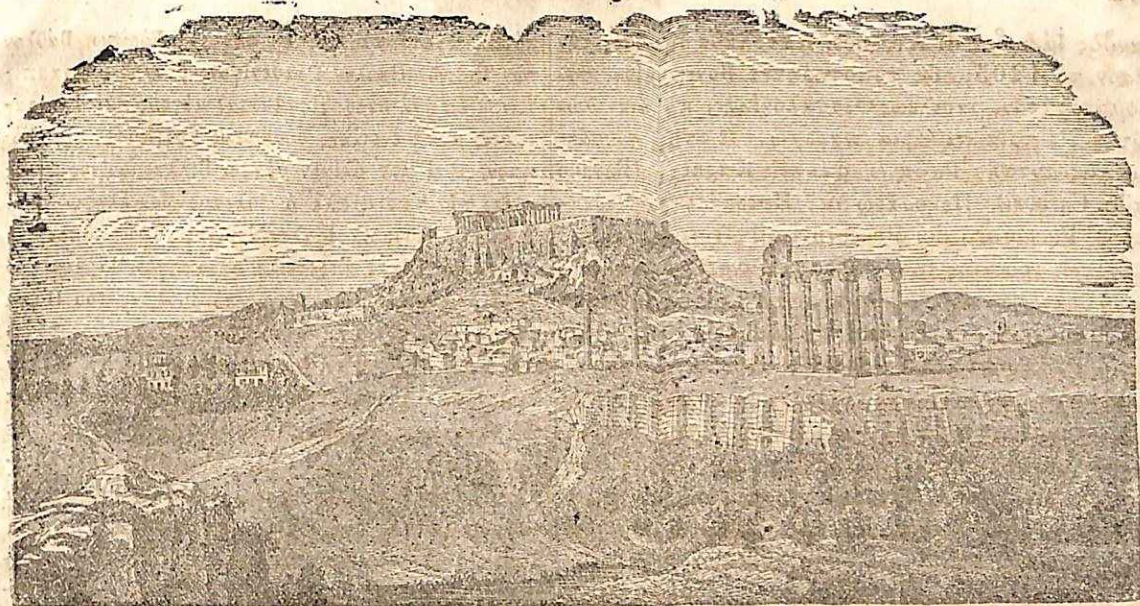

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1860.

ΤΟΜΟΣ Γ'.

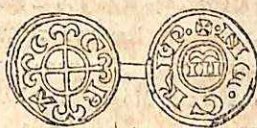
ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 237.

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ

—οοο—

Γουλιέλμου τοῦ Βιλλαρδούνου, ὡς τριάρχου Σιβείας.

1255 — 1262.

Ἐμπροσθεν. G. P. AC. μεταξύ δύο κύκλων (Guilelmus, Princeps Achaiae). Σταυρὸς ἀγκυρωτὸς διατέμνων τὸν ἐσωτερικὸν κύκλον καὶ τὴν ἐπιγραφὴν εἰς τέσσαρα μέρη.

Ὁπίσθεν. — NE. GRI. P. μεταξύ δύο κύκλων (Negri Pontis). Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐσωτερικοῦ κύκλου III, ὅπου σημαίνει Tertierius.

Billon (α).

Ἐκ τῆς Συλλογῆς μου.

Γουλιέλμος Β', ὁ Βιλλαρδούνος, ὅστις διατέλεσε Πολίτην τῆς Ἀχαιῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1246 μέχρι τοῦ 1277, ἦτον υἱὸς Γοδοφρέδου τοῦ Α', καὶ ἀδελ-

(α) Ἦτοι νόμισμα ἐκ χαλκοῦ μιμητικὸν μὲν ἀγορεύου.

φὸς Γοδοφρέδου τοῦ Β', ἡγεμόνων ἐπίσης καὶ τούτων τῆς Ἀχαιῆς. Ἐγεννήθη δὲ ἐν τῇ πόλει τῆς Καλαμάτας, διὸ ἐπεκλήθη καὶ Guillaume de Calamata, Γουλιέλμος ἐκ Καλαμάτας. Αναφέρει ὁ Buchon ὅτι, ὅτε ἀνέλαθεν οὗτος τὴν ἡγεμονίαν, τὸ 1246, ἦτον ἤδη νυμφευμένος μετὰ τινος θυγατρὸς τοῦ Narjoud de Toucy, ἐγγόνος Λουδοβίκου τοῦ Ζ', βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι, τελευτησάσης τῆς πρώτης ταύτης γυναικὸς, ἔγημε, τῷ 1259, Ἄνναν τὴν θυγατέρα Μιχαὴλ τοῦ Β', Δεσπότη τῆς Ἠπείρου, τοῦ γάμου τελεσθέντος ἐν Πάτραις. Ἐκ τῆς περὶ Καρύστου ὁμως ἱστορικῆς πραγματείας τοῦ Κ. Hoff πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὁ Γουλιέλμος εἶχε συζευχθῆ καὶ ἑτέραν γυναῖκα, ἀποδιώσασαν τὸ ἔτος 1255 (β). Ἡ δευτέρα αὕτη σύζυγος ἀγορεύετο Καριντάνα ἦτο δὲ θυγάτηρ τοῦ Ριτξάρδου δούκα Κάρκερι, κυρίου τοῦ τρίτου μέρους τῆς Βυβόιας, ὅθεν προήλθον καὶ αἱ εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς χώρας ταύτης ἀξιώσεις τοῦ Βιλλαρδούνου.

Πρώτος κατακτητὴς τῆς Βυβόιας ὑπῆρξεν ὁ Φλαμ-

(β) Ἡ περὶ Καρύστου ἱστορικὴ πραγματεία τοῦ Κ. Hoff μεταφράσθη ἐκ τοῦ γερμανικοῦ παρὰ τοῦ ἡμετέρου Κ. Α. Ρ. Παγκαδῆ, καὶ ἐδημοσιώθη ἐν τοῖς φυλλαδίοις 101, 132 καὶ 133 τῆς Πανδώρας. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἀνακαλύψας μετὰ ταῦτα ἐν Ἑντίᾳ καὶ ἑτέρα ἔγγραφα, πολλὰ μὲν διώρθωσεν, ὥστε μεταποῦνα καὶ ἐπλήρυσεν τὸ πνεῦμά του. Οὕτω δὲ διορθωμένην διέκρινε πρὸς τὴν Κ. G. B. de Sardagna, ὅστις μετέφρασεν αὐτὴν ἐν ἰταλικῇ καὶ ἐξέδωκεν ἐν Ἑντίᾳ τὸ 1856. Ὅσον ἡ ἰταλικὴ μετάφρασις ἐπὶ τοῦ πρώτου ποσότητος.

μανδός Ιάκωβος d' Avesnes. Κατέλαβε δὲ οὗτος τὴν νῆσον τὸ 1205, ὡς τοποτηρητὴς Βονιφάκιου τοῦ Μομφερράτου, βασιλέως Θεσσαλονίκης, καὶ διανεμὼν αὐτὴν εἰς τρία τιμάρια παρεχώρησε τοῖς συστρατιώταις αὐτοῦ Ῥαβάνου δ' ἄλλου Κάρκερι (Ravano dalle Carceri), Παγοράρι δ' ἄλλου Πεκκοράρι ἐκ Μερκανόβου (Peccoraro dei Peccorari di Mercanovo) καὶ Γιβέρτου, οὗτινος τὸ ἐπώνυμον ἀγνοεῖται, ἀλλ' ὅστις μετὰ τῶν ἄλλων δύο κατήγετο ἐκ Βερώνης. Τὸν d'Avesnes, τελευταῖον αὐτὸν ἐν εἴτει 1210, διεδέχθη ὁ Ῥάβανος δ' ἄλλου Κάρκερι, συνενώσας καὶ τὰ τρία ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ τιμάρια. Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τούτου, τῷ 1216, μεσολαβήσας τῆς Ἑνετίας, πάλιν διηρέθη εἰς τρεῖς ἀνεξαρτήτους ἡγεμονείας. Μία τούτων περιλαμβάνουσα τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς νήσου, ὅπου ἔκειτο καὶ ἡ Κάρκιστος, ἐδόθη πρὸς τὴν χήραν τοῦ Ῥαβάνου. Τὸ δὲ βόρειον τῆς νήσου μετὰ τοῦ ἀξιολόγου φρουρίου Ὠρεοῦ, ἐδόθη πρὸς τὸν Μερνίνον καὶ Ριτζάρδον δ' ἄλλου Κάρκερι, υἱοῦ τοῦ Ῥεδονδέλλου, ἀδελφοῦ τοῦ Ῥαβάνου. Τὸ δὲ κεντρικὸν μέρος, ὅπου ἐκτίσθη ἡ πόλις Νεγρεπόντη, ἡ Ἑγρίπος, εἰς τὴν θέσιν τῆς Χαλκίδος, ἔτυχεν εἰς Γουλιέλμον καὶ Ἀλβέρτον, υἱοῦ τοῦ προμνηθέντος Γιβέρτου. Ἐκαστος τῶν κυρίων ἐνὸς τρίτου τῆς Εὐβοίας ὠνομάσθη Tercier de Negripont. Καὶ ὁ μὲν Μαρκίων καὶ βασιλεὺς Θεσσαλονίκης παρεχώρησεν ἐξ ἀρχῆς τὴν ὑψηλὴν κυριαρχίαν τῶν τιμάρων αὐτῶν πρὸς τὸν Πρίγκηπα τοῦ Μωρέως· οἱ δὲ τρίαρχοι οὗτοι τῆς Εὐβοίας ἔλαβον δικαιοῦματα πατρικίων ἐν τῇ ἡγεμονείᾳ Ἀχαΐας, καὶ ἐξέπληρωσαν πιστῶς τὰ τῆς ὑποταγῆς καθήκοντα, στρατεύσαντες ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ κυριάρχου τῶν εἰς τὴν κατάληξιν τοῦ Αἰεροκορίνου, τῆς Ναυπλίας καὶ τῆς Μονεμβασίας.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1209 καὶ ἐφεξῆς ἡ Ἑνετία εἶχεν ἐν Εὐβοίᾳ τὸν ἐαυτῆς Βαῦλον, ὡς εἶχε τούτον καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ὁ Βαῦλος, προστατεύων κατ' ἀρχὰς τὸ ἐνετικὸν ἐμπόριον, ἐδίκαζε μόνος τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑνετῶν ὑπηκόων· ἀλλὰ βαθμυδὸν ἤρξατο νὰ ἐπεμβαίνει εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς νήσου, ὥστε καὶ θέσιν ἔλαβεν ἀπειλητικὴν πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ Πρίγκηπος τῆς Ἀχαΐας. Ἐν τούτοις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ριτζάρδου δ' ἄλλου Κάρκερι (1220), τὸ πρὸς τούτον ἀνῆκον φρούριον τοῦ Ὠρεοῦ ἔμεινεν εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Καριντάνου, συζευχθεῖσαν, ὡς ἔρρεθη ἀνωτέρω, Γουλιέλμον Β'. τὸν Βιλλαρδουῖνον. Ταύτης δὲ ἀποθανούσης ἀτέκνου τῷ 1255, ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀντεποιήθη τῶν δικαιομάτων τῆς. Τότε οἱ δύο ἄλλοι τρίαρχοι Γουλιέλμος ἐκ Βερώνης καὶ Ναρζότος δ' ἄλλου Κάρκερι, συμφωνήσαντες ἐκυρίευσαν τὸν Ὠρεὸν, σκοπεύοντες νὰ ἀναδείξωσι τρίαρχον ἕτερον συγγενῆ των, ἤγουν τὸν Γραπέλλαν δ' ἄλλου Κάρκερι, εἰς τοῦτο προτρέπόμενοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ἑνετοῦ Βαῦλου, καὶ διὰ τοῦτο κηρυχθέντες ὑπηκοοὶ τῆς Ἑνετίας. Ὅθεν τὰ μέγιστα ὁ Βιλλαρδουῖνος ὀργισθεὶς, ἐκάλεσε πρὸς ἐκυτόν τοὺς τρίαρχους τούτους καὶ τοὺς ἐφυλάκισεν. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες τούτων καὶ πολλοὶ τῆς συγγενείας ἰπ-

πόται, προσδραμόντες εἰς τὸν ἐν Εὐρώπῃ Βαῦλον τῶν Ἑνετῶν Πάυλον Γραδενίγον, ἔτυχον ὑπερσπείσεως· ἐπειδὴ οὗτος εἰσακούσας αὐτοὺς καὶ συστρατεύσας μετὰ ἐνετικῆς δυνάμεως ἐκυρίευσεν τὴν Εὐρίπον. Καὶ μετ' ὀλίγον μὲν ὁ Βιλλαρδουῖνος ἀνέκτισεν τὸν τόπον, ἀλλ' ὁ πόλεμος δὲ ἐλθέειν ἐκεῖ. Ἡ Ἑνετία νέους κατέβαλεν ἄγωνας ὅπως ὑποτάξῃ τὴν Εὐβοίαν, καὶ ἀπέστειλε στρατηγὸν Μάρκον τὸν Γραδενίγον, συνοδευόμενον ὑπὸ βούλλας τοῦ Πάπα ἀποριζούσης τὸν Βιλλαρδουῖνον. Ὁ Γραδενίγος προσέλαβε σύμμαχον Γουτδωνα Α'. de la Roche, Μέγαν Κύριον τῶν Ἀθηνῶν, ἐπαναστάντα καὶ τούτον κατὰ τοῦ νομίμου κυριάρχου τοῦ Βιλλαρδουῖνου, μετὰ δὲ δεκατρεῖς μῆνας, τῷ 1259, ἐκυρίευσεν τὴν Εὐρίπον. Ὁ Βιλλαρδουῖνος ἐξηκολούθησεν ἐπιμόνως τὸν πόλεμον κατὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ κατὰ τοῦ de la Roche, διὰ τέλος κατατροπώσας εἰς τὸ Καρύδι, ἡν ἀγκασε νὰ καθυποβληθῇ εἰς τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν, ἣν περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ ἤθελεν ἐκδῶται ἡ Αὐλὴ Λουδοβίκου τοῦ Θ', βασιλέως τῆς Γαλλίας.

Τῇ ἐπικουρίᾳ δὲ τῶν Γενουνησίων ἐπολιόρκησε τὴν Κορώνην, ληΐζων ἐν ταῦτ' ἡ ἐμπορικὴ πλοῖα τῆς Ἑνετίας. Ἀλλὰ τότε ἡ βοήθησεν αὐτὸν τύχη μεταβλήθη. Παράσυρθεῖς ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ τοῦ Μιχαὴλ Β', Δεσπότη τοῦ Ἡπείρου, εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου πόλεμον, κατετροπώθη ὑπὸ τῆς αυτοκρατορικῆς στρατιᾶς ἐν τῇ περὶ τῆς Καστορίας γενομένῃ μάχῃ, καὶ μετὰ πλείστων τῶν ἀνδρειότερων ὁπαδῶν του ἔπεσεν αἰχμάλωτος. Ἐνεκα τούτου, οἱ ἐν Πελοποννήτῳ ἐκάλεσαν ἐκ Γαλλίας Γουτδωνα Α', Μέγαν Κύριον τῶν Ἀθηνῶν, ἵνα κυβερνήσῃ τὴν Ἀχαΐαν κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Πρίγκηπος. Μόλις δὲ ἐπληθύνθη ὁ Γουτδων μετὰ τοῦ τίτλου τοῦ Δουκὸς, καὶ ἀπληθεύωσεν τοὺς βαρόνους τῆς Εὐβοίας Γουλιέλμον ἐκ Βερώνης καὶ Ναρζότον δ' ἄλλου Κάρκερι, οἵτινες αἰχμάλωτοι ἕως τότε ἔκραυοντο.

Ἡ περὶ τοῦ Κασίχρου Ἀλεξίου Στρατηγοπούλου γενομένη ἀνάγκη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῷ 1264, ἔπεισε τέλος τοὺς Φράγκους νὰ παύσωσι τὰς ἐν Εὐβοίᾳ διενέξεις. Μόλις ὁ Βιλλαρδουῖνος ἐλυτρώθη τῆς τριετοῦς αἰχμαλωσίας, τῷ 1262, παραχωρήσας πρὸς τὸν Μιχαὴλ Παλαιολόγον τὰ ἀξιολογώτερα τῶν φρουρίων του, καὶ ἀπεφάσισε μετὰ τῶν βαρόνων του νὰ συνδιαλλαγῶσι μετὰ τῶν Ἑνετῶν. Ἐπεμψε λοιπὸν καὶ ἡ Ἑνετία ἀπεσταλμένους εἰς τὴν Εὐβοίαν, τῇ δὲ τούτων μεσιτεία οἱ τρίαρχοι Γραπέλλας δ' ἄλλου Κάρκερι, πρὸς δὲ ὁ Πρίγκηψ παρεχώρησε τὰ ἐπὶ τοῦ τρίτου τῆς Καριντάνης δικαιοῦματά του, Ναρζότος δ' ἄλλου Κάρκερι, καὶ Γουλιέλμος ὁ ἐκ Βερώνης, εἰρήνευσαν μετὰ τοῦ Πρίγκηπος Βιλλαρδουῖνου, τῇ 14 Μαΐου 1262. Ταύτην δὲ τὴν εἰρήνην ἐπαύρωσε μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ὁ τῶν Ἑνετῶν Βαῦλος Ἀνδρέας Βερβηρίγος ἐν ὀνόματι τῆς Πολιτείας. Ἡ κυριαρχία τοῦ τιμαρίου ἔμεινεν οὕτως εἰς τὸν Πρίγκηπα τῆς Ἀχαΐας, καὶ τὰ πράγματα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, ἤγουν ὡς εἶχον ὅτε ἡ Καριντάνη

ἀπεβίωσεν. Ἡ δὲ Ἑνετία διέταξε τοὺς ἐν Εὐβοίᾳ Βαῦλους αὐτῆς νὰ μὴ ἀναμειγνύονται τοῦ λοιποῦ μῆτε εἰς τιμάρια, μῆτε εἰς τόπους (ne di feudi ne di terre).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγομεν λοιπὸν, ὅτι Γουλιέλμος Β'. ὁ Βιλλαρδουῖνος, δικαιοῦματι τοῦ μετὰ τῆς Καριντάνης γάμου του, ἤξίου τὴν ἡγεμονείαν ἐνὸς τρίτου τῆς Εὐβοίας, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1255 μέχρι τοῦ 1262. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰ τελευταῖα τρία ἔτη διετέλεσεν αἰχμάλωτος παρὰ Μιχαὴλ τῷ Παλαιολόγῳ, νομίματα φυσικῶς τῷ λόγῳ δὲν ἠδυνήθη νὰ κόψῃ. Ὅθεν τὸ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ αἵματος τούτου εἰκονισθὲν καὶ περιγραφέν, ἐνθ' ἐπιγράφεται τρίαρχος Εὐβοίας (tertarius Negri Pontis) ἐκόπη μετὰ τὸ 1255 καὶ 1260· διὰ τούτου δὲ ἠθέλησεν νὰ προσεπικυρώσῃ καὶ ἐπισήμως καταστήσῃ τὰς ἐπὶ τῆς ἡγεμονείας τοῦ τρίτου τῆς Εὐβοίας ἀξιώσεις του. — Τὸ σπανιώτατον τοῦτο καὶ ἴσως μοναδικὸν νόμισμα ἀπέκτησα ἐγὼ αὐτὸς ἐν Χαλκίδι παρὰ τινος χωρικοῦ· εἶναι δὲ τὸ πρῶτον καὶ μόνον γνωστὸν φραγκικὸν τῆς Εὐβοίας νόμισμα, ὅπερ μετὰ ἐπιμόνους ἐρεῖνας ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ ἐπέτυχον ἄχρι τοῦδε ν' ἀνακαλύψω.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 15 Ἰανουαρίου 1860.

Π. ΔΑΜΠΡΟΣ.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΑ.

— 000 —

Μετανάστασις τῶν Σκυθῶν εἰς Θράκην, Μακεδονίαν καὶ Ἡπείρον. — Ἱστορικαὶ ἀποδείξεις. — Γλώσσα τῶν Ἀλβανῶν. — Ἐγκατάστασις τῶν Σκυθῶν ἐν Ἑλλάδι.

Ὅλων τῶν μεταξὺ Κασπίας θαλάσσης καὶ Μαιώτιδος τόπων κύριοι οἱ Σκυθαὶ γενόμενοι, ἐξετάθησαν εὐθὺς πρὸς δύσιν, αἱ δὲ φυλαὶ αὐτῶν ἀλληλοδιαδόχως κατέσχον τὴν Κιμμερίαν (τὰνὺν Κριμαίαν), Ταυρίδα ἀποκαλέσαντες, καὶ τὰς πρὸς βορρᾶν τοῦ Εὐξείνου καίμενας ἐπαρχίας. Αἱ δὲ ποιεῖται αὐτῶν δὲν περιερίσθησαν μέχρι τοῦ ἀνουβίου, καὶ, εἰς ἐποχάς, αἱ δύσκολον νὰ τρώσων, εἰς τὴν Θράκην διασπάρησαν, καντεῦθεν εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἡπείρον, ὁπόθεν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπέρασαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγοί.

Οἱ Θράκες κατὰ Πτολεμαῖον κατήγοντο ἐκ τοῦ Καυκάσου. Τὸ ὄνομα αὐτῶν προφανῶς παρὰ τὸ Τραξίται (Traxites) τῆς Σκυθίας παράγεται, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ μνημονευόμενον. Ὁ Ὀβιδίος καὶ Πρωπύριος πλεόν τῶν ἐνεακοσίων λευγῶν διήλθεν Στράβων ἀναφέρουσιν, ὅτι πάντες οἱ Θράκες Σκυθαὶ ἦσαν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἐλάλουν γλῶσσαν. Τῶν συγγραφέων δὲ τινες θεωροῦσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Θιράς (Thiras) καταγομένους, ἐξ ὁμοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰάρου. Ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ Θρακός (Thracé) υἱοῦ τοῦ Τιτάνος. Κατὰ δὲ Στέφανον τὸν Βυζάντιον ὑπάρχον μετὰ αὐτῶν Τρόχιμοι, Ἡδωροί, καὶ Σύροι (Syres), καθάπερ καὶ ἐν τῇ Καυκάσῳ. Ὁ

Ἡρόδοτος τοὺς παραλίους Θράκας Πελασγοὺς ἀποκαλεῖ. Περὶ αὐτοῖς δὲ τοὺς Σαπυλοὺς τίθησιν, οὓς καὶ Πλίνιος ἐν τῇ Καυκάσῳ ὑπερᾶνω τῶν Ἀλβανῶν.

Ὁ Θουκυδίδης μνηστὴν ποιεῖται φυλῆς τινος ἐν Θράκῃ περὶ τὴν Ροδόπην Δαί (Dai) καλούμενης· τούτους δὲ Μεναίους (Menaï) ἡ λαὸς τοῦ Μένου (Men) ὁ Παυσανίας ὀνομάζει. Κἀν τῇ Σκυθίᾳ δὲ ὁμώνυμος τοῖς δὲ φυλὴ ἐνυπῆρχε, καὶ ἱερείας δὲ ὁ προφήτης περὶ Μεννῶν ὁμιλεῖ παρὰ τῇ Εὐφράτῃ οἰκοῦντων. Καὶ τὰ πλείστα τῶν ὀνομάτων τῶν τῆς ἀρχαίας Θράκης πόλεων, μὴ καταλεγομένων ἐν ταῖς, συμφωνοῦσι τοῖς τῶν τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Χαλδαίας.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς Μακεδονίας γεωγραφίᾳ εὐρίσκονται Ἀλβανοί, Σύροι, Πάρθοι· τῶν δὲ λαῶν τούτων αἱ ὑποδιαίρεσεις αἱ αὐταὶ εἰσι συνήθως τῆς τῶν χωρῶν, ἐξ ὧν κατήγοντο. Οἷον, παρὰ τοῖς Πάρθοις τῆς Μακεδονίας καὶ ἐπὶ Τίτου Λιβίου, πόλεις εὐρίσκοντο Ῥάγαι καὶ Γάρδαρα ὡς ἐν τῇ ἰδίᾳ Παρθικῇ. Καὶ τὰ πλείστα τῶν ἄλλων ὀνομάτων, ὡς Ἀτραξ, Τυρρησσοί, Κάρβα, Ἰοργαί, Φίσκα Ἀσσυριακά ἦσαν ἢ Σκυθικά. Πρὸς δὲ τὰς ἀκτὰς τῆς τε Μακεδονίας καὶ Θράκης Πελασγοὶ τὸ πάλαι ὄνομα, οἵπερ καθ' Ἡρόδοτον ἀπαντᾶς τοὺς ἄλλους ἐν ἐκείοις συνεχόμενον.

Ἡ δὲ Ἡπείρος τὸ κατ' αὐτὴν ὑπὸ σιφῶν Σκυθικῶν κατεκλύσθη, καὶ αἱ ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσαι φυλαὶ τῶν ὀρέων ἔνεκα, τὴν ἀμυννὴν αὐτοῖς διευκολυνόντων, ἐπὶ πολὺ τὰ ἴδια ἐτήρησαν ὀνόματα. Πρὸς πάλιν δὲ ἐν αὐτῇ ἀναφέρονται οἱ Περίαιθοι ὡς ἐν Θράκῃ καὶ Καυκάσῳ. Καὶ οἱ Ναπαῖοι (Napai) τῆς Ἡπείρου προφανῶς τῆς αὐτῆς εἰσι καταγωγῆς, ἥς περ καὶ οἱ ὑπὸ Πλινίου μνημονευόμενοι Ναπαῖοι τῆς Σκυθίας. Καὶ οὗτοι δὲ κἀκεῖνοι παρόμοιοι ὄνομα ποταμῶν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χώραις Τάρας (Taras) καλούμενοι.

Ὁ δὲ μᾶλλον τὴν ἐκ Καυκάσου τῶν ἀρχαίων Ἡπείρων καταγωγὴν δεικνύσιν ἔστιν, ὅτι οἱ τούτων ἀπόγονοι τανὺν ἐπὶ Ἀλβανοὶ ἀκούονται, καὶ γλῶσσαν ἁλοῦσι παραπλησίαν πᾶν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ. Ὁ Μάλτεβ οὐνίος (Malte-Brun) λέγει περὶ τούτου· «Ἐκ τῆς τῶν Ἀλβανῶν γλώσσης δεικνύται, ὅτι οἱ Ἀλβανοὶ πάλιν ἐν Εὐρώπῃ ἐγκαταστάσαι καθάπερ οἱ Κελτοὶ καὶ Ἕλληνες, μετ' ὧν διὰ πολλῶν, ὡς εἰκός, δεσφῶν συνέγονται.»

Ἱστορικοὶ δὲ τινες ἐκ τῶν ἀναλογιῶν τούτων συμπεραίνουσι τοὺς νῦν Ἀλβανούς ἐξ Ἀλβανῶν Σκυθῶν καταγομένους, ὑπὸ Πομπηίου εἰς Ἰλλυρίαν ἐκ τοῦ Καυκάσου μετενεχθέντας. Κατ' αὐτοὺς ὁ ἐκ τοῦ Καυκάσου πλεόν τῶν ἐνεακοσίων λευγῶν διήλθεν Στράβων ἀναφέρουσιν, ὅτι πάντες οἱ Θράκες Σκυθαὶ ἦσαν τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἐλάλουν γλῶσσαν. Τῶν συγγραφέων δὲ τινες θεωροῦσιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ Θιράς (Thiras) καταγομένους, ἐξ ὁμοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰάρου. Ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ Θρακός (Thracé) υἱοῦ τοῦ Τιτάνος. Κατὰ δὲ Στέφανον τὸν Βυζάντιον ὑπάρχον μετὰ αὐτῶν Τρόχιμοι, Ἡδωροί, καὶ Σύροι (Syres), καθάπερ καὶ ἐν τῇ Καυκάσῳ. Ὁ

Καὶ Πτολεμαῖος δὲ τοὺς τὴν Ἡπείρον οἰκοῦντας Ἀλβανούς ἀποκαλεῖ. Εἰ δὲ μόνη ἡ νῆα αὐτῇ ἀποικία ἐν Ἡπείρῳ ἦν, ἐμνημόνευε πάντως καὶ τοῦ ἀρ-

χαιότερου ἐν ταύτῃ λαοῦ. Ὁ δὲ γεωγράφος Διονύσιος ἀξιοῖ, ὅτι ἦτε Ἀλβανία καὶ ὁ Πόντος ἐγκαταστάσεις ἦσαν Σκυθικαὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς χρονολογούμεναι.

Τὸ ὄνομα Μουσκαία, ὑφ' ὃ οἱ αὐτόχθονες τῆς μέσης Ἀλβανίας γνωρίζονται σήμερον, σέσιν ἔχει τῷ Μισυκαί ἢ Μοσέγα (Misykai, Mosega), ἅπερ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ γεωγραφίᾳ τῆς Καυκάσιος Ἀλβανίας εὐρίσκονται. Οἱ νῦν Τόσκοι προφανῶς ἐκ τῶν Τούσκων τοῦ Πτολεμαίου κατάγονται, καὶ οἱ Γυάπαι δὲ (Λυάπιδες) ἐκ τῶν Ἰαπυδῶν, Ἰαπαίων, οἵτινες ἐνίκησαν μὲν, οὐχ ὑπετάγησαν δὲ ὑπὸ Τουριτανῶν ἐπὶ Ῥώμης 624, τῷ εἰκοστῷ δηλονότι τετάρτῳ πρὸ τῆς Πομπηίου γενετῆς.

Τῶν δὲ σοφῶν οἱ ἀποπειραθέντες Ἰν' ἀνέλθωσιν εἰς τὴν τῶν λαῶν γένεσιν διὰ τῆς τῶν ἀρχηγόνων γλώσσων συγκρίσεως, μεγίστας εὐρον τὰς σχέσεις τῆς Σανσκριτῆς πρὸς τὴν Χαλδαϊκὴν ἢ τὴν ἀρχαίαν Περσικὴν τὰς αὐτὰς δ' εὐρίσκωμεν μετὰ τῆς νῦν Ἀλβανικῆς καὶ τῆς Σανσκριτῆς. Πρὸς δεξιὴν δὲ ἀρκεῖται ἡμῖν ἡ σύγκρισις λέξεων τινῶν τῶν δύο γλωσσῶν.

Βασιλεὺς (Roi) γράφεται Ἀλβανιστὶ μὲν Reg, Σανσκριτῶν δὲ Radja (4).

Ἄνθρωπος	Ἀλβ.	Neri	Σανσ.	Nar (2).
Τόπος	»	Steré	»	Stria.
Εὖλον	»	Drou	»	Druh.
Ὀφθαλμός	»	Schi	»	Aschi.
Ἡμέρα	»	Diamé	»	Dina.
Βοῦς	»	Kaeu	»	Kau.
Στίχος	»	Krimp	»	Krimi.
Δέχεσθαι	»	Oreggh	»	Qrah.
Πρώτος	»	Paré	»	Para.
Μέγας	»	Mad	»	Mahad.

Ἡ τῶν Ἀλβανῶν τοῦ Καυκάσου γλώσσα, σχετικὴ τῇ ἀρχαίᾳ Χαλδαϊκῇ, ἡ αὐτὴ ἦν τῇ τῶν γειτόνων αὐτοῖς Ἰσθμῶν. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ πλείστας λέξεις ἀναλόγους πρὸς τὰς τῆς Βασκικῆς γλώσσας, ἥτις, ὡς γνωστὸν, ἐκ τῆς Ἰσθρικῆς παράγεται. Οἷον·

Χρῶδες Ἀλβανιστὶ	Arr	Βασκιστὶ	Urton.
Λίθος	»	Houree	» Harria.
Μήτηρ	»	Ema	» Ama.
Ἄνθος	»	Lioule	» Lilia.
Τρώγειν	»	Cha	» Jam.
Ταχέως	»	Soult	» Soust.

Πλείσται τῆς νῦν Ἀλβανικῆς λέξεις, μὴ ἔχουσαι ἀναλόγους ἐν τῇ Βασκικῇ, ἀνευρίσκονται ἐλάχιστα ἡλλοιωμέναι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τῆς αὐτῆς καταγωγῆς Κελτικῇ· οἷον·

Γυνὴ Ἀλβανιστὶ μὲν	Bé	Κελτιστὶ δὲ	Bean.
Γραῦς	»	Groua	» Grouage.
Ἀνὴρ ἐλεύθερος	Bouree	»	Baro.

(4) Κελτιστὶ Rix, Λατινιστὶ Rex.

(2) Ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ καὶ Ζενδικῇ ἐπίσης Nar. Ἐκ τοῦ Neri δὲ τούτου προφανῶς τὸ Negro ἄνθρωπος (Nax. ἀρχ. ἱτ. διαλ.).

Κριτὴς	»	M'bre	»	Bret.
Ἀμαζα	»	Karé	»	Kara.
Παχὺς	»	Earth	»	Lar.

Τὰ πλείστα τῶν τῆς Ἑλλάδος θεῶν ὀνόματα καθ' Ἡρόδοτον ἐκ τῆς Πελασγικῆς παρήγοντο γλώσσας. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ·

Diel=ἥλιος	ἔστιν	Ἀήλιος	ἐπώνυμον τοῦ Ἀπόλλωνος.
Heré=ἄηρ,		Ἥρα.	
Vrani=νέφος		Oûrande.	
Dée=γῆ		Δᾶ, (Δᾶ=μήτηρ=Δημήτηρ).	
Déet=θάλασσα	»	Θέις (ὠκεανός.)	

Ἡ Αἰολικὴ διάλεκτος καθ' ἅπαντας τοὺς συγγραφῆς οὐ διέφερεν οὐσιωδῶς τῆς Πελασγικῆς. Εὐρίσκωμεν λοιπὸν ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ·

Balé=κεφαλή	Αἰολιστὶ	Bála (4).
Ziarm=πῦρ	»	Θαρμός (9).
Skiema=ξένος τόπος	»	Σκένος (ξένος.)

Τὸ ὄνομα Σκιπετάρ ἢ πολεμιστῆς, ὅπερ καλοῦσιν ἀλλήλους οἱ Ἀλβανοί, παρὰ τὸ Αἰολικὸν Σκίφος (ξίφος) παράγεται (3).

Ἡ βᾶσις τῆς νῦν Ἀλβανικῆς εἴη ἀν τὸ ἀρχαῖον ἐν Ἑλλάδι ὁμιλούμενον Πελασγικὸν ἰδίωμα ἐν τοῖς ἡρωϊκοῖς χρόνοις, τῆς αὐτῆς δὲ ἀρχῆς, ἥς περ καὶ τὸ Σκυθικὸν ἐκ τοῦ ἀρχαίου Χαλδαϊκοῦ παραγόμενον (4).

Μεταβῶμεν δὲ ἤδη εἰς τὴν τῶν Σκυθῶν ἐν Ἑλλάδι ἐγκατάστασιν.

Οἱ πρότεροι τῆς Ἑλλάδος λαοὶ γνωρίζονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγοί, οἱ δὲ ἀρχαῖοι Σκύθαι ἐτίμων τὴν γεωργίαν ὑπὸ τὸ ὄνομα Πελασγός. Ἡ θεὰ αὐτῇ ἐν τῷ αὐτῷ προῖδρευσ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς· ὡς δὲ γνωστὸν, τὸ πνεῦμα τῶν Πελασγῶν ἔτεινε πρὸς τὰς οἰκοδομὰς.

Ὁ Ὅμηρος, τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καταλέγων, πληθὺν φέρει ὀνομάτων ὁμοίων τοῖς τῆς ἀρχαίας Σκυθίας, ὧν ὀλίγα ἔχνη ἐπὶ Ἡροδότου εὐρίσκονται. Αἱ ὑποδιαίρεσεις τῶν Πελασγῶν ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἀναφερόμεναι, εὐρίσκονται ἐπίσης ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Καυκάσου γεωγραφίᾳ. Πολλὴ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν εὐρίσκοντο Ἀλβανοὶ ἐν Εὐβοίᾳ, διότι μνηστὴ αὐτῶν γίνεται ἐν ταῖς παναρχαίαις παραδόσεσι καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι· οἱ Ἀχαιοὶ κατήγοντο πρῶτον ἐκ τῶν Ἀσχαίων τοῦ Καυκάσου. Οἱ Ἑλληνες, κατὰ τὸν Λουκιανὸν καὶ ἄλλους, ἦσαν Σκύθαι. Οἱ Τιτᾶνες, κατὰ τοὺς μυθολόγους τῆς ἀρχαιότητος, ἦσαν Καυκάσιοι. Ὁ δὲ Ὀρφεὺς τούτους ὡς προγόνους τῶν Ἑλλήνων χαρακτηρίζει. Ὁ Ἑλληνας, θεωρούμενος ὡς πατὴρ τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, υἱὸς ἦν τοῦ Σκύθου Δευκαλίωνος, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ παρα-

(1) Ἡ Φάλα Βοιωτιστὶ κατὰ συναλλατὴν τῶν γραμμάτων ὤεν Κεφαλή.

(2) Garm ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσικῇ. Tjerm Ἀρμενιστὶ.

(3) Ἀρχαῖοι ἐν τῷ ὄνομα τούτῳ ἐγράφοντο Σκίτος (Σκῆθος)· ἐπειδὴ ἐν τῇ Ἀλβανικῇ ὑπάρχει ἐπίσης Σκεπτιμ (κερανὸς) παρὰ τὸ σκῆπτω (πίπτω μετ' ὀρμῆς).

(4) Πλείσται Γερμανικαὶ λέξεις, Γοτθικῆς ἀρχῆς, εὐρίσκονται ἐν τῇ Ἀλβανικῇ· ἀλλ' αὐτὰ ἢ ἀναλογία ἐξηγεῖται εὐκόλως καθόσον οἱ Γότθοι κατήγοντο ἐκ τῶν Σκυθῶν.

δόσεις τὸν Καυκάσον θεωροῦσιν οἰκιστὴν τοῦ Προμηθέως, ἐξ οὗ λέγουσιν ὅτι κατάγεται ὁ Δευκαλίων· ὁ Πλάτων τέλος λέγει, ὅτι οἱ Πέλασγοι ἦσαν ἀρχαιότεροι τῶν θεῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὅτι τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν τελετὰς παρὰ τῶν Σκυθῶν ἐδανείσθησαν οἱ Ἕλληνες.

Ὁ Πίνδος ἐστὶν ἡ ἀρχαιοτάτη ἐγνωσμένη κατοικία τῶν Πελασγῶν· τὸ δὲ ὄνομα τούτο ἐκ τοῦ Σανσκριτικοῦ Pindhia ἢ Vindia· ὁ Παρσαςδὸς ἐπίσης ἐκ τοῦ Paranischa, καὶ τὸ ὄρος Κύρθος ἐν Διήλῳ ἐκ τοῦ Kuntha ἱεροῦ λόφου.

Δειχθεὶς τῆς κοινῆς καταγωγῆς τῶν Σκυθῶν καὶ Ἑλλήνων διὰ τῶν παραδόσεων, τῶν ἱστορικῶν ἀφηγήσεων, τῆς συγγενείας τῆς γλώσσας, τῶν ἠθῶν καὶ τῆς φυσικῆς ὁμοιότητος, ἐξηγεῖται διατὶ τὰ πλείστα τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἔχουσι σημασίας ἐν τῇ νῦν Ἀλβανικῇ, καὶ διατὶ τόσαι ἀρχαῖαι Ἑλληνικαὶ λέξεις ἐκ στοιχείων Ἀλβανικῶν συντίθενται.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΜΑΤΘΑΙΟΣ Κ. ΠΑΡΑΝΙΚΑΣ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ

ΜΩΑΜΕΘ ΠΡΟΣ ΑΙΓΥΠΤΙΟΥΣ

ἐν αὐτογράφῳ.

—ooo—

Ὅτε περὶ τὸ ἔτος 640. μ. Χρ. ὁ Ἡράκλειος ἀπὸ πατρικίου ἐν Καρχηδόνι ἀνέβη τὸν θρόνον τῶν Καϊσάρων ἐν Βυζαντίῳ βασιλεὺς καὶ πιστὸς ἐν Χριστῷ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων, ἐφάνη ἐν Ἀραβίᾳ ἀνὴρ ἀπαίδευτος μὲν ἀλλὰ μέγας τὸν νοῦν καὶ τὴν εὐφυΐαν, τοῦ ὁποίου προορισμὸς ἦτο γὰ γίνῃ θεμελιωτῆς νέας θρησκείας, διὰ τῆς καταστροφῆς τοῦ πολυθεϊσμοῦ καὶ τῆς εἰδωλολατρίας ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ πατρίδι. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ, Μωάμεθ, υἱὸς τοῦ Ἀβδ-Ἀλλάχ, κηρύττων τὸν ἕνα καὶ μόνον Θεόν, ἀθανάσιαν ψυχῆς καὶ ἀνταπόδοσιν ἐν τῇ μελλούσῃ ζωῇ, καὶ ἐμφανιζόμενος ὡς ὁ παρὰ τοῦ Μεσσίου προαγγελθείς Ἡρακλῆτος, προφήτης (Nebj) καὶ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ (Bassül Allah), προσεῖλκυσε ἑαυτῷ προσελύτους, ἄλλους μὲν κερδαίνων διὰ τῆς τοῦ λόγου πειθοῦς, ἄλλους δὲ ἀναγκάζων διὰ τοῦ ξίφους.

Διωχθεὶς ἐκ τῆς πατρίδος τοῦ Μέκκας παρὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φυλῆς, τῶν Κορεῦσσίων, κατέφυγεν εἰς τὴν ἄλλοτε μὲν Ἰσθμῶν, ἔκτοτε δὲ Μεδίαν καὶ κληθεῖσαν πόλιν κατὰ τὸ 622. μ. Χρ. ἔτος, καὶ ἐκείθεν ἐπιστρέψας κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀπὸ νίκης εἰς νίκην, εἰσῆλθεν ἐν θριάμβῳ εἰς Μέκκαν τὴν ἱερὰν καὶ ἁγίαν πόλιν, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐνηγκαλίσθησαν τὸ νέον δόγμα, γινόμενοι οἱ θερμότεροι αὐτοῦ ὁπαδοί. Ἡ φυγὴ τοῦ Ἡγεῖρα (Hegireh ἀραβ. = φυγὴ) κατέστη ἀρχὴ χρονολογίας τῶν πιστῶν τοῦ Ἰσλάμ, καὶ ὁλόκληρος ἡ Ἀραβία συνέστη εἰς ἔθνος ἕν, μὲ μίαν γλῶσσαν καὶ μίαν θρησκείαν, καὶ μὲ

ἕνα κυριάρχην πνευματικὸν τε καὶ κοσμικόν, τὸν Ἀπόστολον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπὶ γῆς Τοποτηρητὴν τοῦ (Khalifa = Χαλίφης, τοποτηρητής).

Ἡ Αἴγυπτος, ἐν τῶν κυριωτέρων θεμάτων τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ποτὲ δὲν εἶχε φθάσει εἰς μεγαλειτέραν παραλυσίαν καὶ ἀθλιότητα κυβερνήσεως παρὰ κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῇ ἐποχῇ· ὁ πληθυσμὸς τῆς εὐρίσκατο διηρημένος εἰς δύο διακεκομμένας τάξεις ἀνθρώπων, ἀλλήλαις ἀντικειμέναις καὶ διαφερούσαις καθ' ὅλα, τὴν τῶν κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων. Οἱ κυβερνῶντες ἦσαν Ἕλληνες ἐκ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν ἄλλων ἐπαρχιῶν τῆς ἐκτεταμένης αὐτοκρατορίας, στρατιωτικοί, πολιτικοί καὶ οἰκονομικοί, ὑπάλληλοι, κληροῦχι γαιῶν, ἐνοικιασταὶ προσόδων καὶ ἔμποροι· οὗτοι πρεσβεύοντες τὸ ἐν τῇ βασιλικῇ πρωτεύουσῃ ἐπικρατοῦν τῆς ὀρθοδόξιας δόγμα, καὶ διὰ τοῦτο Μελητῆται ὀνομαζόμενοι ἦτο βασιλικοί, ἀν καὶ ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, ἥσκουν ὅμως μεγίστην ἐν τῇ χώρᾳ ἐπὶ πρῶτον, ἔχοντες αὐτοὶ ἀποκλειστικῶς τὴν ὑπερεπὶ τὴν ἀρχὴν ἐν χερσὶ, καὶ ἀπολαύοντες τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἰς ἀπάσας αὐτῶν τὰς διαχειρίσεις πρὸς βλάβην τῶν ἐγγυρίων. Οἱ Αἰγύπτιοι (Qypt, Κόπται), μονοφυσίται τὸ δόγμα καὶ ἀκολουθοῦντες τὴν διδασκαλίαν Ἰακώβου τοῦ Βαραδαίου ἢ Ζαυζάλου, δι' ὃ καὶ Ἰακωβίται καλοῦμενοι, ἀποτελοῦντες τὸν κύριον τῆς Αἰγύπτου πληθυσμὸν, ἐργάται, μηχανικοὶ, τεχνίται, γεωργοί, δοῦλοι καὶ ὑποτελεῖς, ἦσαν οἱ κυβερνῶμενοι καὶ φορολογούμενοι, ὑποφέροντες ἅπαντα δεινὰ παρὰ τῶν ξένων κυρίων τῶν, καὶ ὑποκείμενοι ἀείποτε εἰς ἀγχαρείας, βάσανα καὶ διωγμούς. Αἱ κατοικοῦσαι τὴν Αἴγυπτον αὐταὶ δύο τάξεις, ἀν καὶ ζῶσαι πλησίον ἀλλήλων αἰῶνας ὁλοκλήρως, διέμενον ὅμως ἀείποτε ἐχθραὶ καὶ τρέφουσαι ἀσπονδὸν μίσος, οὐδέποτε ἀναμιγνύμεναι ἢ συγχωνεύμεναι, ἀλλ' ὑποβλέπεται καὶ ἀποστρεφόμεναι μέχρι θανάτου ἀλλήλας. Καὶ αὐτὴ τῆς Αἰγύπτου ἡ ἐκκλησία ἠκολούθει τὴν πολιτικὴν τοῦ τόπου διαίρεσιν· οἱ πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας διοριζόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει κατ' ἐκλογὴν τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἐλληνικοῦ ἱερατείου, ἀφορίζοντες καὶ καθαιρῶντες τοὺς ἐντοπίους κληρικούς ὡς αἰρετικούς, οἰκιστοὶ οὐκ ἔχοντες καὶ ἀρπάζοντες τὰ κτήματα τῶν νεκρῶν, ἐπλήρουν τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα μὲ πρόσωπα ξένα, ἐπὶ τὸ πλείστον Βυζαντινὰ, καὶ διέθετον τὰ τοῦ κλήρου κατὰ τὸ δοκοῦν, ἀνεμὴ καταναλώσεως τῶν κοινοτήτων καὶ τοῦ λαοῦ. Ἀλλ' ὁ ἐγγυρίος κληρὸς, εἰς τὸ σκῆμα τῶν Ἰακωβιτῶν ἀνιῶν, ἀποσυρόμενος εἰς τὰ πολυπληθῆ μοναστήρια τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Αἰγύπτου καὶ εἰς τὰς σκῆτας τῆς Θηβαΐδος, ὕψων ἐπὶ τῆς πατριαρχικῆς ἐδρας ἀρχιερεῖς τῆς ἐκλογῆς τοῦ διαμφοδρπύοντος τίτλου καὶ δικαίωμα πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἐδρεύοντας νῦν μὲν ἐν Θηβαΐδι, καὶ ἄλλοτε ἐν Ἀθρίβει (Atrib ἀραβ. πλησίον τοῦ χωρίου Πένχα).

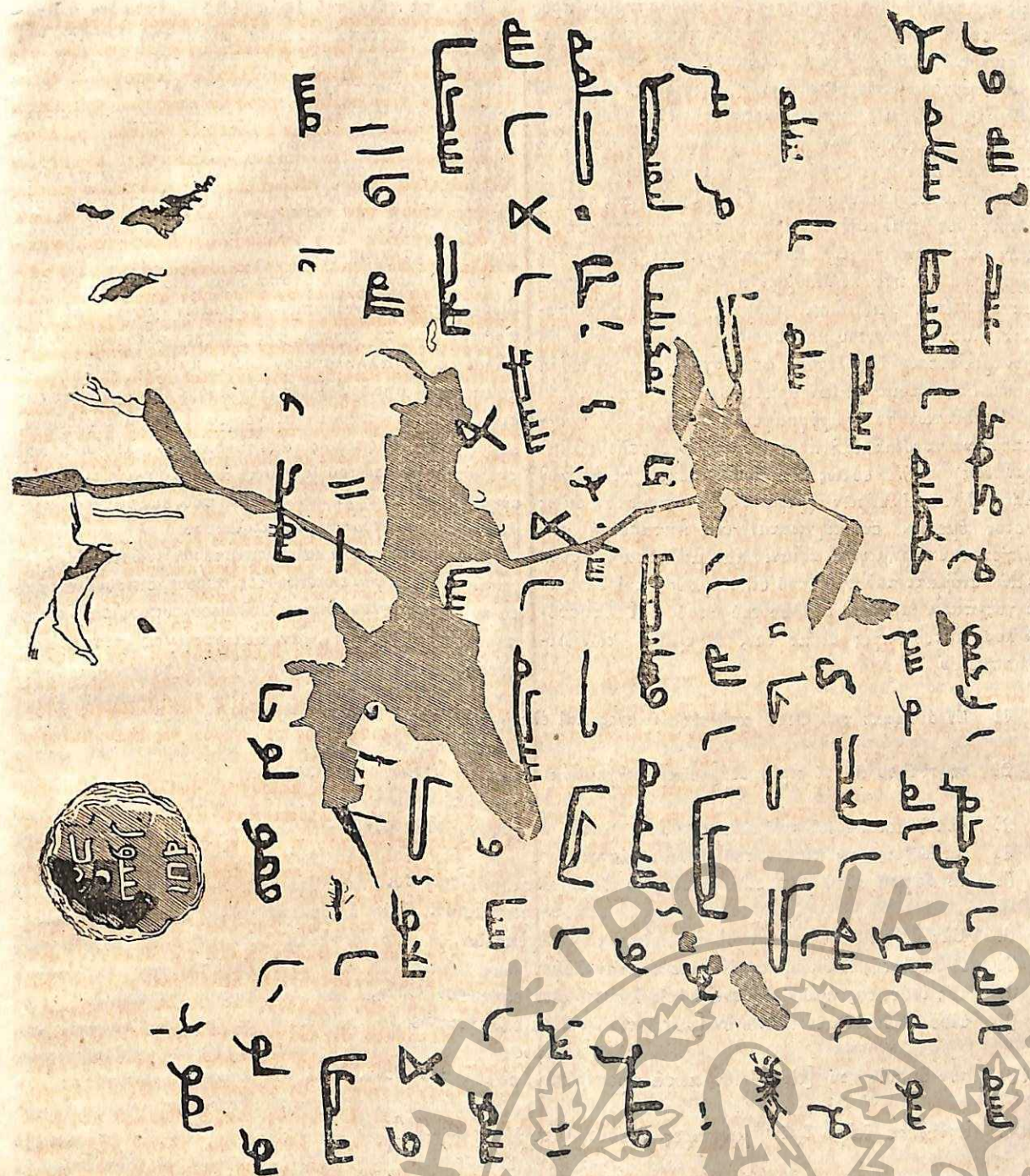
Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐκυβέρνησεν ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Αἰγύπτου ἐν ὀνόματι τοῦ Ἡρακλείου ὁ μέγας Χάκ ἤτοι ἑπαρχὸς Γιαρῆχ, υἱὸς τοῦ Ματῶθ, ὑπὸ μὲν τῶν Βυζαντινῶν Ἰωάννης Μεκαύκης, ὑπὸ δὲ τῶν Ἀράβων Μακούκος (Μακουκος) ὀνομαζόμενος. Οὗτος, βυζαντινῶν καταγωγῆς, ἀλλ' ἀνήγων ἐκ μητρὸς εἰς τὸ γένος τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἰακωβίτης ἐν τῇ κρυπτῇ, ὠφελούμενος ἀπὸ τῶν πολιτικῶν καὶ θρησκευτικῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ταραχῶν, καὶ μάλιστα ὅτε ὁ Ἡράκλειος ἐνησχολεῖτο εἰς τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον (622 — 628 μ. Χρ.), ἤρχισε νὰ σχεδιάζῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Βυζαντινῶν, καὶ τὴν ὑψώσιν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς χώρας, καλῶν ἑαυτὸν ἔκτοτε « Ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων » (Aazim el Qaybt árabi), καὶ καθυστερῶν τὸν ἐτήσιον τῆς ὑποτελείας φόρον. Τὸν πραγματικὸν χωρισμὸν τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς αυτοκρατορίας δὲν ᾔδυνήθη ὅμως νὰ κατορθώσῃ, διότι παρ' ἐλπίδα ὁ Ἡράκλειος ἐξῆλθε νικητὴς ἀπὸ τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν πολέμου, ἐν ᾧ ὁ Γιαρῆχ ἐπερίμενεν ἀτυχῇ αὐτοῦ ἐκδασιν ἵνα ρίψῃ τὸ προσωπεῖον καὶ κηρυχθῇ αὐτόχρημα βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου.

Πρὸ τῆς λήξεως ἐστὶ τοῦ περσικοῦ πολέμου, περὶ τὸ τέταρτον τῆς Ἑγείρας ἔτος (625 — 626 μ. Χρ.), ὁ Ἰωάννης Μεκαύκης ἤτοι Γιαρῆχ, εἶχε συνάψῃ σύμβασιν συμμαχίας μετὰ τινων ἐθνικῶν ἀραβικῶν πατριῶν, καὶ μάλιστα τῶν Μαλικιδῶν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Θακῶρ, οἵτινες ἐφέροντο ἐθρικῶς πρὸς τὸν Μωάμεθ· εἰς προσθεῖαν τινὰ αὐτῶν πρὸς τὸν Μεκαύκην, τὴν ὁποίαν συνώδευε Μουγάιρας τις ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων τῆς φυλῆς, ὁ Μεκαύκης συνεβούλευσε τὴν ἔνωσιν τῶν διαφόρων ἀραβικῶν φυλῶν, τὴν ὑποταγὴν εἰς τὸν Μωάμεθ καὶ ὁμολογίαν τοῦ δόγματος αὐτοῦ, ὥστε ἐν τῇ σχεδιαζομένῃ ἀνεγέρσει τῶν Αἰγυπτίων κατὰ τῶν Βυζαντινῶν νὰ ἔχῃ ὅλον τὸ ἀραβικὸν ἔθνος μετὰ τοῦ προφήτου αὐτῶν μετὰ τῶν συμμάχων του. Ὁ πατριάρχης τῶν ἰακωβιτῶν Βενιαμίν, ὅστις τὸ αὐτὸ ἔτος εἶχε καθαιρεθῇ καὶ διωχθῇ τῆς πατριαρχικῆς ἑδρας δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, καὶ διὰ νὰ ἐκφύγῃ τὸν διωγμὸν τῶν Μαλιχιδῶν, ἠναγκάσθη νὰ σωθῇ εἰς τὰ μοναστήρια τῆς Θεβαΐδος, ἐφάνη βοήθης τοῦ Μεκαύκου εἰς τὰς ἐπαναστατικὰς του προετοιμασίας, πείθων καὶ αὐτὸς τὴν ἀραβικὴν πρεσβείαν ἵνα ἀναγνώρισωσι τὸν Μωάμεθ ὡς προφήτην, καὶ ἐνωθέντες μετ' αὐτοῦ νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν οἰκουμένην ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Ὁ Μουγάιρας ἐπιστρέψας εἰς τὴν πατρίδα του ἡστίασεν τὸν Ἰσλαμισμόν, καὶ γενόμενος πιστὸς τοῦ Μωάμεθ ὁπαδός, κατέστη μέσον φιλιώσεως καὶ ἀνταποκρίσεως μετὰ τοῦ προφήτου καὶ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ἀντιβασιλέως.

Περὶ τὸ ἕκτον τῆς Ἑγείρας ἔτος (μετὰ τοῦ 627 καὶ 628 μ. Χρ.) ἐπεμψεν ὁ Μωάμεθ πρὸς τὸν Μεκαύκην πρεσβεῖαν, πρῶτος τῆς ὁποίας ἦτο Χατίβ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀβι-Βαλτά, μετ' αὐτογράφου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν ἀντιβασιλέα, καὶ προφορικῆς προσκλήσεως

ἵνα ἀναγνώρισωσι τὸν Ἰσλάμ αὐτὸς τε καὶ τὸ ἔθνος του. Ἀλλ' εἰς τὸ μεταξὺ τὰ περὶ τοῦ μέλλοντος σχέδια τοῦ Μεκαύκου ἤλλαξαν μορφήν· ὁ Ἡράκλειος ἐξεληθὼν τὸ ἴδιον ἔτος νικητὴς ἐκ τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου, ἐδίδεν ἀφορμὴν φόβου μᾶλλον ἢ ἐλπίδος εἰς τὸν παλιμβουλὸν τῆς Αἰγύπτου Ἀντιβασιλέα, καὶ ὁ Μεκαύκης μὴ σκοπεύων πλέον νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀνταρσίαν, ἀλλὰ καὶ μὴ θέλων νὰ δυσαρεστήσῃ τὸν ἐπικίνδυνον προφήτην, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Μωάμεθ κολακευτικώτατην μὲν, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ προκειμένου ἔγγραφον ἀπάντησιν, καὶ ἐξέθεσε προφορικῶς εἰς τὸν Χατίβ, ὅτι εἰ καὶ ἀνεγνώριζεν αὐτὸς πρῶτος τὴν θεῖαν τοῦ Μωάμεθ ἀποστολήν, καὶ προέτρπε μάλιστα πολλὰς τῶν ἀραβικῶν φυλῶν ἵνα ἀσπασθῶσι τὸ δόγμα του, ὅμως εἰς τὰς νῦν περιστάσεις δὲν ἠδύνατο προφανῶς νὰ κάμῃ κατ' αὐτὸς τὸ ἴδιον, διότι οἱ Αἰγύπτιοι, τοῦ θρησκευματός των σφόδρα ζηλωταί, δὲν ᾔθελον τὸν ἀκολουθῆσαι· ἐπιφυλαττόμενος δὲ νὰ πρᾶξῃ τοῦτο εἰς μέλλοντι εὐκαιρίαν, προσεκάλει ἐχεμυθίαν ἐκ μέρους τοῦ προφήτου, ἵνα μὴ ἐνοχοποιηθῇ προῶτως καὶ ἀκαίρως ἐμπροσθεν τοῦ λαοῦ του καὶ τοῦ ἐν Βυζαντίῳ κυριάρχου αὐτοῦ, ὅτι τάχιον ἢ βραδίον αὐτὸς ὁ ἴδιος προφήτης ἢ οἱ διάδοχοί του ᾔθελον γενῇ τῆς χώρας κύριοι διὰ τῆς ὑποστηρίξεως καὶ βοηθείας αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ διαβεβαίωσις ἠδύνατο νὰ ἐξαρκέσῃ πρὸς τὸ παρὸν εἰς ἱκανοποίησιν τοῦ προφήτου.

Ὁ ἀραβὺ συγγραφεὺς Σαϊούτης ὁμιλῶν περὶ τῶν ἄνω συμβάντων ἀναφέρει κατ' ἄλλους συγγράφους τῶν πραγμάτων χρονόγραφους τὰ ἀκόλουθα· « Τὸ ἕκτον ἔτος Ἑγείρας, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν ἐκ τῆς Χοδαϊθίης, ὁ ἀπόστολος τοῦ Θεοῦ ἐπεμψε πρεσβεῖας παρὰ τισι τῶν βασιλέων· ἔστειλε δὲ Χά-βιτ υἱὸν τοῦ Ἀβι-Βαλτά παρὰ τῷ Μεκαύκῃ, ἀντιβασιλεὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ γράμματα διὰ τὸν ἡγεμόνα. — Καὶ αἰτήσιν τοῦ Μεκαύκου δις ἀνέγνωσεν [ὁ Χατίβ] εἰς ἐπήκουον τὸ γράμμα τοῦ προφήτου, καὶ τότε ἐστὶ τὸ περιεχόμενον· « Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεούντος, παρὰ Μωάμεθ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ ἀποστόλου αὐτοῦ, πρὸς Μακούκον ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων. Εἰρήνη τῷ ἀκούουσι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. Μετὰ τοῦτο προσκαλεῖσαι εἰς τὴν πίστιν τοῦ Ἰσλάμ· ἀσπάσθητι τὸ δόγμα αὐτοῦ μετ' εὐλαχρινείας, καὶ ὁ Θεὸς ἀνταποδώσει σοι αὐτὸ διπλάσιον, ἐὰν δὲ ἀποστρέψῃ, ἐπὶ σὲ τὸ κῆριμα τῶν Αἰγυπτίων. Ἀλλοὶ τῆς Βίβλου, προσέλθετε εἰς τὸν λόγον τῆς ἰσότητος ἡμῶν· οὐδένα ἡμεῖς λατρεύομεν εἰμὴ τὸν Θεόν, οὐδὲ καθιστῶμεν κοινωνὸν αὐτῷ τινά, οὐδὲ ἐκλέγει τις ἐξ ἡμῶν τὴν ὁμοίαν του εἰς κύριον, κατὰ προτίμησιν παρὰ τὸν Θεόν. Ἐὰν ἀρνήθητε λέγω ὑμῖν· μάρτυρες ἔσεσθε, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθε μουσουλμάνοι. » Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ γράμματος ὁ Μεκαύκης τὸ ἔθεσεν ἐντὸς κιβωτίου ἐλεφαντίνου καὶ ἐσφράγισεν αὐτὸ μετὰ τὴν σφραγίδα αὐτοῦ· μετεπέμψατο δὲ γραφεὺς γράφοντα τὴν ἀραβικὴν καὶ ὑπεργόρευ-

« σεν αὐτῷ τὴν ἀκόλουθον ἀπάντησιν· « Μωάμεθ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀβδ-Ἀλλαχ παρὰ Μεκαύκου τοῦ ἡγεμόνος τῶν Αἰγυπτίων, χαίρειν· ἀνέγνων τὴν ἐπιστολήν σου καὶ ἐνόησα τὰ λόγια σου καὶ τὸ κήρυγμά σου· ἐγίνωσκον, ὡς ἀληθῶς, ὅτι προφήτης ἐμελλεν ἐμφανισθῆναι ἡμῖν, ἀλλ' ἐκ Συρίας αὐτὸν περιέμενον. Τὸν ἀπεσταλμένον σου ἐδέχθην μετὰ τιμῆς καὶ δόξης, ἐπιστρέφοντι δὲ ἔδωκα αὐτῷ δῶρα διὰ σὲ νεάνιδας δύο καταγωγῆς εὐγενεῖς, πλούσια ἐνδύματα καὶ ἡμίονον μίαν, παρακαλῶ σε δὲ ἵνα δεχθῇς αὐτὰ πρὸς ἰδιαιτέραν σου χρῆσιν. »

Κατ' ἄλλους συγγράφους συγγραφεῖς αἱ δύο νεανίδες ἦσαν ἀδελφαὶ τελείας καλλονῆς καὶ ωραίου-

τητος ἐκ τοῦ χωρίου Hafn, πλησίον τῆς Esnei καὶ ὀνομάζοντο Καισαριανὴ καὶ Μαρία. Ταύτας ἐπεμψεν ὁ Μεκαύκης πρὸς τὸν προφήτην ὡς δῶρον, ἐτι δὲ ἡμίονον φαίαν, ὄνον τῆς ἰδίας χοιρῆς, ὑφάσματα τῆς Αἰγύπτου τὰ λεγόμενα καθάδια, μέλι τῆς Πένχας καὶ ἀργύριον ὡς χρηματικὴν διὰ τοὺς συμμάχους βοήθειαν.

Τὸ κείμενον τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Προφήτου πρὸς τὸν Μεκαύκην διέσωσεν ὁ Σαϊούτης εἰς τὰ Καϊρίνα χρονικά του, ἀλλὰ περὶ τοῦ αὐτογράφου οὐδεὶς ἐγίνωσκε τι μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὅτε κατὰ τύχην εὗρεθῃ τὸ πολύτιμον τοῦτο χειρόγραφον. Στέφανος Βαρθελεμῆς, Γάλλος εἰδήμων τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ καθηγητὴς αὐτῶν ἐν Καϊρῷ,

εἰς ἐπίσκεψιν τινὰ αἰγυπτιακῶν μοναστηρίων πρὸς ἀνέυρεσιν ἀραβικῶν χειρογράφων κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1850 ἔτους, ἐβύθισεν εἰς Μοναστήριον καλούμενον αὐτὸν Μαρτύριον πλησίον τοῦ χωρίου Ἐχμίμ (Χέμμης καὶ Πανόπολις) τῆς Θεβαίδος· ἐκεῖ δὲ μεταξύ ἄλλων ἠγόρασε παρὰ τῶν μοναχῶν καὶ ἀραβικὸν χειρόγραφον τῆς μέσης ἐποχῆς, διαλαμβάνον περὶ ἀλχημείας, δεδεμένον ὅμως ἐντὸς στοιβάδος παλαιᾶς διφθέρας, περιεχούσης κοπτικῆν μετάφρασιν τῶν Εὐαγγελίων. Ἡ ῥάξις τοῦ χειρογράφου ἦτο κεκαλυμμένη δι' ἄλλης διφθέρας, ἐκ δερμάτος γαζέλλης, μελανῆς ἐνεκὰ παλαιότητος, λίαν εὐθρύπτου καὶ σκληροβρώτου κατὰ τὸ κεντροικώτερόν τῆς μέρας, φερούσης ἔχνη ἀμυδρὰ κουρικῶν ἥτοι ἀρχαίων ἀραβικῶν χαρακτήρων.

Ἐξελίττων τὸ χειρόγραφον ὁ Βαρθελεμῆς ἠναγκάσθη νὰ τὸ διαβρῇ πρὸς ἀποφυγὴν ἐντελοῦς διαθρύψας· ἀλλ' οὕτως ἐξηράνισεν ἀέκων τινὰς τῶν καὶ ἄλλως ἀμυδρῶν χαρακτήρων· ἀρκετὸν ὅμως μέρος ἔμεινεν εὐανάγνωστον ἵνα καταδείξῃ τὴν πλήρη τοῦ εὐρήματος ἀξίαν, καὶ μάλιστα ἡ ἀρχή· «Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος παρὰ Μωάμεθ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀποστόλου αὐτοῦ πρὸς Μακοῦνον, ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων.»

1. Ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ οἰκτιρμονοῦ καὶ ἐλεοῦντος παρὰ Μωάμεθ τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ καὶ Ἀποστόλου αὐτοῦ πρὸς Μα[κοῦ]νον ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων· εἰρήνην ἐκείνῳ
2. ποστόλου αὐτοῦ πρὸς Μα[κοῦ]νον ἡγεμόνα τῶν Αἰγυπτίων· εἰρήνην ἐκείνῳ
3. ὅστις ἀκολουθεῖ τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν· μετὰ δὲ [τοῦτο σὲ πρὸς·]
4. καλῶ [εἰς τὴν πίστιν τοῦ] Ἰσλάμ· ἀσπασθήτι
5. τὸ δόγμα αὐτὸ μετ' εὐλικρινείας· ὁ Θεὸς [ἀνταποδώσει] σοὶ αὐτὸ διπλάσιον.
6. Ἐάν δὲ ἐπιστρέψῃ, ἐπὶ σὲ τὸ κρίμα τῶν Αἰγυπτίων.
7. Ὡς λαοὶ τῆς Βίβλου, προσέλθετε εἰς τὸν λόγον
8. τῆς ἰσότητος ἡμῶν· οὐδένα ἡμεῖς λατρεύομεν εἰμὶ τὸν Θεόν,
9. οὐδὲ καθιστῶμεν κοινωνόν [αὐτῷ τινά], οὐδὲ ἐκλέγει τις ἐξ ἡμῶν
10. τὸν ὁμοῖόν σου [εἰς κύριον κατὰ προτίμησιν παρὰ] τὸν Θεόν.
11. ἀρνηθῆτε λέγω ὑμῖν· μάρτυρες ἔσεσθε, [ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα]
12. οὐλαῖμοι.

Θεοῦ

Ἀπόστολος

Μωάμεθ.

Ἡ γραφὴ φέρει τὸν ἀρχαῖτατον κουρικὸν χαρακτήρα, καὶ ὁ γράψας διακρίπτει τὰς λέξεις ἐνίοτε εἰς τὸ τέλος τῆς γραμμῆς μὴ φροντίζων περὶ τῆς ὀρθογραφίας. Φέρει δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἀντὶ ὑπογραφῆς αὐτὴν τοῦ προφήτου τὴν σφραγίδα εἰς τρεῖς γραμμάς ἀναγινωσκόμενην, Allah Rasūl Mohammed, Θεοῦ Ἀπόστολος Μωάμεθ. Περὶ τῆς τοῦ Προφήτου σφραγίδος ἀναφέρων ὁ Σουλτάν Μάλεκ - ἑλ - Ἀρᾶφ Ἰσμαήλ εἰς τὰ χρονικά τοῦ ἐβδόμου τῆς Ἑγείρας ἐ-

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1851 ἐπαμύφην ὁ Βαρθελεμῆς ὁμοίωτοπα εἰς τινὰ μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, καὶ εἰς ἄλλα τῆς ἐν Παρισίοις Ἀσιατικῆς Ἑταιρείας, καθὼς καὶ εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἔρευναν καὶ σπουδὴν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀσχολουμένων σοφῶν, λαβὼν τὴν πρόοιν νὰ διαφυλάξῃ τὸ χειρόγραφον μεταξὺ δύο βελίνων πλακῶν πρὸς περαιτέρω συντήρησιν καὶ εὐκολωτέραν χρῆσιν τοῦ πολυτίμου τούτου μνημείου τῶν πρώτων ἀρχῶν τοῦ Ἰσλαμισμού.

Τὰ σταλέντα ὁμοίωτοπα ἦσαν ἀσαφῆ, καὶ ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ πρωτοτύπου γραμμῶν μόναι αἱ δύο πρῶται καὶ τὸ ἥμισυ τῆς τρίτης ἀνεγινώσκοντο· ἀλλὰ μὲ καταλλήλοτερον φῶς καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν σημερινὴν τῶν χειρογράφων κατάστασιν δύνανται πᾶσαι αἱ γραμμαὶ νὰ διακριθῶσιν, ἐκτὸς τῶν ὀλοτελῶς ἀπεσβεσμένων λέξεων, καὶ τοῦ σκληροβρώτου μέρους, ἅτινα δύνανται ὁμῶς εὐκόλως νὰ ἀναπληρωθῶσι διὰ τοῦ σωζομένου κειμένου τῆς συγγραφῆς τοῦ Σοῦούτη.

Πρὸς τελειοτέραν καὶ πληρεστέραν γνῶσιν τοῦ χειρογράφου καὶ τοῦ ἐλλείποντος μέρους, ἐπισυνάπτεται τὸ ἐν τῇ προηγουμένῃ σελίδι ὁμοίωτοπον, εἰς δὲ τὴν παρούσαν ἡ κατὰ λέξιν καὶ γραμμὰς μετάφρασις αὐτοῦ.

τοὺς λέγει· «Ὁ Μωάμεθ ἐποίησατο σφραγίδα πρὸς χρῆσιν τοῦ, εἰπόντων τινῶν αὐτῷ, ὅτι οἱ ξένοι βασιλεῖς δὲν ἐδέχοντο γράμματα ἄνευ σφραγίδος· ἐχαράξατο δὲ ἐν τρισὶ γραμμαῖς ἐπὶ τὴν σφραγίδα τὴν ἐπιγραφὴν Μωάμεθ Ἀπόστολος Θεοῦ, ἐκάστης τῶν λέξεων πληρούσης μίαν γραμμὴν· Μωάμεθ τὴν πρώτην κάτωθεν, Ἀπόστολος τὴν μέσην, καὶ Θεοῦ τὴν ὑψίστην.»

Ὁ ἀνακλύψας τὸ χειρόγραφον Βαρθελεμῆς κα-

τέσση ἔχτοτε ἐμμανῆς, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἀντιστῇ εἰς τὴν ἰσχυρὰν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν προσέξηνσεν αὐτῷ ἡ σπουδακίτης τοῦ εὐρήματός του. Οἱ συγγενεῖς τοῦ κύριοι γινόμενοι τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ θησαυροῦ καὶ ἀνεκτιμήτου μνημείου τῆς ἀρχαιότητος, τὸ μέτεφεραν πρὸ δύο μηνῶν εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ προσέφεραν δῶρον εἰς τὸν ἀνώτατον ἀρχοντα τοῦ Ἰσλαμισμού καὶ Χαλίφην, τὸν βασιλεύοντα Σουλτάνον.

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 12 Δεκεμβρίου 1859.

ΝΕΡΟΥΤΣΟΣ.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

—ooo—

Ἀπεβίωσεν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τῶν πρωτοστατῶν τῆς εὐγενοῦς ἐκείνης φάλαγγος τῶν ξένων, οἵτινες διὰ τῆς διανοίας ἀνήκουσιν ἐτι μᾶλλον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν θρῆψαν καὶ τεκοῦσαν αὐτούς, ὁ συνταγματάρχης Μαρτίνος Λεῖκ, τὸ τρίτον καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του ἄγων.

Ὁ Πausanias οὗτος τῶν νεωτέρων χρόνων, εἶναι ὁ πολυτιμότερος τῶν ὁδηγῶν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν, ὅτι πᾶν ἄλλο ἀνευρὼν καὶ καταδείξας τὰ ἔχνη αὐτῆς. Ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ ἀγγλικῆς πυροβολικοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἐκατονταετηρίδος εἰς ἔκτακτον ὑπηρεσίαν κατὰ τὴν Ἀνατολὴν ἐκπεμφθεὶς, ἐπέδωκε εἰς μακρὰς καὶ ἐπιπόνους περιηγήσεις πάντων τῶν μερῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ μετὰ κρίσεως ὀξυτάτης, περὶ τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων, ἀναγνώσεως καὶ ἐπιμελοῦς μελέτης τῶν ἀρχαίων, ἀνιχνεύσας τὴν τοπογραφίαν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν, πόλεων καὶ μνημείων, καὶ ἐξέδωκε πρῶτον μὲν δίτομον σύγγραμμα, α Ἀθῆναι καὶ Ἀττικὴ ἐπιγραφόμενον, καὶ μετὰ τοῦδε διαμένον τὸ πολυτιμότερον τῶν ἀρχαιολόγων βοήθημα ὡς πρὸς τὴν τοπογραφικὴν γνῶσιν τῆς πρωτεύουσας ταύτης τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ· μετὰ ταῦτα δὲ βαθμυδὸν καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐξέδωκε τετράτομον περιήγησιν εἰς τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, τρίτομον εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἣν μετὰ ταῦτα ἐπλούτισε διὰ νέου τόμου προσθηκῶν καὶ ἐπιδιορθώσεων, ἐπιγραφόμενον α Πελοποννησιακά, καὶ μονότομον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἐγραψε δὲ προσέτι, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ παιδείᾳ διακρινόμενης συζύγου του, πραγματεία ἐπιγραφόμενῃ α Νομισματικὰ Ἑλληνικά, ἥς τὸ τελευταῖον μέρος ἐξέδωκε ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του. Πολὺν δὲ συντέλεσεν εἰς τὴν φήμην του καὶ ἕτερον αὐτοῦ σύγγραμμα περὶ τῶν αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου. Ἀλλὰ καὶ ἄλλας διαφόρους ἀρχαιολογικὰς μονογραφίας ἐξέδωκε κατὰ καιροὺς, ἀναγνοὺς αὐτὰς εἰς τὴν Β. ἑταιρίαν τῶν ἀρχαιολόγων, ἢ τὴν ἀρχαιολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Λονδίνου, ἥς, ὡς καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκαδημιῶν, ἦν δραστηριώτατον μέλος.

Ἀλλ' οὐ μόνον παιδεῖαν ἐλληνικὴν, ἀλλὰ καὶ καρδίαν ἐλληνικὴν εἶχεν ὁ Λεῖκ, καὶ οὐδέποτε ἐπαύσατο συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, τῆς τε ἐλευθέρως καὶ τῆς μὴ. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξέδωκε τὸ 1826 ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, πνέουσαν φιλελληνισμόν, ἔκτοτε δὲ, ὅσας ἐπρόκειτο ἐνώπιον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ δικαστηρίου περὶ συμφερόντων ἐλληνικῶν, πάντοτε ὕψου γενναίαν ὑπὲρ αὐτῶν φωνήν. Καὶ ὅτε μὲν ἡ Ἀγγλίς εἶχε προτείνει ἀξιώσεις ἐπὶ δύο ἐλληνικῶν νησιδίων, ὁ Λεῖκ ἐξέδωκε φυλλάδιον ἀποδεικνύον τὸ ἀνυπόστατον αὐτῶν· ὅτε δ' ἡ Ἑλλὰς ἐτέλει τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῆς ἀναβιώσεως αὐτῆς εἰς Βασιλεῖον, ὁ σταθερὸς αὐτῆς φίλος ἐδημοσίευσεν ἕτερον φυλλάδιον ἐπιγραφόμενον· α Ἡ Ἑλλὰς μετὰ εἰκοσιπενταετὴ προστάσιν. » Ἐν δὲ τῷ προοιμίῳ τοῦ ἐσχάτου αὐτοῦ νομισματικοῦ συγγράμματος· «Ἄν, λέγει, ἡ Ἀγγλικὴ κυβερνήσις ἀκούουσα τὴν φωνὴν τῆς δημοσίου γνώμης, καὶ προσέχουσα εἰς τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων τῆς ἀνθρωπότητος, εἶχε κατὰ τὸ 1821 ἐπαμύφῃ ἐν Ἀνατολῇ, δὲν ἤθελεν ἔχει τὴν τύπην τοῦ συνειδότης ὅτι ἐγένετο παραίτιος τῆς καταστροφῆς χιλιάδων χριστιανῶν, ὅτι ἐπὶ τριακοντακτῶ ἔτη ἀνεχάριτε τὴν περίοδον τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ καὶ ἐν τῇ Μικρασίᾳ, ὅπου τὰ ἐρείπια τῶν Κυδωνιῶν, μίᾳς τῶν πρὸ ὀλίγου λαμπρότερων ἐστιῶν τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, μένουσιν ἐτι ὡς μνημεῖα τῶν συνεπειῶν τῆς Βρετανικῆς οὐδετερότητος. » Προστίθῃσι δὲ προφητικῶς· «Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι τὸ τελευταῖον τῶν συγγραμμάτων του, δ' ὦν κύριον σκοπὸν εἶχε νὰ καταστήσῃ εἰς τοὺς νέους Ἕλληνας γνωστὴν τὴν Γεωγραφίαν καὶ τὰς ἀρχαιότητας τῶν χωρῶν ἃς εἶχον δοῦναι οἱ πρόγονοι αὐτῶν, καὶ νὰ τοῖς δώσῃ ἐννοίαν τινὰ τῶν πολυπληθῶν εἰσέτι σωζομένων μνημείων, τῶν παριστάντων μέγα μέρος τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας. »

Τοῦ εὐγενοῦς λοιπὸν ἀνδρὸς αἱ ἐργασίαι τὴν Ἑλλάδα ἀπέβλεπον, καὶ αἱ τελευταῖαι αὐτοῦ λέξεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπετείνοντο, προσκαλοῦσαι τοὺς Ἕλληνας εἰς ἀγάπην καὶ εἰς σπουδὴν τῆς μεγάλης αὐτῶν ἀρχαιότητος. Ἐσχόν ἀρχαιοδίφην ἀπώλεσεν ἐν τῷ Λεῖκ ἡ ἐπιστήμη, ἡ Ἀγγλίς ἄνδρα ἐπίσημον, καὶ ἡ Ἑλλὰς γενναῖον καὶ ἐνθερμον φίλον. Τὴν ἐκφορὰν τοῦ παρηκολούθησαν, ὡς ἀντιπροσώποι τῶν ἐθνικῶν αἰσθημάτων, ὁ πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος Κ. Τρικούπης μετὰ τοῦ γραμματέως τῆς πρεσβείας, καὶ τὸ ἀγγλικὸν κοινὸν μετὰ συγγινῆσεως εἶδε τὸν ἀποδοθέντα τοῦτον εὐσεβοῦς εὐγνωμοσύνης φόρον εἰς τὸν εὐκλεῆ φιλέλληνα καὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξηγητὴν.

ROBERTO EMMET.

(Συνέχ. τῆς φυλλ. 235, 236.)

—ooo—

Περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἐκατονταεταρίδος ἡ εὐτυχὴς ἐπανάστασις τῆς Ἀμερικῆς ἐδίδαξε

πολλά και φοβερά προς τε τὰς κυβερνήσεις και τοὺς λαούς· πρὸ πάντων ὅμως τῆς ἐλευθερίας ἡ πνοὴ ἡ ἐλθοῦσα ἐκ τῆς Γαλλίας συνετάραξε τὰ πνεύματα ἐν Ἰρλανδίᾳ, ἐξῆψε τὰς φαντασίας, καὶ ἐξύπνισε τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίωματος. Ἡ Γαλλία, ἔχουσα τὸν ἀριλοκερδῆ αὐτῆς ἔρωτα διὰ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν φιλανθρωπίαν, ἔρωτα τιμῶντα εἰς αἰῶνας τὴν ἐπαναστάσιν τοῦ 1789 ἔτους, ἐράνη εἰς τοὺς καταδυναστευομένους ὡς ὁ ἐλευθερωτὴς ἄγγελος τοῦ κόσμου. Ἀνέκαθεν ὑπῆρχε μεταξύ Ἰρλανδίας καὶ Γαλλίας συμπάθεια τις, ἥτις ἀνεζωπυρήθη ὑπὲρ ποτε κατὰ τὴν αὐγὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Καὶ τῶντι εἶδομεν τὸ κοινὸν πνεῦμα ἐξοπλισθὲν συγχρόνως καὶ εἰς τοὺς δύο τούτους τόπους. Εἰς Δουβλίον καὶ εἰς ὅλας τὰς παραλίους πόλεις, οἱ ἐθελονταὶ οἱ ὀπλισθέντες πρὸς ὑπεράσπισιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ πολέμου, μετασχηματίσθησαν εἰς ἐκτεταμένην ἐταιρίαν ὀνομασθεῖσαν τῶν *Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν*. Σκοπὸν δὲ εἶχον ὁ ἀπαρτῆσαι τὰς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος αὐτῶν παρὰ τοῦ ξένου δυνάστου, οὐχὶ ὡς δοῦλοι ἱκετεύοντες τοὺς κυρίους των, ἀλλ' ὡς ἄνδρες ἀποφασισμένοι νὰ ὑποστηρίξωσι τὰ δίκαια αὐτῶν, μετὰ τὸ ξίφος εἰς τὰς χεῖρας, καὶ νὰ συνενώσωσιν ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας ὑπὸ τὴν σημαίαν ἐθνότητος, τὴν ὁποίαν δὲν ἔσχε νὰ καταδαμάσῃ οὐδεμία τυραννία (1). Ἡ δ' Ἀγγλία, πιστὴ εἰς τὸ γνωστὸν ἀξίωμα τοῦ δικαίειν καὶ βασιλεύειν, ἀκαταπαύστως ὑπέθαλπε τὰς φαντασίας καὶ τὰ θρησκευτικὰ μίσση, ἵνα στερεώσῃ ἐδραϊότερον τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς. Ἐνῷ οἱ ἠνωμένοι Ἰρλανδοὶ ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τοῦ γενναίου πνεύματος τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἀνύψωσαν ὡς σημαίαν νέαν, ἀμοιβαίαν ἀνοχὴν καὶ τὴν λήθην ὅλων τῶν θρησκευτικῶν διαφορῶν πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον (2).

Κατ' ἀρχάς (1794), ἡ ἐταιρεία τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν ἐξήτει μόνον τὴν ἀναμόρφωσιν τῶν νομοθετικῶν σωμάτων, τὴν πρᾶγματικὴν καὶ πλήρη ἐθνικὴν ἀντιπροσώπευσιν, καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν

Καθολικῶν. Οἱ ἀρχηγοὶ τῆς δὲν ἀνεβίβαζον ὑψηλότερον τὰς εὐχὰς καὶ ἐλπίδας των· καὶ ὅμως ἐπειδὴ ἐφρόνουν ὅτι ἐκ τῆς Ἀγγλικῆς ἐξουσίας προήρχοντο ὅλοι αἱ δυστυχίαι τῆς Ἰρλανδίας, εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐλευθερωθεῖσα ἐκ τοῦ ζυγοῦ τούτου ἔθελεν ἐπαναλάβει τὸν φυσικὸν δρόμον τῆς εὐημερίας τῆς. Κατ' αὐτοὺς, ἡ θρησκευτικὴ καταδυνάστευσις ἦτο τὸ ἐλάχιστον τῶν παραπόνων των· τὸ ἐμπόριον, τὰ ἐργαστήρια, ὅλοι αἱ φυσικαὶ πηγαὶ τοῦ πλούτου τῆς ἐστέρουν ἔνεκα τῆς φιλοπόπου καὶ ζηλοτυφίας τυραννίας. Ἐνίοτε ἐπεθύμουν τὸν ὀριστικὸν χωρισμὸν τῆς Ἰρλανδίας ἀπὸ τῆς Ἀγγλίας· καὶ τὸ ὑπερτατον τοῦτο ἱατρικὸν ὡς τὴν μόνον σωτηρίαν τῆς πατρίδος ἐφρόνουν. Καὶ ὅμως μόνον τὸ 1798, ὅτε ἡ ἐπαναστάσις ἐξερράχη ἀκόντων αὐτῶν καὶ ἀπελάττισεν, ὅπως πάντοτε συμβαίνει, τὴν διεύθυνσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς, ἀνέρριψεν τὸν κύβον, ἐκθέσαντες εἰς κίνδυνον καὶ ἑαυτοὺς καὶ τὴν πατρίδα. Ἐντὸς ὁλίγου ἡ ἐταιρεία ἐξετάθη καθ' ὅλην τὴν χώραν· οἱ ἐγκριτότεροι τῶν Ἰρλανδῶν κατὰ τε τὸν νοῦν καὶ τὴν κοινωνικὴν τάξιν, ἐγένοντο μέλη αὐτῆς, καὶ τὴν διεύθυνσιν διὰ συμβουλῶν. Ὁ ἄνεμος τῆς δημοτικότητος ἔπνευεν ἐκ τῆς ἀνταρσίας. Δυσκόλως ἐννοεῖ τις τί ἐστὶ φλογερὰ δῖψα ἐλευθερίας, εἰσέτι ἀγνώστου καὶ χρωματίζομένης διὰ τῶν ἀπαιτητοτέρων γοητειῶν τῆς φαντασίας, εἰς λαὸν ἰσοδύναμον ἔχον τὸ πάθος πρὸς τὴν ἀπειρίαν, πάθος κινδυνώδες, διότι, πρὸς αἰώνιαν δυστυχίαν τῶν καταδυναστευομένων ἐθνῶν, ἡ πρώτη πείρα τῆς ἐλευθερίας ἀποκτάται διὰ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς. « Ἀγνοῶ » ποία ἡρωϊκὴ φλόξ, » λέγει εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ ὁ λόρδος Κλογκουρ, « ἦν αὐτὴ τότε καθ' ὅλας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας. Εἰς τὰ δικαστήρια, εἰς τὰς ἐκκλησίας, εἰς τὰς αἰθούσας τῶν μετρίων καὶ εἰς τὰς καλύβας αὐτὰς τῶν χωρικῶν, ὁ αὐτὸς ηλεκτρικὸς σπινθὴρ ἔσειε συμπάσας τὰς ψυχὰς, καὶ ἀνδρικὸν θάρρος ἐνεσταλάζε » καὶ εἰς αὐτῶν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδίων » τὰς καρδίας. »

Ἡ προσκόλλησις τοῦ Ἰρλανδικοῦ λαοῦ εἰς τὴν ἀριστοκρατίαν του, διακριτικὸν προτέρημα τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, καθίστα ἔτι εὐκολωτέραν τὴν ἔνωσιν ταύτην ὅλων τῶν κλάσεων πρὸς τὸν αὐτὸν κοινὸν σκοπὸν. Καί τοι ὀφείλοντες σέβας πρὸς τὰ τετελεσμένα, λέγομεν ὅμως ὅτι ἐάν ποτε ἀγὼν ὑπῆρχε δίκαιος καὶ ἄξιος ἐπιτυχίας, ὑπῆρχε βεβαίως οὗτος ὁ τῶν Ἰρλανδῶν. ἐάν ποτε πάθῃ ἀνεφάνησαν γενναῖα καὶ εἰλικρινῆ, ταῦτα ἦσαν τὰ ἀναφλέξαντα τοὺς Φτιζ Γεράλδ καὶ Ἐμμετ καὶ Ὁ Κόννορ. Τί πρὸς τὰ πράγματα τῶν Ἰρλανδῶν τὰ τῶν ἀποικίων τῆς Ἀμερικῆς ἢ τὰ τῆς Ἀγγλίας ἐπὶ ἱακώβου Β'; Ἐάν δὲν παραδεχθῶμεν ἐπὶ πολιτικῆς ἡθικῆς δύο ὅψεις ἔχουσας, ἐπεικὴ μὲν πρὸς τοὺς νικητὰς, αὐστηρὰν δὲ πρὸς τοὺς ἡττηθέντας, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ποτὲ λαὸς δὲν καταδυναστεύθη πλέον ἐκείνων, καὶ ἐπομένως ὅτι οὐδέποτε ἐγένετο νομιμωτέρα ἐπαναστάσις. Ἡ Παράδοξον εἰπὼν ναι, λέγει ὁ Κ. Δυβερζιὲ δὲ Ὁράν, πῶς ἔθνος κέ

» πολλῶν ἑκατομμυρίων συγκείμενον, ὑπέρερεν ἐπὶ » τοσοῦτον χρόνον τοσοῦτον ζυγόν (α.) »

Δὲν ὑπάρχει παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου ὅτι λαὸς ἀδύνατος ἀπέσειε τὸν ζυγὸν γειτονικοῦ ἰσχυρότερου. Πτωχοὶ καὶ ἄνευ στρατοῦ οἱ Ἕλβετοὶ ἀπεδίωξαν, κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, τοὺς Αὐστριακοὺς ἐκ τῶν ὁρέων των· κυριευθέντες πρὸς καιρὸν οἱ Πορτογάλλοι ὑπὸ τῆς Ἰσπανίας ἀνέκτησαν τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν κατὰ τὸν 1571 αἰῶνα. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας εἶδομεν τὸν Ἑλλάδα ἀποτινάξασαν τὸν ζυγὸν τῆς Τουρκίας, καὶ τὴν Βαλγικὴν χωρισθεῖσαν ἀπὸ τῆς Ὀλλανδίας. Τὸ 1798, ἡ Ἀγγλία ταπεινωθεῖσα ἐν τῇ Ἀμερικῇ, εἰς πόλεμον οὕτω μετὰ τῆς Γαλλίας, ἀνήσυχος καὶ ἐντρομος ὡς πάντες οἱ τύραννοι ἔνεκα τῶν ταρχῶν τῆς Ἰρλανδίας, δὲν ἦτο ὁποία σήμερον παρίσταται. ἔχομεν ἐκ φύσεως κλίσιν εἰς τὸ νὰ κρίνωμεν ὑπ' ὀψιν λαμβάνοντες τὰ γεγονότα, καὶ νὰ ἀποφαινόμεθα ὅτι τὸ μὴ γενόμενον δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ· ἀλλ' ἡ κλίσις αὕτη μᾶς ἀπατᾷ· ἴσως ἡ φιλαυτία τοῦ νικητοῦ διαθρύπτεται πλέον τῆς τοῦ ἡττηθέντος· οὐδὲ παραβλάπτομεν τὴν κρίσιν ἡμῶν ἀποδεικνύοντες ἄνευ μεγάλων προσπαθειῶν, ὅτι τὸ ἐπιτυχὸν ἐμελλε νὰ ἐπιτύχῃ. Ὁ τύφος τοῦ θριάμβου μεταμορφοῦ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ παρελθόντι ὥστε προτιμότερος ὁ καιρὸς καθ' ὃν ἐσεμνύνοντο καταφρονούντες τὴν τύχην, ὅτε οἱ ἡττηθέντες ἦσαν μᾶλλον τῶν νικητῶν ὑπερήφανοι.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οἱ Ἰρλανδοὶ δὲν ὁμοιάζουσι τὰ ὑπερήφανα τέκνα τῶν Καθαρῶν τὰ ἀνατεθραμμένα ὑπὸ τὴν σκιὰν πίστεως ἐλευθερίας καὶ ἰσχυρᾶς, καὶ κλονήσαντα κατὰ πρῶτον ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ νέου κόσμου τὴν τύχην τῆς Ἀγγλίας. Ὑπῆρχε πάντοτε παρὰ τοῖς ἀγρίοις κατοικοῖς τῆς γλοερᾶς Ἑρίνης (Erin) κρᾶμα διαφορετικῶν διαθέσεων, τὸ ὁποῖον ἤθελε καταστήσει δύσκολον τὴν εὐρεσιν κυβερνήσεως ἱκανῆς νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ. Τὸ μῖσος κατὰ τῆς τυραννίας, ἐπαναστατικὴ καὶ ἀνταρτικὴ τις ῥοπή συνυπῆρχον μετὰ κλίσεως πρὸς τὰς πομπὰς καὶ τὰς μοναρχικὰς μεγαλοπρεπείας. Ἰσως ἐν Γαλλίᾳ εὕρισκοντα ἔχνη παρομοίων ἀντιθέσεων· οἱ Ἀγγλοὶ ἔλεγον, ὅτι, « ὡς ὑπῆκοι μὲν εἰσι κακοὶ, ὡς ἀντάρται ὅμως χειρότεροι. » Ἐάν ἡ ἐπαναστάσις ἐθρίαμβεν, ἤθελεν εἶσθαι ἐπίφοβον μὴ ὁ λαὸς ὁ σωρὸς οὗτος τῶν Καθολικῶν, ἀμαθὲς καὶ τυφλὸς, ἐξευτελισθεὶς ὑπὸ τόσων αἰώνων καταδιωγμοῦ, στρέψῃ τὰ ὅπλα κατὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀρχηγῶν. Ὁ πόλεμος γενόμενος ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας, ἤθελεν ἄρα κατασταθῇ δουλικός, καὶ οἱ γενναῖοι ἀρχηγοὶ τῆς ἐπαναστάσεως θὰ ἐγένοντο ἀναμφιβόλως τὰ πρῶτα θύματα. Ἀλλ' ἀπατώμεθα καὶ περὶ τὰ κακὰ καὶ περὶ τὰ καλὰ, ἡ δὲ ἀνθρωπότης δὲν εἶναι πάντοτε κακὴ ὅσον περιγράφεται. Τίς δὲν ἤθελε προῖδει ἀπὸ τῆς αἰφνιδίου ἀπελευθερώσεως τῶν δούλων τὸ 1848, σκηνὰς βίας

εἰς τὰς Γαλλικὰς ἀποικίας; Καὶ ὅμως τί συνέβη; ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἐλευθερία ἐθρίαμβεν ἡσύχως, ἄνευ ἀταξίας.

Ὁμολογητέον ὅπως δὴποτε, ὅτι ἡ ἐκδοσις ἐδικαίωσε τοὺς μετρίους πατριώτας τῆς Ἰρλανδίας, ὡς φέρ' εἶπεν τοὺς Γκαττιὰν, Κούρβαν, Πόνσμου, Βίριγκτων, κτλ, οἵτινες ἐφρόνουν ὅτι ἡ πατρίς αὐτῶν νὰ μείνῃ μὲν προσκεκολλημένη εἰς μεγάλην ἐλευθερίαν κυβερνήσιν, νὰ ἐξασκῇ δὲ μόνη τὰ δικαιώματα αὐτῆς. Κατεγίνοντο μετ' ἱκανότητος καὶ θαρρόους εἰς ἔργον ἄγονον· εἰργάζοντο ὅπως παρεστάσωσιν ἀληθείαν τινα εἰς τοὺς ψευδεῖς τύπους ματαίου καὶ νόθου πολιτεύματος. Εἰ καὶ ἀτελεσφόρητοι ἔμενον οἱ ἀγῶνές των, εἶχον ὅμως ἔτι πεποιθήσιν εἰς τὴν ἰσχύϊν τῆς ἐλευθερίας, ἵνα καταναγκάσωσι τὸν δυνάστην, εἰς ταχεῖαν ἢ βραδυτέραν ἀπονομὴν δικαιοσύνης πρὸς τοὺς καταδυναστευομένους. Δὲν ἐπέπρωτο νὰ ἴδωσι ζῶντες ἀνατέλλουσαν τὴν αὐγὴν καλλιτέρων ἡμερῶν ἐν Ἰρλανδίᾳ. Ὁ Ὁκονελ ὅμως, εὐτυχέστερος τῶν προκατόχων του, καὶ μεταχειριζόμενος ἐναλλάξ ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας τὸ πλῆκτρον τῆς τύψεως τοῦ συνειδότος, τοῦ φόβου καὶ τοῦ οἴκτου, προσῆψε μετὰ ταῦτα εἰς τὴν αὐτὴν πολιτικὴν, λάμπιν καὶ μεγαλείον ἅτινα ἐπέσυρον τὰ βλέμματα τῆς Εὐρώπης. Οἱ εἰς τὸ μέλλον δικαιοθέντες ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ εἰπωσιν ὅτι ἦσαν συνετώτεροι. Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ καταδικάσωμεν τοὺς πατριώτας Ἰρλανδοὺς διότι, ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τῆς ἐπιτυχίας τῶν ἐκείθεν τῶν θλασσῶν ἐπαναστατῶν, προσέβλεπον καὶ ἐπεθύμουν ἄλλην τινα ἐκδοσιν. Πολλὰ εὐκόλως λησμονοῦμεν ὅτι οἱ σύγχρονοι ἠγνόουν τὸ μυστήριον τοῦ μέλλοντος. Καὶ ἀληθῶς οὐδὲν ἀβεβαίωτον, καὶ τὸ μυστήριον ὅπερ οἱ ἱστορικοὶ κατέχουσι συχνὰ τοὺς κατὰ τὰς ἀδίκους ἐκτιμήτας τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν παθῶν τῶν προκατόχων των. « Ἐν τε τῇ ἱστορίᾳ ὡς » καὶ ἐν πολέμῳ οὐαὶ τοῖς ἡττηθείσι! » λέγει ὁ εὐγλωττος Λαμαρτίνος. « Δὲν κολλοῦνται μόνον » οἱ σύγχρονοι τὸ εὐδοκίμησαν ἔγκλημα, ἀλλὰ καὶ » αὐτοὶ οἱ μεταγενέστεροι. Σύμπασι ἡ ἀνθρωπότης » ἔχει τὴν ἀνανδρον ἢ μοχθηρὰν κλίσιν τοῦ ν' ἀποδίδῃ δίκαιον εἰς τὸν ἰσχυρόν, καὶ νὰ καταδικάσῃ » τὴν ἀνεξέταστος τὸν καταβληθέντα (1). » Ἡ ἐπιτυχὴς τυραννία ἔχει τὸ ἴδιον νὰ ἐμφυτεύῃ τὸ ψεῦδος καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἔθνη τῆς ψυχῆς.

Ἀριθμούντες ἐκείνους πρὸς τοὺς ὁποίους αἱ βάραι τῆς καταδυναστεύσεως ἦσαν πικρότεραι, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ δεχθῶσιν ἐντῆρας ἄνετον βίον εἰς τόπον δούλου, πρέπει νὰ τάξωμεν πρῶτον τὸν πρῶτότοκον ἀδελφὸν τοῦ ἡρώος μας. Ὁ Θωμᾶς Ἀδδὴς ἔμμετ ὑπῆρξεν ἐν τῶν κυριωτέρων προσώπων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1798. Καταταχθεὶς τὸ 1796 εἰς τὴν ἐταιρίαν τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν, διεύθυνεν αὐτὴν μᾶλλον διὰ φρονήτων συμβουλῶν, καὶ διὰ δραστηρίας μετοχῆς εἰς τὴν ἐπαναστάσιν. Φύ-

(1) Ἡ ἐταιρεία τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν ἐθεμελιώθη τὸ 1771 ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ρούσελ καὶ τοῦ Θεοδότου Οὐόλφ Τὸν. Τὰ μέλη ὑπεχρεῖντο μετ' ὅρκου νὰ τηρήσωσιν ἀμοιβαίως τὸ μυστικὸν καὶ νὰ διαδώσωσι τὰς ἀρχάς των δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς ἰδιαιτέρας καὶ κοινῆς προπαγάνδας.

(2) Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβέστερον συγκρίνομεν ἐξ ἡμῶν αἰς ὑπὸ Καθολικῶν καὶ Καλθινιστῶν ἦσαν μετὰ κατανύξεως τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν. Ἀνθρώπος τις καταδικασθεὶς ἐν Κερρίκ εἰς θάνατον, μετέβη εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἱερέων, τοῦ μὲν καθολικοῦ τοῦ δὲ πρεσβυτεριανοῦ.

Ἐάν τις εἶναι περίεργος νὰ γνωρίσῃ τὰ σχῆμα καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν, ἄς ἀναγνώσῃ τὴν ἀνέκδοτον τοῦ Θωμᾶς Ἀδδὴς ἔμμετ καὶ τοῦ Μάκ Νέβον, εἰς τὰς United Irishmen. Madden. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ λόρδου Ὀλλανδὸς εὕρισκεις ἐκτίμησιν δικαιοσύνης, ἀξιοθαύμαστοι εἰς Ἀγγλίαν, τῆς πολιτικῆς τῶν Ἡνωμένων Ἰρλανδῶν, τοῦ δικαίου ἀγῶνος αὐτῶν καὶ τῆς πιθανότητος τῆς ἐπιτυχίας. Περὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ διοργανισμοῦ τῆς ἐταιρείας αὐτῶν ἔρχ. τὸν Madden, τόμος II, ἐν παραρτήματι.

σει φιλότιμος, προσεκτικός, σιωπηλός, ἀν και πλήρης πάθους, βαθύνους και φιλοκάγαθος, ἀλλὰ κατεχόμενος ὑπ' ἀρχῶν ἀκάμπτων και ἑτοιμος εἰς πᾶσαν θυσιάν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου ἀγῶνος, εἶχε πολλὰ προτερήματα ἀναγκαῖα εἰς ἀρχηγὸν κόμματος. Οἱ Ἰρλανδοὶ ἔλεγον ὅτι α ὁ λόρδος Φίτζ Γεράλδος ἦτο » μὲν ὁ ἀγαπητότερος, ὁ εὐγενέστερος και ὁ καλύτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' οὐχὶ και ἱκανὸς νὰ φέρῃ ἐπαναστάσιν εἰς αἰσὶν τέλος· ὁ μᾶλλον καὶ τῆς ἀλλήλους θὰ ἦτο ὁ Θωμᾶς Ἀδδης Ἑμμετ. » Κατὰ τὸ ἔτος 1798, ἐγένετο μετὰ τοῦ λόρδου Φίτζ Γεράλδου, τοῦ λόρδου Κλογκουρρύ, τοῦ Ἀρθούρ Ὁ Κορνόρου, μέλος τοῦ ἐκτελεστικοῦ Διευθυντηρίου τοῦ συστηθέντος ἐν τῇ πόλει Ὁξφόρδ, κατὰ τινὰ πρόσκαιρον θρίαμβον τῆς ἐπαναστάσεως. Σύμφωνας δὲ μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Ρούσσελ και τοῦ Θεοδότου Οὐόλφ Τὸν, ἀπεφάσισε νὰ ζητήσῃ διὰ τὴν πόλιν ἢν ὑπεστήριζεν ἡ Ἰρλανδία κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τὴν βοήθειαν τοῦ Διευθυντηρίου και τῆς γαλλικῆς Δημοκρατίας (1). Ὁ Θεοδότος Οὐόλφ Τὸν ἀνεχώρησεν εἰς Γαλλίαν, παραγγελλθεὶς νὰ διαπραγματευθῇ προσωπικῶς τὰς ὑποθέσεις τῆς Ἰρλανδίας μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Hoche. Διηγούνται ὅτι ἡ τελευταία αὐτῶν συνέντευξις, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Τὸν, ἐγένετο ἐν τινὶ μικρῷ ἀγρῷ τριγωνικοῦ σχήματος, ἐπὶ λόφου παρακειμένου τῷ Ῥάφθαρναμ, ὅπου ἦτο ἡ ἐξοχὴ τοῦ Θωμᾶ Ἀδδης Ἑμμετ. Χωρίζομενος ἀπὸ τῶν συντρόφων του ὁ Ἑμμετ παρετήρησεν ὅτι ὁ ἀγρὸς οὗτος ἦτο ἀπαράλλακτος πρὸς ἐκεῖνον ἐν ᾧ ὁ Γουλλιέλμος Τέλλος και οἱ συνωμῶται τῆς Ἑλβετίας ὠρκίσθησαν τὴν καταστροφὴν τῆς Αὐστρίας και τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ τόπου αὐτῶν.

Ὀλίγον ὅμως διήρκεσαν αἱ πλήρεις ἐλπίδων αὐταὶ ἡμέραι. Ὁ ὀλεσθὸς τοῦ στόλου και τῆς γαλλικῆς ἐκστρατείας τὸ 1798, ἔφεραν τὴν καταστροφὴν τῆς ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἀγγλία ἐπέπεσε κατὰ τῆς Ἰρλανδίας ὡς ταῦρος μαινόμενος, τετυφλωμένη ὑπὸ θυμοῦ. Τὸ αἶμα ἔρρευσεν ποταμῶν, καὶ πόσαι τότε εὐγενεῖς ψυχαὶ ἐθυσιάσθησαν ὑπὲρ τοῦ ἱερωτέρου τῶν ἀγῶνων! Οἱ Ἰρλανδοὶ ἐν τῇ πικρᾷ αὐτῶν ἀγανακτήσει λέγουσιν ὅτι, ἡ τρομερὰ καταστολὴ τοῦ 1798 ὑπῆρξεν ὁ Τρόμος τῆς Ἀγγλίας. Ἡ σύγκρισις αὕτη πρὸς τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην ἐποχὴν τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως εἶναι ἴσως ὑπερβολικὴ· διότι ὅλκι αἱ ὁμότητες τῶν περὶ τὸν πρίγκηπα Ἀραυ-

σίας και τῶν στρατοδικειῶν αἱ σφαγῆ, αἱ βιάσονται, οἱ ἀντι δίκης ἀποκεραλισμοὶ εἰ και παρεδίδοντο, και ἐνεθαῖνοντο μάλιστα ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, δὲν ὑπῆρξαν ὅμως τὸ ἄμεστον ἔργον τοῦ λόρδου Κάμδεν και τοῦ λόρδου Καστελρήγ, ὅσον τὰ ἐπὶ τοῦ Τρόμου ἐγκλήματα τοῦ Ὁρους και τοῦ Κοματάτου τῆς κοινῆς σωτηρίας. « Εἶδον, λέγει ἱερὸς τις κατὰ παράδοξον συγκυρίαν εὐρεθεὶς ἀλληλοδιαδόχως ἐν Γαλλίᾳ τὸ 1793 και » ἐν Ἰρλανδίᾳ τὸ 1798 ἔτος, παρέβαλον τοὺς δύο » τρόμους, εἶδον τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν ἐπίσης καὶ » ταφρονομένην ἐν Ἰρλανδίᾳ ὅσον και ἐν Γαλλίᾳ, » ἀλλὰ ποτὲ δὲν εἶδον ἐν Γαλλίᾳ δυστυχὴ πλά- » ματα ἐκπνέοντα ὑπὸ βρασάνων. »

Καὶ ἀληθῶς ἡ βίασας ἐν Ἰρλανδίᾳ ὑπῆρξεν ἐπιβαρύνσις τοῦ περὶ ὑπόπτων Γαλλικοῦ νόμου. Μάταιον εἶναι νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰς τὴν σύγκρισιν ταύτην ἢ τις ὀλίγην τιμὴν περιποιεῖ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, εἰς τὸν νεώτερον πολιτισμὸν και εἰς τὰ μεγαλύτερα ἔθνη τῆς Εὐρώπης. Ἡ θεία Πρόνοια, κρίμασιν οἷς οἶδε, δύναται ὅταν θέλῃ νὰ ἐξαγάγῃ καλὸν ἐκ κακοῦ· ἀλλὰ τὰ ὄργανα τοῦ κακοῦ οὐχ ἦσαν εἰσὶν ἀποτρόπαια. Ἐν τὸ ἀρχαῖον κυβερνητικὸν σύστημα εἶχε παρακμάσει, ἐὰν αἱ συνέπειαι τῆς ἐπαναστάσεως ὑπῆρξαν εὐτυχεῖς διὰ τὴν Γαλλίαν, βεβαίως δὲν εἶναι λόγος νὰ φανῶμεν ἐπιεικεῖς πρὸς τὸ σύστημα τοῦ τρόμου. Μοὶ φαίνεται λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει νὰ δωρήσωμεν εἰς τὴν διοίκισιν τοῦ Λόρδου Καστελρήγ τὴν ἄρεσιν ἢν εὐκόλως ἀποκτᾷ ἡ ἐπιτυχία. Ἡ σκληρὰ αὕτη πολιτικὴ οὐδὲ καὶ ἐπιτηδεῖα ὑπῆρξεν, ἀλλὰ μᾶλλον ἡλιθία και θηριώδης. Ἐν ὁ χρόνος ἐπέφερε σήμερον ἐν Ἰρλανδίᾳ κατάστασιν, ἢν ὅχι εὐτυχῇ, τοῦλάχιστον εἰρηνικῇ, πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τοῦτο εἰς περιστάσεις ὡς οὐδεὶς ἠδύνατο τότε νὰ προῖδῃ (1). Ἄλλως τε ἄξιον παρατηρήσεως εἶναι, ὡς γνώρισμα τοῦ ἐθνικοῦ τῶν Ἀγγλῶν χαρακτήρος, ὅτι ποτὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπολογηθῶσι διὰ τὴν ἐν Ἰρλανδίᾳ διαγωγὴν αὐτῶν· ὀλίγον και περιεσκεμμένως ὡμίλησαν περὶ αὐτῆς. Καὶ λόγῳ πολιτικοῦ και λόγῳ ἐντίμου αἰσθηματος ῥίπτουσι κἀλῳμα ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων τῆς πατρίδος των. Τὸ παράδειγμα τῶν θά ἦτο ἴσως ἐπωφελὲς νὰ ἀκολουθήσωσι και ἐν Γαλλίᾳ, ἐνθα ἡ ἀγάπη θεωριῶν ἐπαναφέρει, κατὰ τοὺς καιροὺς και τὰ κόμματα, τὴν δικαιοσύνην τοῦ τρόμου και τὴν ἀπολογίαν τῆς σφαγῆς τοῦ ἀγίου Βαρθολομαίου.

Γνωστὸν ὅποιον ὑπῆρξε τὸ τραγικὸν τέλος τῶν ἀρχηγῶν τῆς Ἰρλανδικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ ἐράσμιος και δυστυχὴς Λόρδος Φίτζ Γεράλδος ἐτελεύτησεν

(1) Μία τῶν περιστάσεων τούτων ὑπῆρξεν ἡ ἐρήμωσις τῆς χώρας, ἐνεκα τῶν μεγάλων μεταναστεύσεων αἰτίνης ἀνεμάσθησαν ἔξωδος ὑπὸ τῶν Ἰρλανδῶν, διότι ἡ ἀποχθονικὴ φυλὴ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τοὺς νικητάς. « Ο Κ. Δὲ Αὐδέρν ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι του περὶ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ γεωργίας λέγει ὅτι, « Ἡ θεία Πρόνοια ἔδωκεν ἐν Ἰρλανδίᾳ τὴν εἰρήνην διὰ τῆς ἐρημώσεως. »

ἐν φυλακῇ, ὑπὸ τὸ βάρος κατηγορίας ἀξίας θανατικῆς ποινῆς· ὁ Θεοδότος Οὐόλφ Τὸν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαμπρότου, ὁ δὲ Ἀρθούρος, Ὁ Κορνόρ, Μάκ Νέβων, και Θωμᾶς Ἀδδης Ἑμμετ, ἐξωρίσθησαν και κατεκλείσθησαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου. Ἡ σύζυγος τοῦ Θωμᾶ Ἀδδης Ἑμμετ ἦλθε πρὸς αὐτὸν και ἐξῆσε κατὰ τὰ τέσσαρα ταῦτα ἔτη κεκλεισμένη ἐν τῇ εἰρηκτῇ μετ' αὐτοῦ, διδουσα αὐτῷ δείγματα ἀγάπης ὁμοίας πρὸς τὴν τῆς Κυρίας Λαφαγέτ ἐν τῇ φυλακῇ τοῦ Ὀλυμπού.

Σ.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

ΕΙΣ ΤΡΙΑ ΜΝΗΜΑΤΑ.

(Τίτλος. Ἰδε φυλ. 133 και 136.)

Γ'.

Εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου
εἰς Ποτσδάμην 1806.

—ooo—

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1806 εἶχε φέρει τὴν Πρωσικὴν μοναρχίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ κρημνοῦ. Ὁ στρατὸς τῆς καταρτισθεὶς και ἐξασκηθεὶς μετὰ τοσοῦτων φροντίδων ὑπὸ τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἶχε καταστραφῇ εἰς δώδεκα ἀλλεπαλλήλους μάχας· τὰ φρούρια τῆς εἶχον ἀνοίξει τὰς πύλας εἰς τὸν νικητὴν, αἱ δὲ ἐπαρχίαι τῆς, και ἐν ἄλλαις ἡ Σιλεσία, ἦς τὴν κατὰκτισιν διεπράξατο ὁ δευτέρως Φρεδερίκος διὰ τοσοῦτων εὐφυῶν στρατιωτικῶν ἐφευρέσεων, κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν γαλλικῶν ταγμάτων. Ὁ ἀετὸς τῶν Γάλλων εἶχε πανταχοῦ καταβάλει τὸν δικέφαλον αἰετὸν τῆς Πρωσίας, και ἡ ἀτυχὴς χώρα τῶν ἡττηθέντων παρίστα θέαμα μεγάλου ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Ὁ Ναπολέων ὠργισμένος διὰ τὴν προσποιημένην οὐδτερότητα τῆς Πρωσίας, διὰ τὰς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ῥαδιουργίας τῆς, και πρὸ πάντων διὰ τὴν μυστικὴν ἐνοχλήν τῆς εἰς τὴν συμμαχίαν τοῦ 1805, ὅτε χωρὶς φανερά νὰ συνταχθῇ μετὰ τῆς Αὐστρίας και τῆς Ρωσίας, εἶχε κρυφίως ἀθροίσῃ στρατὸν σκοπεύουσα νὰ κωλύσῃ τὴν ὀπισθοχώρησιν τῶν Γάλλων ἐν περιπτώσει ἡττας, εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐξαλείψῃ αὐτὴν ἀπὸ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρώπης, και νὰ καταβιβᾷ τὸν ἔγγονον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου εἰς τὸν ἀπλοῦν βαθμὸν ἐκλέκτορος τοῦ Βρανδεμβούργου. Οὐδ' αἱ ἐκείνοι τῶν ὑπουργῶν τῆς Πρωσίας, οὐδὲ τὰ δάκρυα νέας και ὠραίας βασιλείας, οὐδ' αἱ παρακλήσεις τῶν ὑπουργῶν τῆς Αὐστρίας και τῆς Ρωσίας κατῴρθωσαν νὰ τὸν μεταπεισώσιν. Ἀλλ' ὅτι τὰ δάκρυα γυναικὸς και αἱ παρακλήσεις δύο αὐτοκρατόρων, ὅτι αἱ εὐχαὶ λαοῦ ἀφωσιωμένου εἰς τὸν μονάρχην του, μονάρχην ἀσθεγῆ ἴσως μᾶλλον ἢ ἐνοχον, δὲν κατῴρθωσαν, τὸ

κατῴρθωσαν εἰς τάφος, ἐπενεγκῶν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ναπολέοντος μίαν τῶν αἰωνιδίων ἐκείνων μεταβολῶν, ὡς τὸ κοινὸν οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ δύναται οὐδὲ νὰ ἐξηγήσῃ.

Ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε διατάξει νὰ κρημινισθῇ ἡ στήλη τοῦ Ροσβάχ, ἡ ἀνεγερθεῖσα εἰς μνήμην ἡττης τινὸς τῶν Γάλλων ἐπὶ τοῦ Ε' Λουδοβίκου, και εἶχε δρᾶζει τὸ ξίφος τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου ἀνακράζων· « Τιμῶ τὸ ξίφος τοῦτο ὑπὲρ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοῦ κόσμου! ». Ἡ δὲ Πρωσία, κύπτουσα ἕως τότε σιωπηλῶς ὑπὸ τὸ βάρος τῶν φόρων τοῦ νικητοῦ, ἐφρίξεν ὑπ' αἰσχύνης και ὀργῆς μαθοῦσα ὅτι τὰ ὅπλα τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἡρώος τῆς μετέβησαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Τότε δ' ἐράνη πόσῃν εὐγλωττίαν και δραστηριότητα δύναται ν' ἀναπτύξῃ τὸ πολιτικὸν πνεῦμα ἐνὸς λαοῦ, ἔστω και τεταπεινωμένου. Ἀπανα ἡ Γερμανία ἀντήχησεν ἐκ τῶν κλαυθμῶν τῆς Πρωσίας, ἥτις ἐθρήνηε οὐχὶ τοὺς ἀπολεσθέντας θυσιαροὺς, ἀλλὰ τὸ ξίφος τοῦ βασιλέως τῆς. Καὶ ὁ ἀγγλικὸς τύπος δημοσιεύων τοὺς θρήνους ἐκείνους, ἐφρόντισε κατὰ τὸ εἰωθὸς νὰ τοὺς μεγαλύνῃ και νὰ τοὺς καταστήσῃ δριμυτέρους, ὅπως ἐρεθίσῃ τὸ μῖσος τῆς Εὐρώπης κατὰ τοῦ Ναπολέοντος και τῆς Γαλλίας.

Ἄν και ὀλίγον ἔμεινεν εἰς Βερολίνον ὁ Ναπολέων, δὲν ἠμέλησεν ὅμως νὰ ἐπισκευθῇ τὴν Ποτσδάμην, τὰ λαμπρὰ ταῦτα ἀνάκτορα τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου, τὸ ἱερὸν ἐκεῖνο και προσφιλὲς ἀσυλὸν, ὅπου ἀφ' οὗ ὕψωσε τὸ ἔθνος του εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεως και τῆς λαμπρότητος, ἐτέρπετο καλλιεργῶν τὰ γράμματα και διατηρῶν μὲ πάντας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ σοφοὺς, φιλοσόφους ἢ διακεκριμένους τῷ πνεύματι ἀδιάκοπον ἀλληλογραφίαν.

Εκεῖ διεξήγετο ἡ μετὰ τοῦ Βολταίρου ἐπιστολιμαία διαμάχη ἐκείνη, ἡ ἐπενεγκοῦσα ὀλικὴν σχεδὸν μεταβολὴν ἐν τῇ φιλολογίᾳ. Πρὸς δὲ, ἐν Ποτσδάμῃ κατηρτίσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τὰ τοσοῦτον περίφημα ἐκεῖνα τὰγματα, ὧν τὰ πρῶτα ἐρρίφθησαν ἐν 1792 κατὰ τοῦ χειμᾶρος τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, τὰ δὲ τελευταία ἠρανίσθησαν εἰς τὸ πεδίον τῆς ἰένης. Εκεῖ τέλος ἐντὸς σκοτεινοῦ ὑπογείου, ὑφ' οὗτο και τὸ μνημεῖον τοῦ μεγάλου ἐκείνου βασιλέως, εἰς θέσιν ἐκλεχθεῖσαν παρὰ τοῦ ἰδίου, και κατὰ σχέδιον παρ' ἐκείνου δοθέν.

Ὁ Ναπολέων εἰσῆλθεν εἰς τὸ Βερολίνον τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1806 και ἐγκατεστάθη εἰς Ποτσδάμην. Μόλις δ' ἐν αὐτῇ, ἠθέλησε νὰ ἐπισκευθῇ τὸν θάλαμον, ὃν κατέκει ο ὁ μέγας Φρεδερίκος, και ὃν εἶχον τερασθεῖς ἐκτοτε οἱ Πρῶσοι πάντοτε θρησκευτικῶς. Οὐδὲν τῶν ἐπιπλῶν εἶχε μετακινηθῇ, τὰ πάντα ἦσαν ὡς και κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου μονάρχου. Ὁ Ναπολέων ἐξέτασεν ὅλα μετὰ προσοχῆς, ἀνοίγων τοὺς σῦρτας και ἐγγίζων πᾶν ὅτι εὐρίσκετο ὑπὸ τὴν χεῖρά του.

Μὰ τὴν ἀλήθειαν, εἶπε, μὲ τόνον φωνῆς ἐμφανίζοντα ἐκπληξιν καθεζόμενος ἐπὶ παλαιῷ ἀνακλιντηρίου, ἡ πολυτέλεια δὲν ἐπικρατεῖ εἰς τὸν θάλαμον τοῦτον.

Ἀλλ' ὅ,τι πλεῖστον τὸν ἐθαλξεν ἦτο ἡ ἀνακάλυψις εἰς τινὰ γωνίαν τοῦ ξίφους, τῆς ζώνης καὶ τῆς ταινίας τοῦ Πρώστου μονάρχου. Λαβὼν δὲ αὐτὰ μετὰ ζωηρότητος·

— ὦ! ὦ! Κύριοι, ἀνέκραξεν ἐνθουσιωδῶς ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς περικυκλῶντας αὐτόν· προτιμῶ τὰ τρόπαια ταῦτα ὅλων τῶν θησαυρῶν τῆς Πρωσίας. Εἴτα μετὰ στιγμιαίαν σκέψιν προσέθηκε· θέλω νὰ ἶδω τὸ μνημεῖον τοῦ Φρεδερίκου.

Καὶ παρυτίκα ἀκολουθούμενος ὑπὸ τινων τῶν ἀξιωματικῶν του, διεσπύθη πρὸς τὸ νεκρικὸν μνημεῖον προηγουμένου ὑπηρετοῦ τινος τοῦ ἀποθανόντος μονάρχου, καὶ κατέβη, φωτιζόμενος ὑπὸ λαμπρῶν φερόμενων ὑπ' ἐνὸς μόνου ὑπηρετοῦ, τὰς λιθίνους βαθμίδας τὰς ἀγούσας εἰς τὸ βασιλικὸν ὑπόγειον· μετ' ὀλίγον δ' εὗρεθ' ἐνώπιον τοῦ τάφου τοῦ μεγάλου Καρόλου τῆς Πρωσίας.

Ὁ τάφος οὗτος εἶναι ἀπλούστατος, ἡ μᾶλλον τάφος ὃν πᾶς χωρὶς δύναται ν' ἀποκτήσῃ εἰς τὸ νεκροταφεῖον τοῦ χωρίου του, διότι εἶναι ἐξ ἀπλοῦ λίθου στυλπωθέντος ὅπως ὁμοιάσῃ μάρμαρον, χωρὶς οὐδὲν πρόσθετον κόσμημα νὰ ἐλαττώῃ τὴν σοβαρὰν ταύτην μεγαλοπρέπειαν· σιδηροῦς φραγμὸς περικλείει τὸ ἀπλὸν τοῦτο μνημεῖον, ἐφ' οὗ εἶναι γεγραμμένοι αἱ ἐξῆς μόνον λέξεις· ΦΡΕΔΕΡΙΚΟΣ Β'. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΠΡΩΣΙΑΣ. Οὐδεμία πομπή! οὐδεμία ἐπίδειξις! Τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο εἶναι μαυσώλειον οὐχὶ μονάρχου κραταιοῦ καὶ ἥρωος, ἀλλὰ φιλοσόφου, ὅστις ἀπέρριψεν ὡς μηδαμινὰ παίγνια τὰ πολυτελῆ ποικίλματα καὶ τοὺς πομπώδεις μαρμαρίνους καὶ χαλκοὺς πανηγυρικοὺς, τοὺς κατακαλύπτοντας τὰ μνημεῖα τῶν κοινῶν βασιλέων.

Ὁ Β' Φρεδερίκος, ὅστις μιμούμενος τὸν IB' Κάρολον καὶ τὸν μέγαν Πέτρον εἶχε τηρήσει εἰς τὴν ἐνδυμασίαν του ἀπλότητα, ἐμελλε νὰ δώσῃ διὰ τοῦ τάφου του νέαν παράδειγμα τῆς ἀφελείας ταύτης· ἥτις τόσον ἀρμόζει εἰς τοὺς μεγάλους ἀνδρας.

Ὁ Ναπολέων ἀπεκαλύφθη καὶ παρετήρει μὲ βαθεῖαν συγκίνησιν τὸ μνημεῖον ἐκεῖνο, ὅπου ἐκεῖτο ὁ στρατηγός, ὃν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων εἶχε λάβει ὡς παράδειγμα. Τί συνέβαιναν ἐντὸς τοῦ εὐρυχώρου νοῦς του; ὅποιον κόσμον ἰδεῶν διήγειρε τὸ μαυσώλειον ἐκεῖνο εἰς τὰς διπλὰς τῆς ἰσχυρᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς; οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ εἴπῃ· ἀλλ' ὅ,τι δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ εἶναι ὅτι ὁ Ναπολέων ἐνώπιον τοῦ ψυχροῦ ἐκείνου λίθου ἐπέκρινεν πόσον ὀλεθρὴ δύναται ν' ἀποβῇ εἰς τὸ ξίφος ἐνὸς ἥρωος ἡ καταστρεφὴ βασιλεία ἐγεγερθεῖς ὑπὸ τὸ ξίφος ἐτέρου ἥρωος. Ἰσως ἂν ὁ τάφος δὲν ἐμπόδιζεν ὅσον μεγαλοφυῶς νὰ συνεννοηθῶσιν, ἡ σκιά τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου τῷ ἐπεφάνη περιτετυλιγμένη τῇ ψυχρᾷ τῆς σάβανης, καὶ ἰκέτευεν αὐτὸν νὰ μὴ θίξῃ τὴν κληρονομίαν ἣν εἶχεν ἀφήσει αὐτὸς εἰς τὸν ἀνεψιόν του. Ἀλλ' εἶναι θετικόν ὅτι ἀφ' οὗ ἐν τέταρτον ἔμεινεν ἀσαρδρυμνὴ ἀτενίζων τὸν τάφον ἐκεῖνον, εἶπεν ἐν ᾧ ἐπανήρχετο εἰς τ' ἀνάκτορα ἀκριτὰ

δυνατὰ, ὥστε τὸν ἤκουσαν οἱ ἀκολουθήσαντες αὐτόν εἰς τὴν ὑπόγειον ἐκείνην ἐκδρομήν·

— Ὁ Βρανδεβουργικὸς οἶκος θὰ μείνῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου.

Καὶ τῷ ὄντι τὰ πράγματα δὲν ἤργησαν ν' ἀλλάξωσι μορφήν. Ὁ Ναπολέων ὅστις τέως εἶχε δειχθῇ ἀκαμπτὸς εἰς τὰς παρακλήσεις τῶν Πρωσίων ἐπιτετραμμένων τοῦ νὰ ἐλθῇ εἰς σχέσεις μετ' αὐτῶν, ἠλάττωσε τὴν αὐστηρότητά του, καὶ διέταξε τὸν Κ. Ταλλεϋράνδον ν' ἀναλάβῃ τὰς διαπραγματεύσεις, καὶ νὰ τεθῇ παρυτίκα εἰς σχέσιν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας. Οὗτος δὲ, ὅστις ἐνόμιζεν ἐαυτὸν διὰ παντός ἀπολεσθέντα, ἀνέλαβε θάρρος, οἱ λαοὶ ἀνέπνευσαν, οἱ διασκορπισθέντες στρατοὶ τῆς Πρωσίας συνεσωματώθησαν, καὶ αἱ παρακλήσεις τῆς Ρωσίας καὶ τῆς Αὐστρίας ἀνενεώθησαν· ἐν ἐνὶ λόγῳ τὰ πάντα ὤδυσαν εἰς ταχεῖαν συνδιαλλαγὴν, καὶ οὐδὲν ἄλλο πλὴν τῆς εἰς τὸ μνημεῖον ἐκαίνης ἐπισκέψεως ἠδυνάθη νὰ φέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο. Καὶ ὑπεγράφη μὲν ἡ μετὰ τῆς Πρωσίας εἰρήνη, ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια τοῦ Ναπολέοντος. Εἶναι γνωστὸν πῶς τὸ 1814 ὁ Φρεδερίκος Γουλιέλμος ἀντήμειψε τὴν γενναίωσιν τοῦ ἄλλοτε νικητοῦ του· διότι ἴσως τὸ κατ' αὐτοῦ μίσος του ὑπῆρξεν ὀκνηρότερον εἰς τὴν Γαλλίαν ἢ ἡ ὀργὴ τῶν Ρώσων.

Οἱ γέροντες σωματοφύλακές του, μὲ τὴν ὀρθότητα τῆς κρίσεως ἥτις ἰδίχεν εἰς αὐτοὺς, ἐξετίμησαν κατὰ τὴν ἀληθῆ τῆς ἀξίας τὴν μετὰ τῆς Πρωσίας εἰρήνην. Καὶ ἰδοὺ πῶς ὁ Μερλανδιέρος καὶ ὁ Θωμάς, οἵτινες ἔτυχον ἐν Ποτσδάμῃ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς, ἐγνωστοποιούν ἀλλήλους τοὺς φόβους καὶ τὰ προκισθήματα των.

— Λοιπὸν! πάλιν καὶ ἄλλος βασιλεὺς εἰς τὸν ὅποιον δίδεται χάρις, ἔλεγεν ὁ Μερλανδιέρος· εἶναι δυστύχημα, διότι σήμερον ἡ αὐριον οἱ μονάρχαι αὐτοὶ θὰ συνεννοηθῶν καθὼς κλέπται εἰς πανήγυριν, καὶ θὰ ἐπιπέσουν καθ' ἡμῶν μὲ συνσῆλιν τηλεβόλων.

— Οὐρ! εἶσαι πάντοτε μάντις κακῶν· τί σε λέγει ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσίας θὰ θελήσῃ νὰ βοήθῃ καὶ δεύτερον ποτήριον, ἀφοῦ τὸ πρῶτον ἦτον τόσον πικρὸν;

— Τίς μὲ τὸ λέγει; ἀπήντησεν ὁ Μερλανδιέρος· ἐγὼ τὸ διελογίσθην. Συγχωρεῖ ποτὲ ἓνας βασιλεὺς τὴν εὐχαρίστησιν τὴν ὅποιαν ἔλαβεν ἄλλος νὰ τὸν χαδεύσῃ μὲ ξύλον;

— Ἐλα δά! ὁ μικρὸς δεκανεὺς ἔχει περισσότερον πνεῦμα ἀπὸ σέ, καὶ ἂν ἀφήκῃ τὸν βαθμὸν του εἰς τὸν βασιλέα αὐτόν, θὰ ἔχῃ βέβαια τὰς αἰτίας του.

— Τί νὰ σε εἰπῶ· ὅλαι αὐταὶ αἱ ἐπισκέψεις τοῦ Σατανᾶ εἰς τὸ μνημεῖον τοῦ Κώστα καὶ τοῦ Γράννη ἐβγήκαν πάντοτε εἰς κακὸν καὶ τοῦ μικροῦ δεκανεὺς καὶ ἡμῶν.

— Ἀποδείξε με το;

— Νὰ σε τὸ ἀποδείξω· ἐνθυμεῖσαι εἰς τὴν Αἴγυπτον, ποῦ ἠβέλῃσε νὰ ἰδῇ τὸ νεκροταφεῖον τῶν Φαραβόνων. Ἐ! λοιπὸν τί ἐβγήκε ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν ἐκείνην; ἐβγήκεν ὅτι πρὶν περάσῃ ὁ

χρόνος, ὁ μικρὸς δεκανεὺς ἠναγκάσθη νὰ τὸ στρέψῃ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, συνοδευόμενος μόνον ἀπὸ ὀλίγα πουκάμισα καὶ δύο ἢ τρεῖς ζευγάρια κάλτσας.

— Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τί ἀποδεικνύει;

— Αὐτὸ ἀποδεικνύει ὅτι ἡ σημαία τῆς δημοκρατίας ἠναγκάσθη διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν ζωὴν τῆς νὰ τὸ κόψῃ λάσπη· μ' ἐννοεῖς τώρα;

— Καὶ ἔπειτα;

— ἔπειτα; γίνεται ὑπατος, πάει καλά. Ἀλλὰ μόλις διωρίσθη αὐτοκράτωρ, τὸν ἐρχεται νὰ ταξιδεύσῃ, φθάνει εἰς Αἰκουσίγρανον, καὶ ἐκεῖ τὸν κατεβαίνει νὰ σκαλίσῃ πάλιν τὴν ποντικώτρυπαν ἐνὸς γεννάδα, τοῦ πολίτου μεγάλου Καρόλου ὅστις ἔζη καθὼς λέγουσιν πρό... Μπᾶ! τί λέγω πρὸ ἑκατὸν χιλιάδων ἑκατοντάδων χρόνων.

— Ἐ! καὶ τί κακὸν ἐπροξένησεν αὐτό;

— ὦ! σχεδὸν τίποτε, ἐκτὸς ὅτι ἐνῶ ἐκαθήμεθα ἡσυχος εἰς τ' αὐτὰ μας, καὶ ἐτοιμαζόμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἓνα μάθημα μὲ οὐρά, ἠναγκάσθημεν νὰ τρέξωμεν εἰς τὴν Γερμανίαν διὰ νὰ πεσοκοπῶμεν μὲ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ μὲ τοὺς Ρώσους...

— Ναί, τοὺς τῶν ἀκόμῃ ἡ ῥάχη τους, εἶπεν ὁ Θωμάς, ἀλλὰ δὲν συνεξάγεις τίποτε μὲ τοὺς διῃσχυρισμούς σου.

— Συνεξάγω, ὅτι τὴν πρώτην φορὰν ἀφήσαμεν τὴν Αἴγυπτον μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Φαραβόνων· ὅτι μετὰ τὴν δευτέραν ἐπίσκεψιν εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ μεγάλου Καρόλου ἐπήγαμεν ἀντὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, εἰς τὴν Γερμανίαν. Καὶ ὅτι αὕτη ἡ τελευταία ἐπίσκεψις εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ ἀρχαίου βασιλέως τῶν Πρωσίων θὰ κάμῃ καὶ αὕτη τὸ ἐδικὸν της.

— Ἦμπορεῖ; ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅστις ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τὸν αὐτοκράτορα, εἴτε Ἀγγλὸς εἶναι εἴτε Αὐστριακός, ἔχει νὰ κάμῃ μ' ἐμένα.

Λογίαν τις κράξας τότε τὸν Θωμᾶν καὶ τὸν Μερλανδιέρον, ἔθεσε πέρας εἰς τὴν συνομιλίαν ταύτην, ἥτις καὶ τοι ὄξους ὀλίγον τὸν στρατῶνα, ἦτον οὐχ ἥττον πλήρης ὀρθοῦ λόγου, καὶ κατήντησε προφητεία.

Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὁ Ναπολέων, ὅστις εἶχεν ἀποσυρθῇ ἐνωρὶς εἰς τὸν ἐτοιμασθέντα δι' αὐτὸν κοιτῶνα εἰς τὰ ἀνάκτορα τῆς Ποτσδάμης, εἶπεν εἰς τὸν ὑπασπιστὴν του 'Ράπ, ὅστις τὸν εἶχεν ἀκολουθήσει μέχρι τοῦ δωματίου ἐκείνου·

— Κοίταξε εἰς τὸ ὡρολόγιον τοῦ μεγάλου Φρεδερίκου τί ὥρα εἶναι.

— Ἐννέα ὥραι, Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν οὗτος.

— Εἶναι ἀκριβῶς ἡ ὥρα κατὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀπέθανε πρὸ εἰκοσιν ἐτῶν, εἶπε σκεπτικὸς ὁ Ναπολέων.

Εἴτα δὲ παρατηρήσας τὸ ξίφος τοῦ Φρεδερίκου, τὸ ὅποιον κατὰ διαταγὴν του εἶχε κρημασθῇ ὑπὲρ τὴν κλίνην του, τὸ ἔλαβεν, ἐξείλκυσε τὴν λεπίδα, καὶ ἐγγίζων μὲ τὸν δάκτυλον τὴν ἀκωκὴν·

— Κεντὰ ἀκόμῃ, εἶπε, θὰ τὸ στείλω εἰς τὸν

διοικητὴν τῶν ἀπομάχων. Οἱ γέροντες στρατιῶται μου θὰ τὸ διατηρήσουν εἰς μνήμην τῆς ἐκδικήσεως ἣν ἔλαβον διὰ τὴν ἥτταν τῆς 'Ροσδάχης.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ 'Ράπ, εἰς τὴν θέσιν τῆς Μεγαλειότητός σας δὲν θὰ ἄφιναν τὸ ξίφος τοῦτο· θὰ τὸ ἐκράτουν δι' ἐμαυτὸν.

Τοῦτο ἀκούσας ὁ αὐτοκράτωρ ἔρριψε πρὸς τὸν ὑπασπιστὴν του βλέμμα ἀνεξήγητον, καὶ κτυπῶν ἐλαφρῶς τὸ ξίφος τὸ ὅποιον πάντοτε ἐφόρει τῷ εἶπε μὲ τόνον δικαίας υπερηφανείας·

— Μὴ δὲν ἔχω τὸ ἐδικόν μου, Κύριε σύμβουλε; K. P. P.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

—ooo—

Πᾶν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδοῦ· — Σκέψεις περὶ ἑλληνικῆς ποιήσεως. Ἰπὸ Σπ. Ζαμπελίου. 1859. — Εἰς 8ον. σελ. 88.

Φοβούμαι μὴ τις τῶν ἀναγνωστῶν σπεύδων, κατὰ τὴν ἑλληνικὴν συνήθειαν, νὰ κρίνῃ περὶ τοῦ ἀναγκαλλομένου συγγραμματος ἐκ μόνης τῆς ἐπιγραφῆς, ἐκσφενδονίσῃ μοι κατὰ πρόσωπον τὸ τοῦ Ἑπικτήτου· α ἔχε σου τὰ λεξείδια. Ὁ Διὸ προλαμβάνων ὑπενθυμίζω αὐτῷ ὅτι αἱ μὲν λέξεις σημαίνουσι πράγματα, τὰ δὲ πράγματα ἔχουσιν ἱστορίαν. Ὡς ἡ ἀνεύρεσις λίθου ἐγγλυπτον φέροντος μίαν φράσιν, ἐν ὀνομα, μίαν χρονολογίαν, διαλευκάνει πολλὰς σκοτεινὰς μέρους τῆς ἀρχαιότητος, οὕτω καὶ ἡ φιλοσοφικὴ ἐξιχνίασις τῶν γενεθλίων, τῆς ἀκμῆς, τῆς παρακμῆς, τῆς μεταπτώσεως μιᾶς λέξεως, ἀρκεῖ ἐνίοτε οὐ μόνον ἐσφαλμένας γνώμας περὶ τὴν ἱστορίαν νὰ διορθώσῃ ἢ καὶ νὰ ἀνατρέψῃ, ἀλλὰ καὶ ἔθιμα, καὶ χαρακτῆρα λαῶν νὰ ὁρίσῃ, καὶ νὰ Δία, καὶ περὶ ταυτοτήτος ὁλοκλήρου ἔθνους νὰ μαρτυρήσῃ. Ἐὰν φέρ' εἰπεῖν ἀποδείξωμεν, (καὶ ἡ ἀπόδειξις εὐκολωτάτη καὶ πρόχειρος) ὅτι λέξεις ἑλληνικαί, μὴ εὐρισκόμεναι μὲν μῆτε εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφῆς μῆτε εἰς τὰ λεξικά, ἐσώθησαν ὅμως εἰς τὸ στόμα τοῦ ὄχλου, τὸ συμπέρασμα ἐξάγεται ἀκαταμάχητον ὅτι ἡ ἀλυσὶς τῆς ἐθνικῆς παραδόσεως διατηρήθη ἀσύντρεπτος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ὅτι οὐδεμία ξένη ἐπιδρομὴ ἢ μετοικεσία ἐπεκράτησε τῆς ἐγχωρίας φυλῆς, καὶ οὕτω εἰς ἑδαφος καταβάλλεται τοῦ παραδόλου τῆς Γερμανίας ἱστορικοῦ τὸ σαθρὸν οἰκοδόμημα.

Τοιαύτης τινὸς ἐρευνῆς καὶ ἀποδείξεως ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ προκείμενον πόνημα. Ἀπλῇ τις σύμπτωσις, ἡ λεκτικὴ παραφθορά, ἡ γλωσσικὴ ἐκβαρβαρώσις μετετύπωσεν τὸ ἄδω τῶν ἀρχαίων εἰς τὰ τραγουδοῦ, ἡ ἐμφυτὸς τις τοῦ ἔθνους διάθεσις, ἐπίτασιν μείζονα λαβούσα ἐκ τῶν μεγάλων καὶ συνεχῶν αὐτοῦ συμφορῶν, ὑποκατέστησεν εἰς τὴν θυμικὴν ἐκφρασιν δι' ἧς οἱ πάλαι ἐσήμενον τὴν ἐμμελῆ ἐρμηνείαν τῆς ψυχικῆς αὐτῶν καταστάσεως, ἀλλὴν πένθιμον καὶ παθητικὴν; Διὰ τί ὁ λαὸς τῆς ἑλλ- λάδος ἐνῶ πρὶν ἔχε

« Γλώττης τ' ἡδὲ λύρης ἄμβροτα ἄσματα, »
μετετρέπη εἰς τὸ νὰ ψάλλῃ

« Γοεροῖς στομάτεσσι πένθιμοι φῶδες. »
εἰς ἐκτραγώδησιν; « Πότε, πῶς, καὶ διὰ τί συνέ-
βη ἡ τοιαύτη μεταβολή; »

Καὶ τὰ τρία ταῦτα ζητήματα, εἰ καὶ ἐν συντό-
μῳ, διότι ὁ συγγραφεὺς φαίνεται ἀσπαζόμενος τὸ
πολλὰ λέγειν ἐν ὀλίγοις τοῦ Πυθαγόρου, λύνονται
μετ' εὐστοχίας οὐ τῆς τυχεύουσας, τῇ βοηθείᾳ κρι-
τικῶν, ἱστορικῶν ἅμα δὲ καὶ θερησκευτικῶν στοχα-
σμῶν. Εἰ δὲ καὶ δις ἐπικαλεῖται τὴν ὑπομονὴν τοῦ
ἀναγνώστου, τοιοῦτος ὁ εἰρμός καὶ τοιαύτη ἡ πει-
θὴ τῶν συλλογισμῶν αὐτοῦ, ὥστε οὐ μόνον ἀκό-
πως ἀλλὰ καὶ εὐφροσύνως προβαίνει διδασκόμενος
μέχρι τέλους ὁ ἔχων ἀνὰ χεῖρας τὸ πόνημα.

Ἀλλ' ὁμιλῶν περὶ ἄνθρωπος καὶ τραγοῦδιον ἀ-
ναγκάζεται νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ, οὐχὶ παρεκδιδόνων,
καὶ εἰς τὸν παράδεισον τῆς ποιήσεως, καὶ ἐπιφέ-
ρει δόξας ἰδιαιτέρας αὐτῷ, (διότι δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀν-
τιγράφη ἄλλους,) αἰτίνες φοβοῦμαι μὴ ἐξαναστή-
σῃ κατ' αὐτοῦ τοὺς ἐνθουσιαστὰς ἅμα δὲ καὶ τοὺς
ποιητὰς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τὴν ἐποποιίαν φρο-
νεῖ « καταδικασθεῖσαν μετὰ τὸν καταργήσαντα τὸν
μῦθον χριστιανισμόν εἰς ἀπώλειαν, καθὼς δεομένην
μεγαλειότητος μυθοπλαστικῆς καὶ τερατώδους » τὴν
δραματικὴν ληθαργίζουσαν καὶ ληθαργισσοῦσαν
« ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, ἕως οὗ ἀνακτῇ τὸ ἔθνος
ἀκεραίαν τὴν ἐθνικὴν αὐτονομίαν, ἀναπτύξῃ τὴν
ἑαυτοῦ διάνοιαν, καὶ μορφώσῃ γλῶσσαν εὐρύθυμον
καὶ κανονικὴν, » καὶ μόνον τὴν λυρικὴν καὶ τὴν περὶ
εἰδύλλια, ἐλεγείων καὶ τραγοῦδια στρεφόμενὴν, ἔχου-
σαν λόγους ὑπάρξεως. Συμπεραίνει δὲ ὅτι « οὐδεμία
ποιητικὴ πρωτοτυπία θέλει διαφημίσῃ τὸν νέον μας
Παρνασσόν, οὐδεμία δὲ προκύψει πραγματικὴ ἐ-
θνοφιλία ἐκ τῆς στιχογραφίας. »

Καὶ ἐγὼ μὲν φυλάσσομαι μετὰ προσοχῆς ὅπως
μὴ προσεπιθῶ καὶ δευτέρας γνώμης τὸ βάρος,
ἔστω καὶ ἀβαρὲς, οὐ μόνον διότι δὲν φιλοῦμαι ὑπὸ
τῆς Καλλιόπης καὶ τῆς Μελπομένης καὶ τῆς Ἑρα-
τοῦς καὶ τῶν ἄλλων ἐξ ἀδελφῶν, εἰ καὶ μὰ τὸν
Ἀπόλλωνα φιλῶ καὶ τὰς ἐννέα περιπαθῶς, ἀλλὰ
καὶ διότι δειλῶ μὴ συνοχλαγωγῶν μετὰ τοῦ
συγγραφέως προκαλέσω διορισμὸν οἰστροπληγῶς
τινὸς ἀσυνήτου. Ἐνθυμούμενος ὅμως, χάρις εἰς
τὴν πολλὴν μου τριχα, ὅποια ἐθνικὴ ὀφείλει
προέκυψεν ἐκ τοῦ Δεῦτε παιδὸς τοῦ Ῥήγα, καὶ
τοῦ Τι κατερεῖτε τοῦ Κανέλλου, ἤθελον τολμή-
σαι νὰ διαμαρτυρηθῶ κατὰ τοῦ δευτέρου μέρους
τοῦ συμπράγματος, εἴποτε ἡ περὶ στιχογραφίας
ιδέα εἶχε ἀπὸλυτον καὶ γενικὴν τὴν ἐννοιαν.

Τὴν λυρικὴν ποίησιν διακρίνει τριχῶς ὁ συγγρα-
φεὺς, εἰς ποίησιν Κλήρου, Εὐπατριδῶν καὶ Λαοῦ.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτῃν ὑπάγει τοὺς Αἰῶνες,
τὰ Τροπάρια, τὰ Δοξαστικά καὶ τὰ τοιαῦτα, εἰς
δὲ τὴν δευτέραν τὰ στιχογραφήματα τὰ εἰς μέτρα
ἀρχαῖα καὶ γλῶσσαν ἀπρόσιτον τοῖς πολλοῖς, οἷα
τοῦ Ναζιανζηνίου, καὶ Συνεσίου, καὶ Ἀθηναγένους καὶ

ἄλλων, εἰς δὲ τὴν τρίτην τὴν ἐρ' ἡμῶν καλουμένην
δημοτικὴν ποίησιν.

Ἰδοὺ δὲ πῶς ὀρίζει τὴν τελευταίαν ταύτην
« Κατὰ διάκρισιν τῶν δύο προηγουμένων, ἡ ποίη-
σις αὕτη δὲν ἐπιδιώκει βραβεῖα δόξης καὶ φιλαυ-
τίας, οὐδ' ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὸ πολυζήλον τῆς προ-
γονικῆς ἀπομιμήσεως ἀγωνιστήριον. Οὐ γὰρ οὐσα
τοῦ παρόντος, καὶ παρόντος ταπεινοῦ, γέννημα αὐ-
τοσχέδιον τῆς περιστάσεως, προῖον ἀπρομελέτητον
τάξεως μὴ μεμυημένης τὰ μεγάλα τοῦ αἵωνος,
ἀρύεται τὰς ἐμπνεύσεις τῆς μόνον εἰς τὰ ἐπικρα-
τοῦντα πάθη, ὧν ἄλλως τε ἐπιλαμβάνεται ἡγεμο-
νικῶ τῷ τρόπῳ, καὶ μηδέποτε προσηγορεύεται τὰς
Μούσας, τὸν Ἀπόλλωνα, ἢ ἄλλην τινὰ θεότητα
ἀρωγόν. Διό, οὕτως ἐπὶ δυσβάτους βράχους θεολογίας
ἀναβρίσκει, οὕτως κεραινοδοτοῦσα τὴν πάτριον
διάλεκτον λαρυραγωγῇ, οὕτως θηρεύει τὴν ἀριστο-
ἐπειαν καὶ τοὺς περὶ τὸ ὕψος ῥητορικοὺς φανακι-
σμούς, οὕτως γινώσκει τῆς πτωχαλῶναιζ τὴν κακό-
ζηλον ἐπίδειξιν, ἀλλ' ἀποφεύγουσα πᾶν τὸ ἐπιτε-
τηθευμένον, καὶ ἀφρημένον, καὶ ἀρχαιοτροπον,
ἀρκεῖται εἰς τὰ τῆς σήμερον ἐπείγοντα, ψάλλει
τὰς οἰκιακάς, ἢ τὰς πολιτικὰς περιπετείας, ἐξυμνᾷ
τοὺς ἐπ' ἀνδρεία καὶ γενναϊότητι θανατοζόμενους
ὑπὸ τοῦ πληθους, μυθοποιεῖ χριεστάτα διηγήματα,
εὐφραίνεται, ἢ θρηνηθεῖ, ἢ ἀναπεμπάζει εὐαρέστους
ἐνθυμήσεις, συντόμως, οὐδὲν παραλείπει τῶν ὅσα
πληττύνουσιν ἐν τῷ παρόντι καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τοῦ
πόθους, τὴν φαντασίαν, τὰς ἀναμνήσεις τῶν ὑπο-
κυλισσομένων τάξεων. »

« Παράδειγμα δὲ ἀπλότητος περὶ τῆς παθο-
ποιίας καὶ τὴν σκηνογραφίαν » ταύτης τῆς ποιή-
σεως, περιεσάγει ἀσμάτιον, τὸ ἀρχαιότερον ἴσως
ὅλων ὅσα περιῆλθον εἰς ἡμᾶς, διότι ἐν αὐτῷ γίνεται
μνεία τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου Φωκᾶ καὶ τοῦ
θεοῦ αὐτοῦ Πέτρου, ἀκμασάντων τὴν Ἰ' ἑκατονταε-
τηρίδα, τὸ ἀσμάτιον τοῦτο, σωζόμενον ἐν τῇ αὐτο-
κρατορικῇ βιβλιοθήκῃ τῶν Παρισίων, παραθέτομεν
καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα.

Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΙΣ.

Κουρσεύουν οἱ Σαρακηνοί, κουρσεύουν Ἀραβίδες,
Κουρσεύουν τὸν Ἀνδρόνικον καὶ ἐπαίρουν τὴν καλὴν του.
Ἐγγαστρὸν ἐννιά μηνῶν, τῆς ὕρας νὰ γεννήσῃ.
Σ' τὴν φυλακὴν τὸ γέννησε, στὰ σίδερα τὸ τρέφει.
8. Ἡ μάνα του τὸ τάχιστα ψυχούδια μὲ τὸ γάλα,
Ἡ Ἀμμήσσεια τὸ τάχιστα ψυχούδια μὲ τὸ μέλι,
Κ' ἡ μάνα τῶλεγε ἀπ' ἐδῶ ὅτι οὐ μὲν τ' Ἀνδρόνικον!
Τῶλεγε ἡ Ἀμμήσσεια ἀπ' ἐκεῖ ὅτι οὐ μὲν τ' Ἀμμήσσεια σου!
Χρονίος ἐπὶ σπᾶθιν, καὶ διέτρεπε τὸ κοντάρι.
10. Κι' ὅταν ἐπάτησε τοὺς τρεῖς κρατεῖται παλληκάρια.
Ἐδῶκε, διαλαλήθηκε, κἀνένα δὲν φοβᾶται,
Μᾶτε τὸν Πιτρον τὸν Φωκᾶν, μᾶτε τὸν Νικηφόρον,
Μᾶτε τὸν Πετροτράχηλον, τὸν τρέμει ἡ γῆ καὶ ὁ κόσμος.
Κᾶν ἐν δικαίῳ πόλεμος, μᾶτε τὸν Κωνσταντῖνον.
13. Ἐτράβησαν τὸ μαῦρον του, πηδᾷ, καθυλακίζει,
Φτεριστήριον τοῦ ἡλίου, πᾶν εἰς βουνὸν ἐδῶκεναι.
Κ' εὐρίσκει τοὺς Σαρακηνούς δικαίῳ ἐπιδόσαν.
« Δικαίῳ πού πηδᾶτε σᾶς, πηδᾶντο καὶ ἡ γυναῖκες,

« Ὅχι γυναῖκες ἄνθρωποι, ἀλλὰ καὶ ἐγγαστρὸν ἐννιά μηνῶν, τῆς ὕρας νὰ γεννήσῃ. »
20. « Οἱ μαῦροί σας μετροῦν ἐννιά καὶ ἑνα δίκαιος μου δέκα. »
« Δίστε καὶ ἐγγαστρὸν ἐννιά μηνῶν, τῆς ὕρας νὰ γεννήσῃ. »
« Ράψετε καὶ τὰ μάτια μου τρεῖς δίπλας τὸ βαφίδιν, »
« Βάλτε καὶ σταῖς μασχάλας μου τρικάνταρ μολύβιν, »
« Κομδῶσι καὶ στὰ πόδια μου δὴ σιδερέναις κλάπαις, »
25. « Νὰ ἰδῇτε πῶς ἀναπνεύουν Ῥωμαῖοι παλληκάρια »
« Δύνουν καὶ ἐγγαστρὸν ἐννιά μηνῶν, τῆς ὕρας νὰ γεννήσῃ. »
« Βάλλουν εἰς ταῖς μασχάλας του τρικάνταρ μολύβιν, »
« Κομδῶσι καὶ στὰ πόδια του δὴ σιδερέναις κλάπαις, »
Κι' ἀπὸ ταῦτα τοῦ ποίησι Σαρακηνοί, λαλοῦν του.
30. « Ἄ βρε μωρὸν καὶ ἀνέλικον καὶ ἀπογαλακτισμένον, »
« Ἄν ἔχῃς τόσην προκοπὴν, ἔπαρ' τὴν λουθηρίαν σου! »
« Τινάσεις τὰ δὴ χεῖρα του καὶ κόψῃ τ' αὐτοῖς, »
« Κλονίζει ταῖς μασχάλας του καὶ πέφτει τὸ μολύβιν, »
« Καὶ δὴ πηδᾶ καὶ καμὲ καὶ ἐδῶκεναι τὴν κλάπαις, »
35. Κι' ἀπὸ τοὺς μαῦρους τοὺς ἐννιά ἐννιά σὺν ὀδόν του.
« Φτεριστήριον τοῦ ἡλίου, πᾶν εἰς βουνὸν ἐδῶκεναι. »
« Γέ μου, τοῦ λέγει ἡ μάνα του, οὐ μὲν τοῦ λέγει πάλιν, »
« Γέ μου, καὶ ἂν πᾶς σὺν κυρίῳ σου, στάθου νὰ σοὺ συντύχω. »
« Ὅλας ἡ τινάσεις κόκκιναις, καὶ τοῦ κυροῦ σου μαῦρη, »
40. « Κι' ἂν δὲν σ' ἐμώσουν τρεῖς φοαῖς μὴ γύρῃς νὰ πεζεύσῃς! »
« Πᾶν τοῦ εὐντυχ' εἴποι, καὶ ὡς τοῦ παραγγίλει. »
« Φτερίξῃ δὴ σὺν κυρίῳ σου, σὺν κάμῳν ἐκατέθῃ, »
« Βλῖπει ταῖς τινάσεις κόκκιναις, καὶ τοῦ κυροῦ του μαῦρη. »
« Γυρᾷ ἐδῶ, γυρᾷ ἐκεῖ, τὴν πόρταν δὲν εὐρίσκει, »
45. Δίνει ἕνα κλότσον φοδερὸν, ἐξοδὸν ἐδῶ εὐρίσκει.
« Ἀνδρόνικος ὁ κύριος του βγαίνει παρωρησμένος, »
« Νὰ καταβῇ τὸν προσκαλεῖ, ῥωτᾷ, ἔναρτω τὸν »
« Ἄ βρε μωρὸν καὶ ἀνέλικον, πῶθεν ἐν' ἡ γεννὰ σου, »
« Πῶθεν ἡ ῥίζα σου κρατεῖ, πῶθεν τὰ γονικά σου; »
50. — « Ἄν δὲν ἐμώσῃς τρεῖς φοαῖς, δὲν γύρῃς νὰ πεζεύσῃς. »
— « Ἄν σὺρῃς γῶ τὴν σπάθαν μου, καλὰ θέλω σοὶ μῶσω. »
— « Ἄν σὺρῃς σὺ τὴν σπάθαν σου, ἔχω καὶ ἐγὼ δίκην μου. »
— « Ἄν πιάσῃς τὸ κοντάρι μου, σὲ κάμω νὰ πεζεύσῃς. »
— « Ἄν πιάσῃς τὸ κοντάρι σου, ἔχω καὶ ἐγὼ δίκην μου. »
55. — « Μὰ τὸ σπαθὶν πού ζῶντομαι δέκα φοαῖς ὁμόνω! »
« Εἰς τὴν καρδίαν μου νὰ μπηγῇ ἂν σὲ καταδικῶ! »
« Ἀκρόγυρ' καὶ ἐπέλευσεν ἀπὸ τὸν μαῦρον κάτω »
Τότε κατερωτήσαν τὸν πῶθεν ἐν' ἡ γεννὰ του
Πῶθεν ἡ ῥίζα του κρατεῖ, πῶθεν τὰ γονικά του.
60. Αὐτὸς ἀπελογήθηκεν ἀπ' τὴν ἀρχὴν, καὶ λέγει,
« Ὅτ' ἐν' οὐδ' ἔτ' Ἀνδρόνικον Ἀρδοκουραυμένον, »
« Στὴν φυλακὴν γέννηθηκε, στὰ σίδερα ἀνέτρεψε. »
« Ἀνδρόνικος πού τὸν θωρεῖ, ἐλούσθη τῶν κλαμμάτων, »
« Σπᾶναι τὸν στὰ χεῖρα του τοὺς οὐρανοὺς δοξάζει. »
65. « Δοξάζω σε, Πανάγαθε, καὶ ἀγαθὸν τ' ὄνομά σου, »
« Παντέρημος ἀπείμεινα, σήμερον ἔξανασάω. »
Κ' εὐθὺς φωνάζει τὸν Παῖα, παρὰ κλησιν σημαίνει,
Αἰδοῖ χάρισμα πολλά, σχαρτῆκιν τοῦ φουσατοῦ,
Βγάλλει τὸ μαῦρον φλάμπουρο, τὸ κόκκινον σηκώνει,
70. Στάνει καὶ τέντα ὀλόχρυσον, στὴν Κρήτη κουρσευμένην.

Ἰραία δὲ καὶ ἡ ἀρπαγὴ τῆς Εἰρήνης, τὴν ὁποίαν
ἔχουσεν ἀδομήνην ἐν Αἰγίνῃ ὁ συγγραφεὺς (σελ. 41),
ἀρχαιοπρεπεῖς δὲ καὶ κατασκευαστικοὶ οἱ ἐπιθαλάμιοι
στῆλαι οἱ ἐν τῷ ΙΑ' κεφαλαίῳ. Αἱ περὶ τὴν νύμφην
παρθένοι διαιροῦνται εἰς δύο, εἰς χορὰν καὶ ἀντιχο-
ρίαν, καὶ ὁ μὲν ἄδει ἐν ὀνόματι τῆς μητρὸς, ἡ δὲ
τῆς νύμφης.

Καὶ πρῶτον ὁ χορὸς δίδει τῇ νύμφῃ συμβουλὰς
πῶς νὰ φέρεται πρὸς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθεράν.

« Νυμφὸς, αὐτοῦ πού θὲ νὰ πᾶς εἰς τὰ περικ σου,
« Σὰ δέντρ' ὀλόρθη, σὰ δούλομο νὰ μυρίσῃς,
« Σὰν ἄλικη γαροφαλὴ γὰ τοὺς μασχολήτας! »

Ἀξιοσημεῖωσαν παράγγελμα ἠθικῆς ἀρετῆς ἐξα-
λειφομένης, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι, καθ' ἑκάστην!
Ἐπὶ τέλους δὲ προστίθεται

« Δεκάξι γρόνια ἐπὶ τῇ μηλίτῃ στὴν αὐλή μου »
Τώρα μὲν τὴν ἐπαίρουν, ἄς πᾶν στὴν εὐχὴ μου! »

« Δεκάξι γρόνια! » ἀλλ' ὅλας ἄρα γε αἱ νέαι
συνέρχονται εἰς γάμον δεκάξι ἐτῶν ἡλικίαν ἔχουσαι;
Βεβαίως πολλάι, αἱ πλεῖσται ἴσως, καὶ ἀνωτέρων.
Ὁ προσδιορισμὸς ὅμως οὗτος δύο τινὰ ἐμφαίνει
κατ' ἐμὲ πρῶτον ὅτι αὕτη ἡ ἡλικία κρίνεται ἀρ-
μοδιωτάτη πρὸς γάμον, καὶ δεῦτερον ὅτι αἰετοτε
ὑπῆρξεν ἀσθεστες ἡ κλίσις καὶ ἀνένδοτος ἡ ἐπίδο-
σις τοῦ γυναικείου φύλου εἰς τὴν ἀριθμητικὴν πρᾶ-
ξιν τῆς ἀφαιρέσεως. . . . τῶν ἰδίων ἐτῶν.

Ἡ δὲ ἀντιχορία, ψάλλουσα ἐξ ὀνόματος τῆς νύμ-
φης, ἀπαγγέλλει πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὰ μελαγ-
χολικά ταῦτα

« Ἐχετε γαῖα γειτόνισσας, καὶ νοικοκυροπούλας,
« Παγαῖνα σ' ἄλλη γειτονιά, σ' ἄλλαις γειτονοπούλας! »

Ἀλλὰ περὶ δύοσιν ἡλίου ὁ χορὸς πλατύνεται, γυ-
ναῖκες ἑγγαμοὶ καὶ γέροντες τάσσονται μετ' αὐτοῦ,
ἡ ὄρχησις ἄλλως πῶς διατυπύεται, καὶ συνηχοῦν-
των τῶν ὁργάνων ψάλλονται ἐν μέσῳ τῆς κοινῆς
ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς στίχοι ἀποσπῶντες τὰ
δάκρυα

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς,
Κ' ἡ μέρα ὀλοφραδαίει,
Κι' ὁ Χάρος ταῖς ἡμέρας μας
Μιὰ μιὰ ταῖς λογαριάσει!
« Ἄς πατήσωμε, καὶ ἄς πᾶν
Τέτοια γῆ πού θὲ μᾶς φάη! »

« Δὲν ἔχει ὁ Χάρος διάκρισιν
Δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη,
« Παίρνει παιδιὰ πὸ τὸ βυζί,
Γέροντας δὲν ἀφίνει.
« Δόστε του, γὰ νὰ (εὐ)πρεπίσῃ,
Κι' ὁ χορὸς νὰ νοστήσῃ! »

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς
Τὰ δροσερά σας νιάτα,
Γιατὶ θὰ νῆλθῃ ἕνας καιρὸς
Νὰ σᾶς τὰ φάγ' ἡ πλάκα!
« Ἄς πατήσωμε, καὶ ἄς πᾶν
Τέτοια γῆ πού θὲ μᾶς φάη! »

« Τοῦτ' ἡ γῆ πού τὴν πατοῦμε,
« Ὅλοι μέσα θὲ νὰ μπουκέ!
« Τοῦτ' ἡ γῆ μὲ τὰ χορτάρια
Τρώγει νιούς καὶ παλληκάρια,
Κι' ἀποκάτου στὰ λουλούδια
Τρώγει νιαῖς καὶ κοπελοῦδια!
« Δόστε της λοιπὸν νὰ πᾶν!
« Δόστε της μὲ τὸ πόδι! »

« Χαρῆτε νιοί, χαρῆτε νιαῖς,
Τοῦ χρόνου ποῖος θὲ ἔτῃ;
« Ὁ Χάρος ἔχει ἀπόφασι,
« Ψυχὴν νὰ μὴν ἀφίσῃ. »

Ἀρχόντες καὶ μεγιστάνες,
καὶ λοιπὴ φτωχολογία,
Ὅλους μὲς προσμένει ὁ Χάρος
Νεοὺς, γερόντους, καὶ παιδικά!»

Δικαίως ἄρα ἐπιφωνεῖ ὁ συγγραφεὺς μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐλεγείου τούτου· «Ἰδοὺ ὁ Ἡσίοδος, ὁ Θέο-
χνης, ὁ Φωκυλίδης! Ἰδοὺ ἡ ποίησις τοῦ Διγυάδου! Ἰδοὺ τὸ Εὐαγγέλιον! Ἰδοὺ τὰ τροπάρια τῆς ἐντα-
φιάσεως! Ἰδοὺ ὡσαύτως ἡ πηγὴ, ὅθεν ἀπέρρευσεν
καὶ ἀπορρέουσι πᾶν τὸ καλὸν καὶ πρωτότυπον ἐν τῇ
Νεοελληνικῇ ποιήσει!»

Ὅτι δὲ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ποιήσεως πρέπει νὰ
καταγίνωται οἱ καθ' ἑμᾶς ποιηταί, καὶ ὅτι εἰς τοῦ-
το μόνον εὐδοκίμησαν μέγχι τοῦδε ζητεῖ ν' ἀποδεί-
ξη καὶ ἐμπράκτως, ἐπικαλούμενος τὸ παράδειγμα
δύο κορυφαίων ποιητῶν, τοῦ Φωσκόλου καὶ τοῦ Σο-
λωμοῦ.

Ἐνταῦθα ζητῶ συγγνώμην παρὰ τοῦ συγγραφέως
ἐάν, ἀντιγράφων τὴν ἐν σελίδι 56 φράσιν αὐτοῦ,
ἐτόλμησα ν' ἀποβάλω μίαν μόνον συλλαβὴν, ἐν ἄρ-
θρον μόνον, ὑποπευόμενος μᾶλλον ὅτι παρεῖσε-
ρησε κατὰ λάθος. Ἀναφέρων τοὺς δύο ἐκείνους
ποιητάς, «προσάγει τὰ ὀνόματα αὐτῶν ὡς ΤΩΝ
δύο κορυφαίων τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος ποιητῶν (1)». Ὁ
προσδιορισμὸς ὅμως δὲν μοι φαίνεται δικαίος·
διότι ἐάν τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀρμόζῃ εἰς τινὰ τῶν
καλλιεργησάντων τὴν λυρικὴν ποίησιν τοῦ λαοῦ, ὡς
ὀρίζει αὐτὴν ὁ συγγραφεὺς, ἀρμόζει ἄρα εἰς τὸν
Σολωμὸν ἢ τὸν Χρηστόπουλον, τὸν Φώσκολον ἢ τὸν
Βηλαράν; Τὸ κατ' ἐμὲ, οὐχὶ ὡς ποιητῆς, διότι
πρὸ μικροῦ ἐστηλίτευσα τὴν ἀμουσίαν μου, ἀλλ' ὡς
μόριον τοῦ λαοῦ, πιστεύω, καὶ πιστεύω, δὲν διστά-
ζω νὰ τὸ κηρύξω, μετὰ σύμπαντος τοῦ ἑλληνικοῦ
ἔθνους ὅτι τὰ πρωτεῖα ἀνήκουσιν εἰς τὸν λυρικὸν
τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸν τῆς Ἡπείρου. Καὶ
μὲν θαυμάζω τὰ κάλλη τῶν ποιήσεων τῶν μουσο-
λήπτων ἐκείνων τέκνων τῆς καλλιγύναικος Ζακύν-
θου· ἴσως μάλιστα ὁ ἐνθερμος πρὸς τὴν φιλοπά-
τριδα ταύτην νῆσον ἔρωσ μου ἐντείνει ἐπὶ τὸ ὑπερ-
βολικώτερον τὸν θαυμασμόν μου. Ἀλλὰ διότι ἡ
Φαρμακευμένη καὶ ἡ Ξανθοῦλα διέδωκαν τὸν στε-
νὸν πορθμὸν τὸν μεταξὺ Ζακύνθου καὶ τῆς ἡπειρωτι-
κῆς γῆς, δὲν εἶναι ἀποδείξεις ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς
υἱοθέτησεν ἢ ὅτι προτιμᾷ αὐτάς τῆς Ἀφροδίτης
κυρίας καὶ τῆς Γλυκυτάτης Ἀντιόξεως. Ἐγὼ δὲ καὶ
δὲν ἀμφιβάλω ὅτι μόνον διὰ τὸ καινοφανὲς τοῦ ἡ-
χοῦ ἐψάλλοντο καὶ ψάλλοντο ἐνίοτε καὶ σήμερον

(1) Ὑποθέτων ὅτι ὁ συγγραφεὺς στέφει τοὺς δύο τῆς Ζακύν-
θου ποιητάς διὰ τοῦ ἐξόχου ἐκείνου ἐπιθέτου ὡς εὐδοκίμησαν-
τας μόνον περὶ τὴν λυρικὴν, δὲν ἐγκαλῶ αὐτὸν ἐπὶ παραλείψει
τοῦ ὀνόματος τοῦ ἰδίου πατρός, ὅστις οὐ μόνον ὡς δόκιμος δρα-
ματικὸς πρέπει νὰ ἀναγραφῇ εἰς τὸ τέμνος τῆς ἡμετέρας φι-
λολογίας, ἀλλὰ καὶ ὡς πρῶτος δραματοποιήσας ἐν Ἑσπείρῃ
πρὸ τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος εἰς τὴν καθομιλουμένην, καὶ συντε-
λέσας μάλιστα εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ διὰ πατριωτικῶν δρα-
μάτων.

(ὡς ἄδεται καὶ τὸ Verranno a te sull'aura καὶ ἡ
Casta Diva) ποιημάτων ἐξυφασμένα μετὰ κάλῃ καὶ
ξεσκιλίδια, σχίζοντα ἀλλήθως τὰς εὐκισθίτους ἀ-
κοάς τοῦ ἡμετέρου λαοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς
οὐ μόνον ἀμφιβάλει ἐάν καὶ εἰς αὐτῆς τῆς Ξαν-
θοῦλας καὶ τῆς Αὐγούλας τὴν ἐκτραγῶδησιν ἦναι
ἀρμόδιον τὸ ἰδίωμα τῆς Ζακύνθου (σελ. 71, 72),
ἀλλὰ καὶ κανόνα γραφῆς ἄξιον παραδοχῆς· ὑποτι-
ποῖ τὸν ἐξῆς·

«Καὶ ὡς μὲν πρὸς τὴν γλῶσσαν ὁ ποιητῆς, ἔχων
πρὸ ὀφθαλμῶν οὐ μόνον τὸ ἐνεστώ, ἀλλὰ καὶ τὸ
μέλλον τοῦ γένους· τουτέστιν ἀναλογιζόμενος τὴν
ἐκ Προνοίας ἀδιάλειπτον ἐθνικὴν ἀνάπτυξιν, δι' ἧς
τὰ διηρημένα μέλη τοῦ Πανελληνίου συνέρχονται
βαθμικῶς εἰς πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν ἐνότητα,
δὲν θέλει ἀπερισκέπτως μεταχειρισθῇ τὸ γλωσσάριον
τῆς ἐπαρχίας του, τοὺς ἰδιωτισμούς τῆς πόλεώς του,
τὴν διάλεκτον ἐνὶ λόγῳ καὶ τὴν προφορὰν, ἃς ὁ
χρόνος καὶ ὁ τόπος περιώρισαν ἐξ αἰῶνος ἐντὸς
οἰκογενειακῆς τινος περιφερείας· ἀλλὰ θέλει πυν-
θνεῖν προσπαθῆσαι νὰ γίνῃ καταληπτὸς, διὰ γλῶσ-
σης ἥσον οἷόν τε πᾶσι τοῖς ἐχούσης τὸν χαρακτήρα
πρὸς τὸ ὅλομελές Πανελλήνιον τῆς σήμερον, καὶ
πρὸς τὸ τῆς αὔριον νοημονέστερον. Αἱ γλῶσσαι κι-
νοῦνται καὶ προοδεύουσιν ἐντὸς τῶν ἐθνικῶν συστη-
μάτων, καθὼς κινούνται πλανῆται καὶ δορυφόροι
εἰς τὰ διάφορα ἀστρονομικὰ συστήματα. Προάγεται
ὁ νοῦς· Συμπράγεται μετ' αὐτοῦ καὶ ἡ διαλεκτός·
διότι ἡ γλῶσσα παρακολουθεῖ τὰ ἔργα τῆς διανοίας,
ὡς ἡ σκιά παρακολουθεῖ τὸν πορευόμενον ἄνθρωπον.
Οὐαί, λοιπόν, πρὸς τὸν ποιητὴν, ὅστις δὲν ὑπολογίση
τὴν ἀειχρόνιον κίνησιν τῆς διανοίας, ἄρα καὶ τῆς
γλώσσης τὴν ἀδιάκοπον μετάστασιν! Κινδυνεύουσι
τὰ ὑπερχυδαῖζοντα ἔπη του ν' ἀποβῶσι μετ' ὀλίγον
ἀπλῶς μνημεῖα γλωττολογικὰ, ὑπὸ τῶν φιλολόγων
μόνον καὶ βοήθεια γλωσσάρου διερμηνεύσιμα.»

Δὲν ἀποκρούω, ἄπαγε! τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ,
ἀλλὰ παράδοξον ὑπολαμβάνω τὴν ἀξίωσιν ἐκεί-
νων οἵτινες, γεννηθέντες ὡς ὁ Σολωμὸς εἰς τόπους
ὅπου ἡ γλῶσσα συζυμωθεῖσα ἐπὶ μακρὸν χρόνον
μετὰ λέξεων καὶ φράσεων ὅλων ξενικῶν, καὶ

«πᾶν πρόσωπον πλαγαῖς»
συμφυρεῖσα, κατεστάθη τραγέλαφος, ὡς μὲν πρὸς
ὁ Χάος τοῦ μακαρίτου Γουζέλη, καὶ μήτε σπιθα-
μὴν τῆς λοιπῆς ἑλληνικῆς χώρας ἐπισκεφθέντες,
ζητοῦσι νὰ ἐπιβάλωσι τὸ ἐκφυλὸν τοῦτο τέρας εἰς
τὴν Κύπρον, τὴν Χίον, τὴν Πελοπόννησον, τὸ Αἰ-
γαῖον, τὴν Σμύρνην, τὴν Κωνσταντινούπολιν, διὰ
στιγχοργίας μάλιστα τῆς ὁποίας οὔτε τὰ μέτρα,
οὔτε τὸν ῥυθμὸν, ἐνίοτε δὲ οὐδὲ τὸν τινισμόν ἐν-
νοεῖ τοῦ Ἑλλήνος ἡ ἀκοή.

Ὡς δημοτικὸν λοιπὸν ποιητὴν, ὡς ἐγκριτὸν ἐλε-
γειογράφον θεωρεῖ τὸν Σολωμὸν ὁ συγγραφεὺς.

«Τὰ ἐλεγεία ἃς αὐτὸς ὦν συνέγραψεν, εἰς πέν-
θος γυναικῶν, καὶ θάνατον κορασίων ἢ παιδιῶν,
καὶ ἄλλας ἡθικὰς ὁδύνας, διατρέπουσιν ἐν τῇ γραμ-
ματολογίᾳ μας, καὶ θέλουσι βεβαίως ἐπιζῆσαι ὡς
πολύτιμοι τῆς δημοτικῆς ποιήσεως μαργαρίται.»

Ἀλλ' ὡς ποιήσαντα τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ὕμνον
καὶ τὸν ἐπιτάφιον τοῦ Βύρωνος· κρίνει αὐτὴν
εἰς τὴν αὐστηρότερον ἐτι ὡς ἐμποιοῦν τοῦ Λάμ-
που. Τροσούτον δὲ φαίνεται μὴ ἄξιον μελέτης οἱ
λόγοι δι' ὃν ὑποστηρίζει τὴν ἰδέαν αὐτοῦ, ὥστε
λυπούμαι μὴ δυνάμενος νὰ παραθέσω ἐνταῦθα δε-
καεννέα ὅλας σελίδας. Καὶ πολὺν ἂν ὑποτεθῇ
περὶ τὰς σκέψεις ὁ συγγραφεὺς, ἡ ἀνέγνωσις τοῦ πο-
νηματός, τὴν ὁποῖαν συνιστᾷ θερμῶς πρὸς τοὺς ἡ-
μετέρους φιλόλογους, ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι γράρει ἐν
τῇ 55 σελίδι·

«Ἐρευνήσα ἐξ ἐπιστάσεως καὶ κατὰ πλάτος τὴν
ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως· συμπαρέδρανον
τὰς διαφόρους φάσεις αὐτῆς· ἐσκέρθη καὶ μακρὸν
καὶ συντόμως περὶ τοῦ ἐξέχοντος καὶ κοινοῦ πρὸς
ὅλας τὰς ἐπαρχίας αὐτῆς χαρακτήρος· ἐκτρέψω λοι-
πὸν τὴν γνώμην ταύτην ἐν περρωτισμένῃ συνειδή-
σει, καὶ μετὰ πλήρους πεποιθήσεως.»

Νέον λεξικὸν Γαλλοελληνικὸν ὑπὸ Κωνσταντίνου Βαρδάτη,
ἀφιερῶν πρὸς τὴν Α. Μ. τὸν αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων Ναπο-
λέοντα Γ'. Ἐκδόθεν ἀναλώμασι Γ. Στ. Γεωργαντά. Εἰς τέσσαρας
τόμους. Ἀθήναι 1860.

Ἀπὸ τοῦ 1857 ἔτους ἀναγγελλάντες τὸ λεξικὸν
τοῦτο ἐλέγομεν τὰ ἐξῆς (*). «Τὸ λεξικὸν τοῦ Κ. Βαρ-
δάτη δὲν ἐδημοσιεύθη εἰσέτι· ἐπετράπη δὲ μόνον
εἰς ἡμᾶς νὰ φυλολογήσωμεν τοὺς ἐκτυπωθέντας δύο
πρώτους τόμους. Τὰ ἐκδοθέντα ἄχρι τῆς σήμερον
Γαλλοελληνικὰ λεξικά ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τοῦ λεξικοῦ
τῶν ΚΚ. Ραγκαβῆ, Σαμουράκη καὶ Νικολαΐδου,
εἰσι μᾶλλον γλωσσάρια· διότι, διὰ τὸ σύντομον, δὲν
περιέχουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παραδείγματα, πολλὰ-
κις δὲ οὐδ' ἐπισημειοῦνται καὶ ὅλα τὰ σημανόμενα
τῶν λέξεων.

» Ὁ Κ. Βαρδάτης ἐπάτησεν ἄλλην ὁδὸν· ἔχων
ὕψιν τὰ δοκιμώτερα τῆς Γαλλίας λεξικά, μετέ-
φερεν εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ συνταχθέν ὅλον τὸν πλοῦτον
αὐτῶν, καὶ οὕτω προσφέρει εἰς τοὺς ὁμογενεῖς λεξι-
κὸν πληρέστερον τῶν προεκδοθέντων.»

Ταῦτα ἐπαναλαμβάνομεν σήμερον μετὰ πλείονος
πεποιθήσεως, ἀφοῦ εἶδομεν καὶ τοὺς λοιποὺς δύο τό-
μους. ἔχει δὲ τὸ λεξικὸν τοῦτο τὸ προτέρημα, ἀνεκ-
τίμητον πρὸ πάντων εἰς τοὺς μεταφραστάς οἵτινες
σήμερον δὲν εἶναι εὐάριθμοι, ὅτι περιλαμβάνει τοὺς
γενομένους δεκτοὺς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὅρους, τοὺς
ὁποίους ἀδύνατον νὰ εὐρωμεν καὶ εἰς τὰ ἐπιμελέστα-
ρον ἐξεργασμένα λεξικά τῆς Αὐτικῆς Ἑuropῆς. Λά-
βετε, παραδείγματος χάριν, τὸ νεωστὶ ἐν Παρισίοις
ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Ι. Κουρτώ Διβερνερές ἐκδοθέν Γαλ-
λοελληνικὸν λεξικὸν, τὸ ὁποῖον βεβαίως εἶναι ἀξιό-
λογον διὰ τὴν εὐσυνειδήτην ἰδίως ἀντιπαράθεσιν τῶν
Γαλλικῶν φράσεων πρὸς τὰς Ἑλληνικάς, καὶ ζητή-
σατε τὴν ἐρμηνείαν κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ὀνοματολο-
γίαν λέξεως νομικῆς, στρατιωτικῆς ἢ ναυτικῆς. Καὶ
μὲν θέλετε εὐρεῖ τὴν σημασίαν, οὐχὶ ὅμως καὶ τὴν

(*) Φυλλάδ. 18 Μαΐου σελ. 93.

κυριολεξίαν. Δὲν λέγω ὅτι ὅλοι οἱ περὶ δεχθέντες
παρ' ἡμῶν ὅροι εἶναι ὀρθοί· ἐξ ἐναντίας, περὶ τὴν
συνθεσιν μάλιστα τῶν λέξεων, ἀπαντᾷται ἐνίοτε ἀμά-
θητος ἀναδιόχουσα ἐρῶντα εἰς τὰς παρεῖας τοῦ Ἑλ-
λήνος ἀνεγνώστην, ἀπὸ τῆς ὁποίας εὐταῖον ἦτο νὰ
καθαρισθῇ τὰ δημόσια Ἀρχεῖα. Ἐκεῖ ἀκούεις Με-
γαλοῦπολιν, καὶ Ἀρεοῦπολιν, καὶ Ἀνακτολιν,
καὶ νομαρχίαν Ἀττικοβοιωτίας, καὶ Φωκιδολοκρίδας,
καὶ Ἰητωκραυγίας, καὶ εὐελεπιδόμεθα καὶ ἀφελθεῖς,
καὶ ἄλλα ψαμμοκοσιογάργαρα· τινὲς δὲ τῶν ὅρων
οὔτε ἀκριβεῖς ἀλλ' οὔτε κομψοὶ φαίνονται ὡς ὁ ἀναι-
ρεσιῶν καὶ ὁ ἀναιρεσιβλήτης. Ἐως οὗ ὅμως ἀνα-
πληρωθῇ δι' ἄλλων, ἀνάγκη νὰ γνωρίζωμεν πρὸς
ποῖους γαλλικοὺς ἀντιστοιχοῦσι.

Καὶ διὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν λόγον τὸ λεξικὸν τοῦ
Κ. Βαρδάτου εἶναι ἄξιον συστάσεως. Πολλὴ δὲ εὐ-
γνωμοσύνη ὀφείλεται καὶ πρὸς τὸν ἐκδόντα αὐτὸ
ἰδίως ἀναλώμασι, καθόσον συγγράμματα τόσῳ διεξ-
οδικῶς δέονται, ὡς γνωστὸν, δαπάνης οὐ μικρᾶς, ἐνῶ
τὰ μὲν ἡμέτερα εὐτελῆ, εὐτελεστέρα δὲ ἡ παρὰ τῶν
ἐχόντων ἀντίληψις.

ΟΦΕΙΣ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ.

—ooo—

Δημοσιεύσαντες ἄλλοτε (*) περὶ ἐργά τινα περὶ
μαγείας καὶ μαγνητισμοῦ εἰς τὴν Ἀσίαν, εἶπο-
μεν ὀλίγα καὶ περὶ τῆς βασκανίας τῶν ὄψεων· ἐ-
πειδὴ δὲ περὶ ταύτης διαλαμβάνει λεπτομερέστερα
ἅμα δὲ καὶ τερπνότερα ἡ ἐποικίτη διήγησις, παρα-
θέτομεν αὐτὴν ὡς συμπλήρωμα τῆς διατριβῆς ἐ-
κείνης.

«Ἐπισκεφθεὶς τὸν ἐξ Ἰνδιῶν ἐπανελθόντα φί-
λον μου, παρετήρησα μετὰ περιεργείας τὴν συλ-
λογὴν τῶν ὄψεων εἰς τὴν ὁποῖαν ἰδίως ἐνηκολή-
θη. Εἶδον δὲ μυρία εἶδη τοιούτων, καὶ ἰνδικῶν,
καὶ ἀφρικανῶν, καὶ εὐρωπαϊκῶν πρὸς τοῦτους.

» Πρὸ πάντων ὅμως τῶν ἄλλων εἴκυσεν τὴν
προσοχὴν μου ὅρις τεταρταυμένους, οὗ τινος τὴν
κεφαλὴν ἐστήριζετο ἐπὶ μικροῦ μαγνυλίου ἐρυθροῦ.
Εἴκυσεν δὲ αὐτὴν οὐ μόνον διὰ τὸ μέγεθος καὶ
τὸν στιλπνότητον αὐτοῦ χιτῶνα, ἀλλὰ καὶ διὰ
τὴν ἐπιμέλειαν μεθ' ἧς ἦτο ἀποτεθειμένος ἐντὸς
πολυτελοῦς κιβωτίου· διότι ἡ ἐθεωρεῖτο ἀξιόλογον
ἐπιστημονικὴν ἀντικείμενον, ἢ ἐφυλάσσετο ὡς πε-
ριεργόν τι ἐπεισόδιον τῆς περιηγήσεως.

» Ὁ δὲ φίλος μου ἰδὼν τὴν προσοχὴν μου, ἐ-
σκυθρῶπασεν καὶ εἶπε·

— διὰ τί παρατηρεῖς προσεκτικώτερον τὸ ζῶον
τοῦτο;

— Δὲν ἤξεύρω διὰ τί με φαίνεται ὅτι ἔχει ἰδιαι-
τέραν τινὰ ἱστορίαν.

— ἔχεις δίκαιον, καὶ θὰ σὲ τὴν εἰπῶ εὐχαρί-
στως· ἔσο δὲ βέβαιος ὅτι ἐάν δὲν ἤρχετο θὰ τὴν
διηγούμην κατὰ μόναν εἰς ἐμαυτόν.

(*) Ἰδε φυλλάδ. 13, σελ. 303.

— Λέγε, σὲ ἀκούω.

» Καὶ καλοκαθίσας εἰς τὸ ἀνκλιντήριον εἶπεν·

— Ὁ ὄρις οὗτος εἶναι ἐκ τῶν καλουμένων εἰς τὰς Ἰνδίας κόβρας, ἐκ τοῦ ὠραιοτέρου μάλιστα εἶδους· ἔχει δὲ μέγεθος πέντε ποδῶν, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του δύο κύκλους ὁμοιάζοντας διόπτρας.

» Σημειώσαι δὲ ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὄφεις, οἱ ἔχοντες δηλαδὴ τοὺς κύκλους τούτους, εἶναι τρομεροί· ὅταν μάλιστα ὀργισθῶσι καθίστανται φοβεροὶ τὴν ὄψιν. Ἀνυψοῦνται μετ' ἡλεκτρικῆς οὕτως εἰπεῖν ταχύτητος μέχρις ὕψους τριῶν ποδῶν καὶ ἐπέκειντο, καὶ ὅπως ἐπιπέσωσι βραχδυότεροι κατὰ τοῦ θύματος αὐτῶν, περιτυλίσσουσι καὶ συμπυκνοῦσι τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος αὐτῶν. Ἐάν ποτε εὐρεθῇς ἀπέναντι κόβρα καθέτως ἰσταμένου, ἀναρρήξον ἀμέσως· εὐθεὶς ἰλάσθητί μοι τῷ ἀμαρτωλῷ, διότι μετ' ὀλίγον μεταβαίνεις διὰ τῆς κοιλίας του εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν. Καὶ μεταβαίνεις, φίλε μου, ἀνυπερθέτως, ἐκτὸς μόνον ἂν ἔγῃς αὐτὸν εἰς τὰ χεῖλη, ἢ βιολίον ἀνὰ χεῖρας, διότι τότε οὐ μόνον σώζεσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ αἶνόν ἐκεῖνο πέλωρον, κατὰ τὸν Θεόκριτον, συμφιλιούται ἀμέσως μετὰ σοῦ· ἅμα ἀκούσαν τὸν ἦχον στέκεται καὶ βαίνει ἐν ῥυθμῷ πρὸς αὐτὸν εἴτε ταχύν εἴτε βροδὺν ὄντα.

» Σημειώτεον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ὄχι μόνον ἔρωτα πρὸς τὴν μουσικὴν, ἀλλὰ καὶ ἐμπειρίαν περὶ αὐτὴν ἔχει. Καὶ τὸν τελευταῖον τῶν Ἰνδῶν ἂν ἐρωτήσης, θὰ σὲ βεβαιώσῃ περὶ τῆς φιλομουσίας κλήσεως τῶν ὄφρων τούτων. Πολλάκις ἀπαντᾷς τοιούτους εἰς τὰς πόλεις σειομένους καὶ ἀμφιταλαντευομένους κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῶν αὐλητῶν.

» Ἐπειδὴ ὅμως σπανίως ὁ περιηγητὴς ἔχει ἀνὰ χεῖρας αὐτὸν ἢ βιολίον, ἐάν κατὰ τύχην εὐρεθῇ ἀπέναντι κόβρα, δὲν ἐγγυῶμαι τὴν ζωὴν του. Ἐγὼ αὐτὸς παρ' ὀλίγον μετέβην εἰς τὴν αἰωνιότητα.

» Ἰδοὺ τί μοι συνέβη· Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐλθὼν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγου ἐθαύμαζα τὸν δύνοντα ἥλιον· ὅλα περὶ ἐμὲ διηγούντο δόξαν Θεοῦ. Ἀστραπηβολοῦντα τὰ κύματα τοῦ ποταμοῦ ἐκυλίνοντο μεγαλοπρεπῶς μετὰ τῶν χλοερωτάτων ὀχθῶν, καὶ πρὸς τὸν ὀρίζοντα ἐβλεπα σειρὰν λόφων, τῶν ὁποίων τὰς κορυφὰς ἐχρυσίζον ποικίλως αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τὸν ἡλίου. Καὶ θαυμάζων ἐβυθίσθην εἰς ὄνειροπολήσεις.

» Ἀλλ' αἶφνης ἀκούσας τρυγμὸν οὐχὶ μακρὰν ἐμοῦ ἀνέβλεψα, καὶ στρέψας τὸν ὀφθαλμὸν παρετήρησα καὶ εἶδα κυματιζόμενον τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, καὶ γραμμὴν μακρὰν τείνουσαν πρὸς ἐμὲ. Τὸ αἷμά μου ἐπάγωσε!... Καὶ ἐν ἀκραιῇ, παρὰ τοὺς πόδας μου σχεδόν, εἶδα κόβραν ἀνασπληθέντα. Ὁ χιτὼν αὐτοῦ ἐξογκοῦται, τρομερὸν ἀνοίγει τὸ χάσμα του, καὶ ὡς ἀμείλικτα ἀγγιστρα προτείνει τοὺς ὀδόντας του· χύνεται... τυλίσσεται περὶ τὸ σῶμά μου, καὶ ἡ ἀποτρόπαιος κεφαλὴ του ἐγγίξει σχεδὸν τὴν ἰδικήν μου... .

» — Θεέ μου! ἀνερώνησα ἀναβλέψας εἰς οὐρανόν.

» Ἀλλ' ἀμέσως βλέπω κόκκινον μανδύλιον περυ-

γίζον μετὰ τοῦ τέρατος καὶ ἐμοῦ, καὶ ἀκούω μελωδίαν. Συνέρχομαι ὀλίγον εἰς ἐμαυτὸν, καὶ παρατηρῶ πλησίον μου μικρὰν κόρην, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐβλεπα περὶ τὴν οἰκίαν μου· ἡ κόρη σείει ὀλονέν τὸ μανδύλιον καὶ ἐξακολουθεῖ τραγωδεῖν. Ἐν τούτῳ παρέρχονται τινὰ δευτερόλεπτα. Καὶ τοὶ ὅλως ἔντρομος παρατηρῶ ὅτι ἡ κίνησις τοῦ μανδυλίου φαίνεται κανονίζουσα τὸν ῥυθμὸν τοῦ τραγωδίου... Μετ' ὀλίγον τὸ τραγῳδῖον γίνεται λιγυρότερον, τὰ δάκτυλα τῆς νέας Ἰνδοῦ ἐγγίζουσι σχεδὸν τὴν δράκοντα, καὶ ἡ παλάμη αὐτῆς χαδεύει τὸ δέσμα του.

» Καὶ ἰδοὺ ὁ κόβρας ἐκτυλίσσεται, δὲν με σπρίγγει πλέον, πίπτει εἰς τὴν γῆν, καὶ ὅλως ἡπιος περιελίσσεται περὶ τοὺς πόδας τῆς νέας· ἡ νέα γονυπετεῖ μετὰ μικρὸν, καὶ ἀρχεται ἡ γοητεία.

» Ὁ δὲ ὄρις γοητευθεὶς οὐ μόνον δὲν ἀπειλεῖ πλέον ἀλλὰ καὶ παρακαλεῖ... Εἶναι εὐτυχής, ἐνῷ ἡ Ἰνδὸς, ὡς νικητὴς ἐπιδιώκων καὶ λαμπροτέραν τῆς νίκης προᾶξιν, τελείαν καταστροφὴν, μεταχειρίζεται καὶ τελευταῖον ἀκαταμάχητον τρόπον. Εἰς τοὺς λιγυροὺς τόνους τῆς φωνῆς, εἰς τὰς θωπυτικὰς χειρονομίας της προσθέτει καὶ τὴν μαγεῖαν τῶν ὠραίων καὶ μακροβλεφάρων ὀφθαλμῶν της· τὸ βλέμμα της προσηλοῦται εἰς τὸν κόβραν, καὶ αὐτὸς, ἀνίσχυρος νὰ ὑπομείνῃ τὴν λάμψιν των, στρέφει τὴν κεφαλὴν... Ὁ ἐχθρὸς ζητεῖ ἔλεος!

» Παρελθόντος οὕτω τοῦ κινδύνου, ἤλθον εἰς ἐμαυτὸν, καὶ ἐκβαλὼν τὸ πολύστομον πιστόλιόν μου, τὸ ἐγέμισα, ἐσημάδευσα τὸν κόβραν καὶ τὸν ἐφόνευσα.

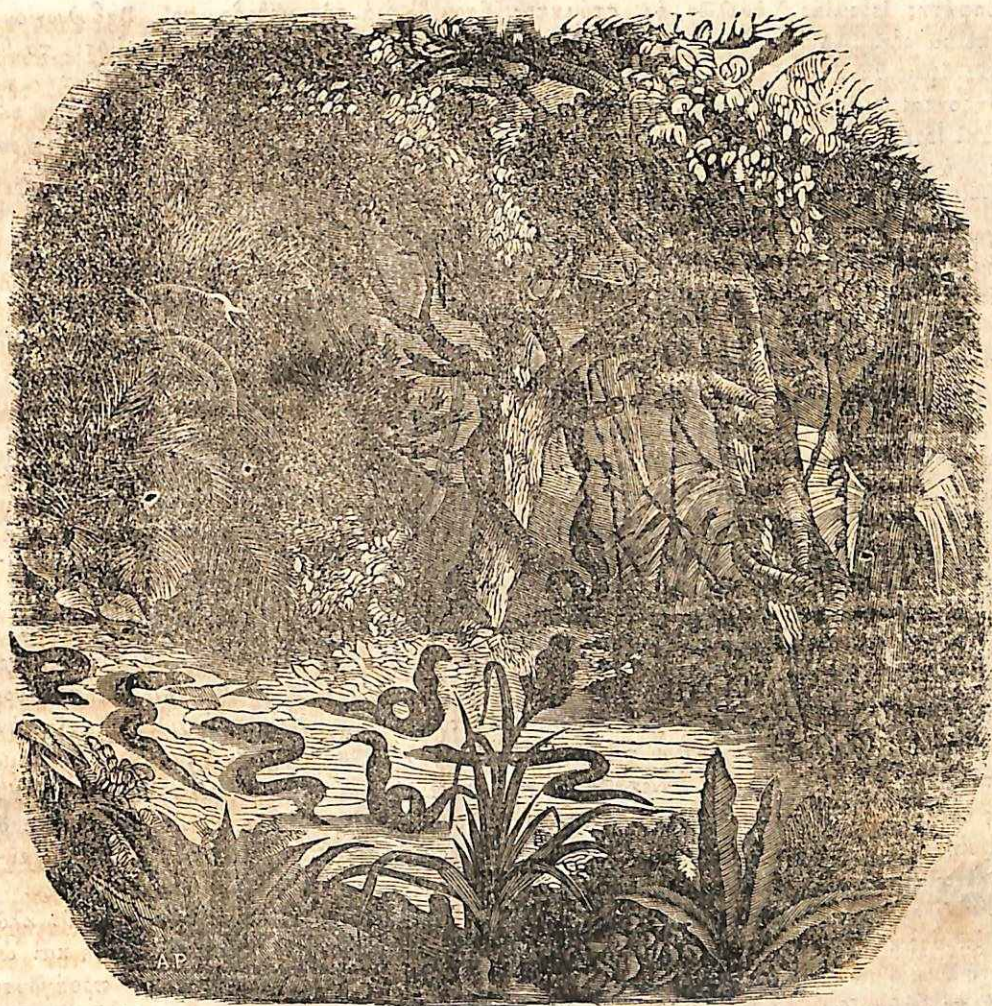
— Ἡ πιστολιά σου, εἶπα πρὸς τὸν φίλον μου, μ' ἔκαμε νὰ ἀναπνεύσω, διότι σὲ βεβαιῶ ὅτι δὲν ἤμην ἥσυχος· τώρα σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ εἰπῇς, πῶς ἐξηγεῖς τὴν μαγευτικὴν δύναμιν τῆς νέας ἐπὶ τοῦ βδελυροῦ ἐκείνου τέρατος; Ναι μὲν πολλάκις ἤκουσα περὶ γοήτων, ἀλλὰ πάντοτε ἐφρόνουν ὅτι ἦσαν ἀπατεῶνες, ὅτι δηλαδὴ ἀφῆρουν προηγουμένως ἀπὸ τοῦ ὄφρος τοὺς ὀδόντας καὶ τὴν δύναμιν του διὰ τινος ἰδιαιτέρου τρόπου, καὶ διὰ τοῦτο ὅτε εὐρίσκετο ἐμπροσθεν γόητος ἡσύχαζεν ὡς γνωρίζον τὴν ἀδυναμίαν του.

— Ὅμιλεῖς ὡς ἄπιστος, ὄχι ὅμως καὶ ὡς φυσικός· λόγος, δέκα ἔτη διετρίψας ὡς ἐγὼ εἰς τὰς Ἰνδίας. Καὶ ἀδυνατῶ μὲν νὰ ἐξηγήσω ἐπιστημονικῶς τὴν δύναμιν τῶν γοήτων, βεβαιῶ ὅμως ὅτι μόνος, ἰδίως ὀφθαλμοῖς, παρετήρησα τὴν δύναμιν ταύτην. Τόσα πράγματα γίνονται τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν ἐννοοῦμεν!

» Σημειώσαι δὲ ὅτι οἱ γόητες δὲν ἀποκρίνονται ποτὲ εἰς τὰς περὶ τούτου ἐρωτήσεις σου. Κατὰ τὴν γενικὴν πεποίθησιν ἡ δύναμις τῶν γοήτων ἔχει τὴν ἀρχὴν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, καὶ εἶναι διαδοχική. Ὅθεν μόναι οἰκογένειαι τινες ἔχουσι τὸ μονοπώλιον τῆς γοητείας· οὐδ' ἓνα γόητα εὐρίσκεις ἐκτὸς αὐτῶν.

» Ἰδοὺ τί μὲ διηγῆθαι φίλος τις, μάρτυς τοῦ συμβάντος·

» Ἀξιωματικὸς τις Ἀγγλὸς καθήμενος ἐντὸς

Τὸ Παρασάττον.

χόρτων, εἶδε κόβραν ὅστις ἀναπνέουσε ἀνκλιντήτως ἐδείκνυνε ὅτι ἐχώνευε τὸ γεῦμά του· ἐπειδὴ δὲ ἐγνωρίζεν ὅτι ὁσάκις οἱ ὄφεις χωνεύουσιν ἀγαπῶσιν, ὡς καὶ οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἀνάπυσιν, τὸν παρετήρει καλῶς ἄνευ φόβου. Ἐστειλε δὲ ἀμέσως νὰ καλέσῃ γόητα γνωστότατον ἐπὶ ἐμπειρίαν.

» Ἄμα ἐλθὼν ὁ γόης ἐπλησίασεν εἰς τὸν ὄφιν, καὶ ἔψαλλε μονοτόνως ἄσμα ὃχι βεβαίως ἱκανὸν νὰ ἡδύνῃ τὰς ἀκοὰς σοῦ καὶ ἐμοῦ· ὁ κόβρας ἐξύπνησεν ἀμέσως καὶ ἐκτυλίξας τὸ σῶμά του ἀνωρθώθη τρομερὸς, καὶ ἤρχισε συρίζων συριγμὸν τρομερότερον. Ὁ ἀτάραχος ὅμως γόης ἐξηκολούθει ψάλλων, καὶ ἀτενίζων τοὺς ὀφθαλμούς του δράκοντος. Ἐθραύμαβευσεν δὲ ἐπὶ τέλος, διότι τὸ θηρίον καταπραῦνθη, ὑπετάγη, καὶ ἐρρύθμισεν τὰς κινήσεις του πρὸς τὰς κινήσεις τοῦ γόητος.

» Ἡ σκηνὴ αὕτη διήρκεσεν εἴκοσι λεπτά τῆς ὥρας, καθ' ἃ ὁ ὄρις τοσοῦτον ἐγένετο δουλικός, ὥστε καὶ τὰς ὕβρεις ἐδέχετο τοῦ Ἰνδοῦ, πτύοντος συνεχῶς ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν του.

» Τί νὰ σὲ εἰπῶ, φίλε μου, διὰ νὰ σὲ καταπείσω περὶ τῆς παντοδυναμίας τῶν γοήτων! Ἄλλος γνώριμός μου μὲ διηγῆθαι ὅτι εἶδεν Ἰνδὸν νὰ κοιμᾶται ἐχὼν ὄφιν ἰσοβόλον ἐντὸς τοῦ νυκτερινοῦ πύλου του.

— Καλὲ τί λέγεις;

— Μάλιστα· ὁ ὄρις ἦτον μὲν μικρός, ἔως δεκαπέντε δακτύλων, ἀλλ' ὡς εἶπα φαρμακερός.

» Ἄλλος γόης Ἰνδὸς θέλων νὰ μὲ δείξῃ τὴν δύναμίν του, ἔφερεν ἓνα ὄφιν ἐκ τοῦ εἶδους ἐκείνου ὅστις κοιμᾶτο εἰς τὸν πύλον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ δαγκάσῃ ἄλεκτορα· ἐντὸς δύο λεπτῶν ἀπέθανε τὸ πτηνόν.

— Τί φαρμάκι! ἀνέκραξα ἐθαμβος.

» Ὁ δὲ γόης βίβας ἐπ' ἐμὲ βλέμμα οἴκτου, ἤρπασεν τὸν ὄφιν ἀπὸ τὸν λαυμόν, καὶ τὸν κατέρχαλε. Καὶ πρῶτον μὲν ἔφαγε τὴν οὐράν, δεύτερον τὴν κεφαλὴν, καὶ ἀντὶ ὀπωρικοῦ κατεβρόχθισε τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος· ἐνῷ δὲ ἔτρωγεν ἐφάνετο αἰσθανόμενος ἡδονήν, τὴν ὁποίαν σπανίως δοκιμάζει καὶ ὁ ἐγκριτότερος τῶν ἡμετέρων γαστρονόμων.

» Σὲ εἶπα ὅτι ἐν γένει θεωροῦνται οἱ γόητες ὅτι κληρονομοῦσι τὸ δῶρον τῆς γοητείας· ὑπάρχουσι τινες ὅμως φυλαὶ Ἰνδῶν πιστεύουσιν ὅτι οἱ ἔχοντες τὸ δῶρον αὐτὸ δὲν τὸ ἔχουσι διαδοχικῶς, ἀλλὰ διότι λούονται κατὰ τὴν πενδικὴν ἡλικίαν με ζωὸν βοτάνων εἰς αὐτοὺς μόνον γνωστῶν.

» Ἰδοὺ, φίλε μου, τί ἐγὼ εἶδα· ἀκούσε τώρα καὶ τί ἀναγινώσκω εἰς τὰς Γραφάς.

» Ο προφήτης Ιερειάς, οὐλῶν ἐλ στόματος Κυρίου, εἶπε τὰ ἐξῆς: «Διότι ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω εἰς ὑμᾶς ὄφεις θανατοῦντας, οἷς οὐκ ἔστιν ἐπάσαι, καὶ δέξονται ὑμᾶς ἀνίστατον, κτλ.»

» Ἄρα ἐπὶ Ιερειῶν τοὺς γοητευμένους ὄφεις μετεχειρίζετο ὁ Θεὸς ὡς ὄργανον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· ἄρα ἡ ἐπιστήμη τοῦ γοητεύειν ἔχει ἀρχαιοτάτην τὴν καταγωγὴν, χρονολογεῖται, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ ἀμιμήτου ἐκείνου ἐλεγοποιῶν, ὅστις δὲν ἐνόμισεν ἀπρεπὲς νὰ ὀνομάσῃ αὐτὴν καὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους θοήρους του.

» Ἐπειδὴ δὲ ἤλθομεν καὶ εἰς τὴν πηλίκην Γραφὴν, ἃς σ' ἐνθυμίσω καὶ ὅ,τι λέγει ἡ Ἐξοδος περὶ ὄφειων.

«Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς Μωυσὴν καὶ Ἀαρὼν λέγων· καὶ ἐν λαλήσει πρὸς ὑμᾶς Φαραὼ λέγων· δότε ἡμῖν σημεῖον ἢ τέρας, καὶ ἐρεῖς Ἀαρὼν τῷ ἀδελφῷ σου· λάβε τὴν ράβδον, καὶ ῥίψον αὐτὴν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐναντίον Φαραὼ καὶ ἐναντίον τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἔσται δράκων. Εἰσῆλθε δὲ Μωυσὴς καὶ Ἀαρὼν ἐναντίον Φαραὼ καὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν οὕτως, καὶ ἡ ράβδος αὐτοῦ ἐγένετο δράκων. Συνεκέλευσε δὲ Φαραὼ τοὺς σοφιστὰς Αἰγύπτου καὶ τοὺς φαρμακοὺς, καὶ ἐποίησαν καὶ οἱ ἐπακοῖδοι τῶν Αἰγυπτίων ταῖς φαρμακείαις αὐτῶν ὡσαύτως· καὶ ἔρριψαν ἐκαστος τὴν ράβδον αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο δράκοντες· καὶ κατέπιεν ἡ ράβδος ἡ Ἀαρὼν τα, ἐκείνων ράβδους.»

» Καὶ αὕτη λοιπὸν τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἡ περιεκτικὴ δὲν μαρτυρεῖ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν γοήτων; ὅλοι οἱ φυσιολόγοι γνωρίζουσιν ὅτι ὁ κόβρας τῆς Αἰγύπτου γοητευόμενος, πρῶτον μὲν γίνεταί ἀκίνητος, ἔπειτα δὲ μένει ὡς ξηρός. Καὶ διὰ τὴν φανὴν ὡς ράβδος ἀρκεῖ νὰ σφίγγῃ τὸν λαιμὸν του, διότι ἀμέσως ὑποπίπτει εἰς εἶδος καταληψίας, μεταμορφώσεως πρὸς ὥραν αὐτὸν εἰς ράβδον.

» Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ἀναντιρρήτως ὅτι ὁ σοφὸς Ἀαρὼν καὶ οἱ σοφισταὶ καὶ φαρμακεῖς τῆς Αἰγύπτου ἦσαν γόητες· ἀλλ' ὅχι ὅμως ὅτι καὶ τὸ θαῦμα τῆς καταπόσεως τῶν ἄλλων ράβδων ἐγένετο ὑπ' αὐτῶν.

» Ἡξεύρεις τί λέγει καὶ ὁ Βιργίλιος, καὶ ὁ Πρόδροτος, καὶ ὁ Οἰδίδιος καὶ πολλοὶ ἄλλοι περὶ γοήτων. Δὲν ἐνθυμεῖσαι τὰ τοῦ Πλινίου περὶ τῶν ψύλλων τῆς Ἀφρικῆς;

» Διηγέεται ὅσα τὰ σώματα τῶν ψύλλων ἢ γοήτων ἀποπνέουσιν ὁσμὴν δι' ὅλων τῶν πόρων, ῥίπτουσιν εἰς λήθαργον τοὺς ὄφεις.

» Ὁ Ἀριστοτέλης βεβαιεῖ ὅτι ὁ σύελος τοῦ ἀνθρώπου βλέπτει τοὺς ὄφεις· ἄλλοι δὲ λέγουσιν ὅτι Βαβυλώνιος ὁ Καλδαῖος ἐγοήτευσεν καὶ ἐφαρμάκισε διὰ τινων θεῶν λογίον.

» Τὸ κατ' ἐμὲ ὅμως ὁ Πλίνιος παραλαλεῖ, διότι πολλάκις ἐμύρισα τοὺς γόητας, καὶ ἐπέσθην ὅτι δὲν ἀποπνέουσι καμμὴν ὁσμὴν. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ὑποθέτω, δὲν παραέχει δίκαιον· διότι πῶς ἡμπορεῖ τις νὰ ἐμπύσῃ εἰς τὸ στόμα ὄφειος;

ὅσον δὲ διὰ τὴν μέθοδον τοῦ Βαβυλωνίου, νομίζω περιττὸν νὰ τὴν ἀνασκευάσω· διότι τὰ θεῖα λόγια ἔχουσι τὴν δύναμιν νὰ ἀπαλύνωσι τὴν ἐσκαλομένην καρδίαν σου καὶ ἐμοῦ· ἀλλὰ τὴν τῶν ζώων;

— Τί φρονεῖς λοιπὸν σὺ, φίλε μου; ἤρωτήσα.

— Δὲν φρονῶ τίποτε· ἰδοὺ μόνον τί δυνάμειθα νὰ ὑποθέσωμεν· τὸ βλέμμα τοῦ κατὰ διαδοχὴν γόητος ἔχει δύναμιν βαρκαίνεας, ἀμέσως μαγνητισμοῦ. Μετὰ τὸ πρῶτον τοῦτο ἀποτέλεσμα, ὁ μαγνητίζων διπλασιάζει, τριπλασιάζει, πενταπλασιάζει τὸ βευστόν, καὶ ῥίπτει ἐπὶ τέλους ὡς διὰ χλωροφορίου εἰς λήθαργον τὸν δράκοντα· τοῦτο φρονῶ.

— Εὐχαριστῶ, ἀπεκρίθη· ἀλλὰ τί ἔγεινε ἡ νέα γοῆτις μετὰ τὴν πιστολιάν σου;

» Ὁ φίλος μου ἐσκυθρώπησε, καὶ μετὰ μικρὸν ἀπεκρίθη·

— Τὸ τέλος τῆς ὑπῆρξε τραγικώτατον, καὶ, κατὰ δυστυχίαν, αἵτιος ἤμην ἐγὼ· καὶ ἰδοὺ πῶς·

» Μάθε ἐν πρώτοις ὅτι ὄφεις τινεῖς, καὶ μάλιστα οἱ κόβραι, θεωροῦνται παρὰ τῶν Ἰνδῶν ὡς ὄντα θεῖα, πολὺ ἀνώτερα ἡμῶν. Διὰ τοῦτο λέγεται ὅτι πατρίδα ἔχουσι παραλαμμένην εἰς τὸν θρόνον τοῦ Παντοκράτορος, καὶ ὅτι ἐρχόμενοι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἐρχονται ὡς ἐπιτιμηταὶ τῶν ἀσθενέων ἡμῶν.

» Ἡ πατρίς τῶν κόβρων, ὡς μὲ διηγῆθη ἡ νέα γοῆτις, καλεῖται Νάγα Ραβενέ, καὶ ἔχει δέκα χιλιάδων λευγῶν περιφέρειαν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν ὄρη, ποταμούς, λίμνας καὶ δένδρα, ἀλλ' ἔχει τὸ Παράσαττον, δένδρον ἀπαράμιλλον. Οἱ κλώνες του φέρουσιν αἰωνίως λαμπρότατα ἄνθη καὶ ὠραιότητους καρπῶν, καὶ, πλὴν τούτου, προάγουσιν ἐν ἀκαρεῖ ὅ,τι καὶ ἀνζητήσωσιν οἱ ὄφεις τῆς Νάγας Ραβενέ.

» Ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Παρασαττου ἔρπουσι, τυλίσσονται, ἢ ἀναπαύονται οἱ ἀναριθμητοὶ κάτοικοι τοῦ μεμαγευμένου τούτου κόσμου. Εἶναι ὁ παράδεισος τῶν ὄφειων, καὶ παράδεισος δικαίως ἀφιερῶθεις εἰς αὐτούς, διότι, καθ' ὃ λέγει ἡ θεωρία τῶν γοήτων, οἱ κόβραι καὶ ἄλλοι τινεῖς δράκοντες, ὑπῆρξαν κατ' ἀρχὰς θνητοὶ μὲν ἀνθρώποι ὡς καὶ ἡμεῖς, ἀλλὰ πολὺ πλεον ἐνάρετοι. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ οὕτω δὲν ἦσαν τέλειοι, ὁ Βούδδας κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς τὸ νὰ ἔρπωσιν· εἰς ἀμοιβὴν δὲ τῆς ἀλλης ἀρετῆς ἔδωκεν αὐτοῖς τὴν Νάγαν Ραβενέ· ὅθεν φοβούμενοι ἅμα δὲ καὶ σεβόμενοι τὸν Βούδδαν οἱ δράκοντες ἐκείνοι, πολιτεύονται ἐναρέτως, ζῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ, ἔχουσι κυβέρνησιν καὶ θρησκείαν τὴν ὁποίαν δὲν μολύνουσι πώποτε.

» Αὐτὰ ὡς ἔγγιστα μὲ διηγῆθη, φίλε μου, ἢ μικρὰ γοῆτις, ἐνῶ ἐπροσπάθουν νὰ τὴν παρηγορήσω διὰ τὸν φόνον τοῦ θεοῦ κόβρα. Ἐννοεῖς λοιπὸν ὅτι τοιαύτην πίστιν ἔχοντες οἱ Ἰνδοὶ δὲν συγχωροῦσι ποτὲ τὸν φονεύοντα τοὺς ἱεροὺς δράκοντας. Διὸ καὶ ἡ νέα Ἰνδός, ὅτε εἶδε τὸν κόβραν ἀκίνητον, ἤρχισε νὰ κόπτεται καὶ νὰ θρηνῇ, καὶ νὰ παραδίδεται εἰς ἀπελπισίαν· ἢ δὲ ἀπελπισία τῆς μετεβλήθη μετ' ὀλίγον εἰς τρόμον, ὅτε ἤκουσεν ὀλίγα βήματα μακρὰν, Ἰνδὸν ἐπιπλήττοντα καὶ ἀπειλοῦντα αὐτήν.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Εἰς τὴν 4. τοῦ 1860 ἔτους.

— 000 —

Στὰ βουνὰ τῆς Ἀττικῆς μας καλῶς ἦλθες, χρυσομάλλη,
Νὰ λουσθῇς στὸ διαμαντένιο καὶ γνωστὸ σου περιγιάλι.
Ντροπαλὴ στὸν ἐρχομὸ σου λουλουδίς· ἡ μυγαλιὰ,
Καὶ βοσκοῦ φλογέρα παίζει καὶ ξυπνοῦνε τὰ πουλιά.

— 000 —

Ἄλλοτε, θυμάσαι, ἦλθες ὅλος δόξα καὶ νεότης,
Κ' ἐλημέρευες μαζὶ μας εἰς τοὺς κάμπους στρατιωτῆς.
Μὲ τὸν Διάκο καὶ Τσαβέλλα περπατούσατε μαζὶ,
Πλὴν ὠρράνευες, καὶ μὲνε, καὶ κανένας τὸν δὲν ζῇ.

— 000 —

Πέρασαν ἐκεῖν' οἱ χρόνοι καὶ κάνεις δὲν σὲ γνωρίζει!
Ἀνθισμένη ἐλθὰ τώρα, πολεμάρχη, σὲ στολίζει,
Κ' ἡ Πανδώρα μου στὸ φῶς σου ἐνφ' εἴχεται τὰ μαλλιά,
Μὲ ταῖς ἐμορφαῖς χορεύει κάτω στὴν ἀχροναλιά.

— 000 —

Λυών· ἡ Μοῦσα, ἐδῶ κάτω, σὺν ἐξόριστη θεότης,
Ποῦ ὁ δόλος κ' ἡ κακία εἶναι τὸ μαρτύριό της·
Πλὴν τὴν ἔρημην ἀνδρία καὶ τὸ κάλλος ἀγαπᾷ,
Κ' εἰς τοὺς μάρτυρας λουλούδια κ' εἰς ταῖς ἐμορφαῖς σκεπᾷ.

— 000 —

Τρέξτε· ἐμορφαῖς, ἐλάτε στ' ἀνθισμένο μου πανέρι...
Ἐρχονται, καὶ χύνουν μόσχο καὶ δροσιά σ' ὅλα τὰ μέρη.
Μιά τὴν ἄλλη σὰ λουλούδια σκύφουν καὶ κρυφομυλῶν,
Κ' εἰς τὸ μυστικὸ τοῦ λένε πονηρὰ χαμογελοῦν.

— 000 —

Νὰ ἡ πρώτη! τὰ δροσάτα δούτης μάτια ψυχάλλουν,
Κ' εἰς τὴν κάθυγρή τους λάμψα ἕνα βρέφος καθρεπτίζουν.
Στὸ χαριτωμένο βρέφος λευκὸ δίνω γιασεμί,
Καὶ γελοῦν οἱ τιμημένοι τῆς μητέρας ὑδαλμοί.

— 000 —

Νὰ κ' ἡ ἄλλη! μὲ τοῦ πόνου τὴν ἀγνάδα καὶ τὴ χάρη,
Μαυροφορεμένη πούλια, εἰς ἱστίας πένθει κλωνάρι.
Ἐλα, κόρη ζηλεμένη, στὰ λουλούδια μου καὶ Σὺ,
Ἀνθη λεμονιάς σου πλέκω, γιὰ τὴν κόμην τὴν χρυσή.

— 000 —

Ποιᾶν αὐτὴ ποῦ σὺν τὸν κύκνο μεσ' τὰ δάση κατεβαίνει;
Ἦ τὴ νεόνυμφη νεράϊδα! ὦ τὴ μικροφιλήμενη!
Τοῦ Χριστοῦ τὸ χαμογέλιο στὰ δὴ γέλη της πλανᾷ,
Κι' ἀναριθμητὰ διαμάντια κάθε βλέμμα της γεννᾷ.

— 000 —

Τὸ δροσάτο αὐτὸ κρίνο πάρε, φῶς μου, νὰ μυρίσῃ,
Ἐλληνόπουλο κανένα μίαν αὐτὴ νὰ μᾶς χαρίσῃ.
Κ' ἐνφ' σκύβεις σπὴν ἀφράτη νὰ τὸ σφίξῃς ἀγκαλιά,
Νὰ σὲ χαιρετοῦν τ' ἀηδόνια στῆς νυκτὸς τῇ σιγαλιά.

— 000 —

» Ὁ Ἰνδὸς ἔτρεξεν ὡς ἀστραπὴ πρὸς αὐτήν, καὶ ὡς ἀστραπὴ ἐνέπηξε μάχαιραν εἰς τὸ στήθος της, καὶ εἶπε·

— Τὸν ἐμάγευσες διὰ νὰ τὸν σκοτώσῃ ὁ Φράγκος, ἔ; ὦρα σου καλὴ λοιπόν. — Καὶ χωρὶς νὰ ῥίψῃ οὔτε δεῦτερον βλέμμα εἰς τὸ θῦμά του, ἐγονάτισε παρὰ τὸν κόβραν, καὶ μὲ ἠτένισε φροβερὸς.

» Ἡ νέα ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ εἶπεν·

— Ἡξευρα ὅτι θὰ μὲ συμβῇ δυστυχίμα. Σὲ παρακαλῶ, Κ. Φράγκε, νὰ μὲ θάψῃς εἰς τὸν ἱερὸν Γάγγην, καὶ νὰ παρακαλέσῃς τὸν Βούδδαν νὰ συγχωρήσῃ τὴν γοήτιδα· αὐτὸς δὲ, ἐπρόσθεσε δακτυλοδεικτῆσάς με χεῖρα τρέμουσαν τὸν κόβραν, εἶναι εἰς τὴν κατοικίαν τῶν μακαρίων, εἰς τὸ Παράσαττον τῆς Νάγας Ραβενέ! Εἰς ἐνθύμησίν μου σεβάσθητι τὸ θνητὸν σῶμά μου.

» Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐξέψυξεν· ἐγὼ δὲ ἀπέθηκα εἰς τὸν χόρτον τὸ σῶμά της.

» Ὁ δὲ Ἰνδὸς ἀνεγερθεὶς μὲ ὀρμὴν ἐπήδησε πρὸς ἐμέ, πάλλων τὴν μάχαιράν του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπρόβλεπα τὴν ἐκδίκησιν, εἴχα ἔτοιμον τὸ πολυστομον πιστόλιόν μου... τὸ ἐκένωσα ἀμέσως κατ' αὐτοῦ, ἤνοιξα τὸ κράνιον του, καὶ ὁ θάνατος ἦλθεν ἐν ἀκαρεῖ.

» Φαντάσθητι, φίλε, τὴν θέσιν μου· εὐρισκόμεν ἐν μέσῳ τριῶν πτωμάτων, καὶ ἐγὼ αὐτὸς ἤμην ὁ φρονεὺς τοῦ ἐνός.

» Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ἡ νύξ, ἔπρεπε νὰ φροντίσω τί νὰ κάμω. Καὶ πρῶτον μὲν, ἐκτελὼν πιστῶς τὴν διαθήκην τῆς ἀτυχῆς γοήτιδος, ἔσυρα τρέμων εἰς τὸν Γάγγην τὸ σῶμά της, ἀφοῦ ἐβρέξα μὲ τὰ δάκρυά μου τὸ μέτωπόν της· καὶ λαβὼν τὸ κόκκινον μανδύλιόν της τὸ φυλάττω ὡς κειμήλιον.

» Τὸν δὲ κόβραν περιετύλιξα μὲ τὸν μανδύαν μου· καὶ ἐπειδὴ ἦτον σκότος ἦλθα ἀπαρατήρητος εἰς τὴν οἰκίαν μου.

— Τὸν δὲ Ἰνδόν, τί τὸν ἔκαμες;

— Παρακάλεσα ὑπὲρ τῆς ψυχῆς του τὸν Θεόν, περὶ δὲ τοῦ σώματός του οὔτε ἐφρόντισα.

— Θὰ σὲ ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσιν τὸ περιστατικὸν τοῦτο;

— Ἀπὸ τὴν ὥραν καθ' ἣν οἱ ὠραῖοι ὀφθαλμοὶ τῆς γοήτιδος ἐκλείσθησαν ὑπὸ τὴν χεῖρά μου ἔχασα τὴν ἡσυχίαν μου.

— Ἰστε τὸν κόβραν αὐτόν... ἐπρόσθεσα δείξας τὸν δράκοντα τὸν ἀναπαύμενον ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ μανδύλου.

— Θεωρῶ ὡς ἅγιον λείψανον, ἀπεκρίθη μελαγχολικῶς ὁ φίλος μου· ἡ γοῆτις μ' ἐγοήτευσεν μὲ τὸ τελευταῖόν της βλέμμα. »

Κ' ἢ Ἑλλάς μας! ... Τόπον, τόπον σ' τὴ πτωχή μας τὴν μητέρα,
Ποῦ σὺν μάρτυρας προβαίνει μὲ τῆς νίκης τὸν ἀέρα.
Τὴν ἐξέχασαν, καὶ μοιάζει σὰ θλιμμένη Παναγιά,
Ποῦ σὴς πῆραν τὸ κανδήλι καὶ τῆς λείπει ἡ λειτουργία.

— 000 —

Ἄνθ' ἡ μ' ἔμειναν ὀλίγα, καὶ τὰ ῥίχνω ἓνα ἓνα
Εἰς τὸ γῶμα τῶν μαρτύρων κ' εἰς ὅσα λησμονημένα.
Κ' ἐν ὧ φάλλω τὸ τραγούδι τῆς πικρῆς παλληκαριᾶς,
Τρίξουν κόκκαλα σπαρμένα καὶ πελάου καὶ στεργιᾶς.

— 000 —

Γ. ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΔΙΕΦΟΡΑ.

— 000 —

ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1858 ἔτους αἱ δημόσιαι ὁδοὶ τῶν Παρισίων ἐφωτίζοντο ὑπὸ 108,733. σωλῆνων ἀερίου· εἰς δὲ τὰς ἰδιωτικὰς οἰκίας ἠριθμοῦντο πλέον τῶν 2 ἑκατομυρίων σωλῆνων. Τὸ δὲ ὅλκον μῆκος ὧλων ὁμοῦ τῶν σωλῆνων τούτων ὑπολογίσθη εἰς 195 μίλια. Ὑπῆρχον πρὸς τούτοις ἐν τῇ πρωτεύουσὶ ταῦτη καὶ 2,608 φανοὶ φέροντες 5,880 φῶτα. Ὅθεν ὑπολογίζοντες τὴν φωτοδόχον δύναμιν ὧλων τῶν περὶ ὧν ἡ λόγος ἀεριοφόρων σωλῆνων, καὶ ὑποθέτοντες αὐτὴν ἀποτελοῦσαν φωταγωγὸν τινα σφαῖραν μετέωρον ἄνω τῶν Παρισίων εἰς ὕψος 2500 μέτρων, θέλομεν εὑρεῖν ὅτι αὕτη ἤθελε φωτίζει ὁλόκληρον τὸν νομὸν τοῦ Σηκουάνα μὲ φῶς, ὅποιον ὡς ἔγγιστα ὑπάρχει κατὰ τὰς νεφελώδεις τοῦ χειμῶνος ἡμέρας.

ΠΕΡΙ BOMBYΚΟΤΡΟΦΙΑΣ. Οἱ βόμβυκες τῆς μωρέας δὲν εἶναι ἐν τῇ ὑψηλῇ οἱ μόνοι μεταξοποιοὶ, καὶ πιθανόν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐγνώριζον καὶ ἄλλα εἶδη τούτων πρὶν ἢ γίνωσι γνωστοὶ ἐν Βυζαντίῳ οἱ τῆς μεταξῆς. Ὅπως δὲ ποτε ἀπεδείχθη ὅτι πλεῖστα εἶδη τοιούτων ὠφελίμων ἐντόμων ζῶσιν ἐπὶ διαφόρων δένδρων καὶ φυτῶν, ἐξ ὧν πρό τινων ἐτῶν εἰσῆχθησαν μετ' ἐπιτυχίας εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν οἱ ἐπὶ τοῦ ρικίνου καὶ ἐπὶ τῆς δρυὸς τρεφόμενοι, καὶ γνωστοὶ ὑπὸ τὰς ἐπιστημονικὰς ὀνομασίας *Bombyx cynthia*, καὶ *Bombyx Pernyi*, οἵτινες ἠδύνατο κάλλιστα καὶ ἄνευ πολλῶν ἐξόδων γὰρ εὐδαιμονήσωσιν εἰσαγόμενοι καὶ ἐν Ἑλλάδι. . . . ἄλλ' ἐπιμελεῖται τίνος;

ΠΕΡΙ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ. Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἄστεως (*intra muros*) τῶν Παρισίων ἐλαβεν ἀπὸ τοῦ 1801 μέχρι τοῦ 1854 ἔτους τὴν ἐξῆς αὐξομειώσιν. Τὸ

1801	ὑπῆρχε	πληθυσμός.	547,756
1817	»	»	713,936
1826	»	»	890,905
1834	»	»	774,338

1836	»	»	903,126
1841	»	»	935,261
1846	»	»	1,053,997
1857	»	»	1,053,262

συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς φρουρᾶς ἥτις ἐσύγκειτο ἐκ 31,732 ἀνδρῶν. Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι εἰς διάστημα ἡμισείας ἑκατονταετηρίδος ἐδιπλασιάσθη ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως.

ENTOMA ΤΩΝ ΣΙΤΗΡΩΝ. Διὰ διαφόρων πειραμάτων ἀπεδείχθη ὅτι τὸ γλωφωφόριον καὶ ὁ θειούχος ἀνθραξ (*sulfura de carbone*) φθείρουσι καὶ ἀφανίζουν τὰ ἐντομα τὰ καταβιβρώσκοντα τὰ σιτηρὰ καὶ ἄλλα ὄσπρια. Κατὰ δὲ τὰς γενομένας ἐν Ἀλγερίᾳ δοκιμας, ἀπεδείχθη ὅτι πέντε γράμματα θειούχου ἀνθρακος ἀρκοῦσι πρὸς ἐξολόθρευσιν τῶν ἐντόμων τῶν ὑπαρχόντων εἰς ποσότητα ἑνὸς κανταρίου ὄσπριων, ἡ δὲ φθορὰ τῶν ζωρίων γίνεται ἐντὸς 24 ὥρων. Τὰ οὕτω καθαρισθέντα ὄσπρια φυλάττουσι κάλλιστα τὴν φυσικὴν αὐτῶν δύναμιν, καὶ χρησιμεύουσι, μάλιστα ἀφ' αὐτοῦ ἀερισθῶσιν εἰς τροφήν ἀνθρώπων τε καὶ ζώων.

ΠΡΟΒΑΤΟΤΡΟΦΙΑ. Σύγγραμμα περὶ πολιτειογραφικῆς δημοσιευθὲν ἐν ἔτει 1829, ὑπολογίζει τὰ κατὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης διατηρούμενα πρόβατα εἰς 93,130,900, κατὰ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμὸν ἐκάστου Κράτους.

	Πληθυσμός.	Πρόβατα.	Ἀναλογία ἐπὶ 1000 κατοίκους.
Δουκ. Βρουναβίχ.	242,000	280,000	1137
Μεγ. Δουκ. Σάξ Βεϊμάρ.	222,000	230,000	1126
Γαλλία	32,000,000.	33,000,000.	1093
Ἀνδόερ.	1,539,000.	1,000,000.	1032
Πρωσία	12,400,000.	9,000,000.	725
Σαξωνία	1,400,000.	1,000,000.	714
Εὐρωπ. Ρωσία	52,600,000.	36,000,000.	643
Ἀυστρία	32,000,000.	12,000,000.	375

ΠΕΡΙ ΤΟΚΕΤΩΝ. Ἐκ τῶν κατὰ τὸ 1858 ἔτος συζητήσεων ἐν τῇ ἐν Παρισίοις ἱατρικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐξάγεται ὅτι ἐξ 20,367 τοκετῶν, τῶν γενομένων ἐν τῇ μαιευτηρίῳ τῆς πρωτεύουσος ἐκείνης, οἱ 20,483 συνέβησαν φυσικῶς καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δυσκολίας. Ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1852 μέχρι τοῦ 1856 ἀνεφάνησαν ἐν Παρισίοις διαφοροὶ ἐπιδημίαι ἐπιλοχίων πυρετῶν, καὶ ὅτι κατὰ τὸ διάστημα τούτου ἐν μὲν τῷ νοσοκομείῳ τῆς Κλινικῆς ἀπεβίωσαν 134 ἐκ 4979 τεκούσων, ἥτοι 1, πρὸς 87, ἐν δὲ τῷ νοσοκομείῳ *Hôtel-Dieu* 170 ἐξ 6506, ἥτοι 1, πρὸς 38. Ἐν τῷ νοσοκομείῳ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου ἀπέθανον 30, ἐκ 1216, ἥτοι 1, πρὸς 40, ἐν τῷ τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου 9, ἐκ 3,748, ἥτοι 1, πρὸς 416, καὶ ἐν τῷ *Loriboisière* 56, ἐκ 4,382, ἥτοι 1, πρὸς 24. Ὡστε ἐν τοῖς ἐξ ἀναφερομένοις νοσοκομείοις ἐτελεύτησαν ὑπὸ ἐπιλοχίου πυρετοῦ 644, ἐκ 31,667, ἥτοι 4, πρὸς 48.

I. Δικηγόρος.